

rem. Non itaque graveris, propter eam quæ ad invicem est dilectionem; vel partem vel etiam totum sermonem si justum fuerit delere et ut aliter tractetur remandare; fructum enim in ficulnea, non folia tantummodo quero; absit enim, ut umbram solum et non escam præberent [al. parent] arbores culturae nostræ. Utrumque mihi placet, et habere, et parare, et umbram foliorum et escam fructuum. Quod si altero carere cogor, patientius foliis quam fructibus renuntiabo. Vale.

LIBER DE PANIBUS.

CAPUT PRIMUM.

De multiplici mensa et ejus apparatu.

In tabernaculo testimonii, jubente Domino, mensa ponitur ante velum et contra mensam candelabrum A in latere tabernaculi meridiano; mensa enim stat in latere aquilonis (*Exod. xxvi*). Diligenter animadvertendum quod Moyses (imo per Moysen, Dominus) obumbratione mystica, in constructione seu collocazione figurativi tabernaculi comprehenderit, quibus depulsi a paradiso, reparari sive repatriare observationibus ad Sancta sanctorum valeant; et quibus extra devagantes interim consolari alimentis. Nulla enim intra velum esca necessaria, quia nulla unquam indigentia: una ibi satietas, ubi glorie perennis incommutabilitas. Semel intrasse, simulque gustasse, est semper satiatum manere. Satiabor, inquit Psalmista, cum apparuerit gloria tua (*Psal. xvi, 15*). Extra velum autem, et defectio et refectio. Defectio pro peccatis et in peccatis natura miserabiliter corrumpentibus; refectio pro præceptis et divinis beneficiis misericorditer nobis subvenientibus. B

Sicut vero firmamentum posuit Deus ut divideret aquas ab aquis, sic Moyses velum interposuit: extra quod vulgus immolaret animalium carnes, et intra quod accenderet incensum solus pontifex, id est sacerdos summus. Jesus autem penetravit coelum, et ascendit super firmamentum. In sanguine vero intravit, quia (per passionem) potum, imo pretium nostræ redemptionis, paternis labiis, assistentibus angelicis spiritibus ministravit, opus quod dedit ei Pater, perficiendo et sanguinem de latere fusum, ad copiosam redemptionem, ei offerendo. C Fanelicis denique, extra velum esurientibus, mensam et panes in mensa (de qua convalescens ascendit in coelum, *miserans et miserator Dominus*, reliquit, et dedit escam timentibus se [*Psal. cx, 5*]). Sanguinis partem nihilominus, ad bibendum, in crateris sacramentalibus, amicis et imitatoribus suis reposuit usque ad consummationem sæculi: partem iterum non pretium nostræ liberationis tam Patri quam creditori hosti, pie et juste solvit. Corpori suo quod est Ecclesia, extra velum excubias agenti donec lucifer oriatur, paravit mensam ne deficiat in via, candelabrum, ne exorbitet a via.

Sed notandum aliam esse mensam qua singulariter sola Trinitas deliciatur; aliam qua cum ange-

lis amicablem epulatur, aliam qua cum homine mortali visibiliter Jesus vescitur, aliam qua sacramentaliter et invisibiliter fideles reficiuntur. Est etiam mensa diaboli, in qua non nisi animarum sanguis bibitur, non nisi cruciatus hominum in cibo sumitur. Est et mensa angelum, penitentiam conversorum bibentis, salutem edentis. Est hominis mensa ad quam aliquando Deum, aliquando angelum bonum, aliquando malum angelum invitat. Itaque quam succincte potero compendiosum de profusa et profunda materia tractatum exprimam; quatenus et sapiens (sumpta occasione) dilates physica et magnificet simbrias et sensu mediocri, famis suæ consoletur miserias. Mensa illa Trinitatis, cubiti unius in unitate substantiæ: panes habet absconditos; vinum semper novum fercula æterna et beata. Ministerium alius creaturæ non admittitur, neque cherubim vel seraphim, ad mensam illam de qua edere non habent potestatem etiam qui tabernaculo deserviunt. Sibi invicem ministrant, Pater Filio, Filius Patri, Spiritus sanctus Patri et Filio, Pater et Filius Spiritui sancto; Pater Filio, generationem; Filius Patri, nativitatem; Spiritus sanctus Patri et Filio, processionem; Pater et Filius Spiritui sancto, missionem seu donationem.

Procul abstat. Creatura omnis, ab hac administratione, quia *bestia quæ tetigerit montem lapidabitur* (*Hebr. xii, 20*). Manum subtrahat seraphim, quia manus hujusmodi manum aliam non admittit quam solius dexterae Dei: *Nemo enim novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius* (*Matth. xi, 27*). Pulmenta, imo fercula hujus mensæ tot sunt quot sedent ad mensam: talia sunt, quales sunt quorum est mensa. Non fingas tamen, aliqua quasi architrictim sedere superius in eminentiori loco; alium in inferiori, alium in ultimo, quia una sedes et unus sedens pro concordia voluntatis, pro identitate substantiæ, pro æqualitate potentia; tres vero, pro personarum discretionem. Si quomodo sic sedeant tres, sine graduum distinctione et sine honoris variatione, sine loci distensione vel dimensione, nullo modo apprehendas, noli mirari, quia nec vertex Carmeli, id est scientia angeli, hoc comprehendit: *Deum enim nemo vidit unquam* (*Joan. i, 15*). Idcirco abstat et superponit digitum ori suo, neque manum conferens mensæ neque os aperiens

negatæ divinitati, ut velit eam deglutire. Vidit namque consortem naturæ suæ luciferum aliquando gulam desiderii ad hanc mensam extendisse et non exinde, divinitatem sed mortem degustasse. Vidit manum in lateribus aquilonis porrexisse, et statim glacie aquilonari riguisse seu gebennalibus flammis exaruisse. Forte omnipotentiam Patris, forte sapientiam Filii, forte bonitatem Spiritus sancti, fera illa bestia voluit devorare. Hæc enim sunt fercula mensæ Dei, quæ soli Regi sæculorum immortalis, invisibili debentur in sæcula sæculorum.

Hæc de mensa Dei cui communicat alienus natura, conditione, sorte, sed sola Trinitas singulariter, perenniter, invisibiliter gloriatur. Jam acumine scalæ Jacob visum (imo stylum) inflectamus, et ad angelorum mensam a nobis ascendamus, a Deo descendamus: duo enim inferiores, nobis sunt superiores. Mensa eorum est propitiatorium, cui versis vultibus semper intendunt et unde sua desideria implere cupiunt. De hoc enim propitiatorio (id est Jesu, sive mensa angelorum) dictum est: *In quem desiderant angeli prospicere (I Petr. 1, 12)*. Ad hanc mensam, ex duobus naturis in unam personam Spiritus sancti artificio compactam, assistunt ministratorii Spiritus ministrantes Domino et edentes cum ipso, quæ ibi apponuntur: bonitatem videlicet Dei, reparationem generis humani, repletionem numeri sui imminuti per apostasiam degenerantis rami a bona oliva in naturam oleastri. A mensa illa eis dicitur: *Afferte Domino filios arietum (Psal. xxviii, 1)*; id est vos angeli, adducite animas Christianorum Domino creatori et redemptori ad cœleste consortium. Deus in hac mensa posuit sua beneficia; angelus, sua obsequia; Deus quod illum bonum creavit; angelus quod in veritate et bonitate stetit et Deo adhæsit; Deus quod gratiæ primæ gratiam secundam ei superaddidit; angelus quod liberum arbitrium ad bonum obedientiæ et reverentiæ Creatoris sui convertit. Infert Deus radios suæ contemplationis; refert angelus puros aspectus in occurso superiorientis lucis; angelus os aperit in laudem Dei; Deus implet illud, tam adipe divinitatis quam carne et sanguine integerrimæ naturæ humanitatis.

Hæc de mensa Dei cum angelis: *Exeamus autem jam extra castra (Hebr. xiii, 13)* cœlorum, et juxta montis radicem (id est crucis passionem) Agni cœnam cum suis arietibus, contemplemur. Mensa hujus cœnæ in qua Deus cum hominibus visibiliter innovat (imo continuat) umbram luci: figuram veritati, Novum Testamentum Veteri: paratur in cœnaculo grandi, apostolorum ministerio, ut pastus Dominus pasqua, figurati in cœnaculo; patiaturn Agnus sine macula, in patibulo, ut (ejus imitatione) qui cœnaculum ascenderit prælationis, non recuset, post Jesum, subire discrimen passionis, ut in cœnaculo confortatus cibus vitalibus, non concutiaturn pro formidine et tribulationum ponderibus. In hoc Dominus convivio sanguinem, carnem, pellem, adi-

pem, intestina, caput cum pedibus ponit, ut redemptio in sanguine, refectio in carne, vestis in pelle, unctio in adipe, scientia occultorum mysteriorum in intestinis, stola prima in capite, consummatio beata in pedibus præbeatur. Clamat in abundantia saturitatis et suavitatis suæ pauper ille amicus divitis, qui in convivio discumbebat. *Quid, inquit, retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? (Psal. cxv, 13)*. Sed scire debuerat quod Sapiens ait: *Cum sederis ad mensam divitis, diligenter attende quæ apponuntur tibi, sciens quia oportet te talia præparare (Prov. xxiii, 1)*; carnem ergo pro carne reponere; pro sancta, sanctificatam; pro casta, castigatam et castificatam; pro integra, impollutam. Sanguinem quoque pro sanguine, scilicet profuso in ara crucis, effusum in rubore confessionis; pro puro, impurum; pro bono, malum; pro quieto, turbidum. *Pellem etiam pro pelle*, sicut Job ait (ii, 4), id est patientiam et imitationem mansuetudinis Agni incontaminati Jesu Christi, rependere debemus. Ejus enim sacerdotis qui offert victimam, est hostiæ pellis (Lev. vii, 8), jure perpetuo. Etsi enim miraculorum, etsi secretorum scientia, etsi puritatem conscientiæ, etsi caput justitiæ, etsi pedes perfectionis et consummationis tuæ Jesu non apprehendo; confortata enim sunt et non possum ad ista (Psal. cxxxviii); saltem corium, saltem pellem concede. Corium siccatum et extensum, ut inde faciam mihi tympanum aut psalterium decem chordarum; pellem calidam et candidam et præparem ex ea virtutum amictum, ut sint pelles meæ sicut pelles Salomonis (Cant. 1, 4). In pelle ista veniens ad nuptias, non depellitur, sed intrare et superius ascendere compellitur. Retribue igitur, conviva Christi, pellem pro pelle, imo secundum legem, *oculum pro oculo, dentem pro dente, livorem pro livore, animam pro anima (Exod. xxi, 24; Levit. xxiv, 20; Deut. xix, 21; Matth. v, 38)*. Quid enim pro te tibi facere potuit Deus, quam ut animam poneret? Vade ergo, et tu fac similiter. *Exemplum, inquit, dedi vobis, ut et vos ita faciatis (Luc. xiv)*.

Ecce carnes in cœna, quia jam detraximus pelles, sed ubi panes? *Unde, inquit Dominus ad Philippum, ememus panes ut manducet hi? (Joan. vi, 5)*. Domine Jesu, non quæras a Philippo; quære a proditore tuo. Hic enim habet marsupium unum cum Scribis et Pharisæis, hic insidiatur sanguini; et contra insontem tendit (frustra quidem pro sua implenda avaritia) tendiculas, non frustra autem pro salute nostra. Hic, inquam, habet denarios triginta, unde panes emuntur usque ad satietatem omnis carnis. Sed et apud Joseph frumenta venduntur de quibus panes conficiuntur. Liberalitatis opus cum sagacitate venditionis fratribus suis Joseph exhibet; implet saccos pro pecunia, buccas et ventrem implet pro gratia (Gen. xlii), victum itineris gratis tribuit, unde in patria familia ipsi alantur, non sine pretio tradit (Gen. xliiii). Quid est hoc nisi, *centuplum accipiet et vitam æternam possi-*

Lebit? (*Matth. xix, 29.*) Ecce gratia, ecce meritum, ubi non sicut delictum, ita et donum præparat Joseph, ex gratia, convivium, quia Christus gratis mortuus est, ut impleat saccos accipit pretium, quia *fides sine operibus mortua est* (*Jac. ii. 17.*) Sed libet paulisper in mensa cœnæ et in convivio Joseph, lucem et umbram in ordine ferculorum seu accumbentium, præ oculis ponere : Domini et fratris, per interpretes loquelam recipere ; faciem, propter majestatis glorificationem, jam quidem incognitam germanitate sanguinis cum summa reverentia prospicere, stolas cum partibus præstitis, diligenter pensare, vinum usque ad ebrietatem sine vitio gulæ epotare. Denique larga manu Joseph, quorum ventres bonis suis impleverat, saccos nihilominus quantum possunt capere frumento replet ; et pecuniam propriam in ore saccorum ligat latenter, sed non fraudulenter, scyphum suum in sacco junioris cum pecunia ponit (*Gen. xliii*). Ubique gratus Joseph, sed in convivio magis multoque amplius jucundus. In convivio, etiam venditoribus suis non negat negatam sibi germanitatem ; in convivio, non retinet injuriam, extendit munificentiam ; in convivio juxta Scripturam, cibando inimicum exstinguit invidiam et sanat malevolentiam.

Sed quia hoc convivium non minus est religiosum quam opulentum, verbis parcendum, et ventrem meminerimus pascendum : operandum namque potius est quam loquendum. Non redigimus autem sub regula monachorum, mensam apostolorum, quia supra mensam sancti Benedicti, est mensa ubi præsidet Filius Dei benedicti. Ad mensam monachi et deo pulmenta sufficiunt, et silentium tenendum est ; ad mensam vero Verbi caro facti, et carnes Agni sumuntur, et verba quæ sunt spiritus et vita in lingua Jesu resudantia uberrime post cœnam inveniuntur : Hactenus enim, ait Sapiens, spiritum suum reservaverat. *Stultus, inquit Scriptura, totum spiritum suum profert, sapiens autem reservat in postremum* (*Prov. xxix, 14*). Bonum itaque verbum (imo bonum vinum) discipulis, in horam discessionis, in horam ultimæ refectionis et confabulationis retinuit. Videntur mihi tintinnabula quæ in extremis vestimenti sacerdotalis ponuntur (*Exod. xxviii*), ut cum introierit pontifex non sine sanguine intra velum, quod dividit sanctuarium sanctuarii et sanctuaria, procul audiantur, illum præclarissimum et saluberrimum sermonem prænuntiare, quem cum apostolis suis habuit Jesus in ultimo sacrosanctæ cœnæ (*Joan. xiv et dehinc*). Erant quoque inter mala punica, ipsa tintinnabula, quia sermo iste, et de præsentī justificatione et de futura commonet glorificatione. Sunt mala punica, *deorsum, ad pedes tunicæ, per circuitum* (*Exod. xxviii*), ut habeat anima tua cœnam æterni convivii. Sunt tintinnabula, inter mala punica, ut doctrinam suscipiat nunc illuminantem per gratiam, et postea illustrantem per gloriam. Hæc de mensa Domini cum homine mor-

A tali, ubi Jesus cum apostolis visibiliter visibilis communicatus est.

Est iterum mensa Domini in qua, non jam visibiliter apud mortales, sed sacramentaliter invisibiliter apud fideles, usque ad consummationem sæculi epulatur. Est autem mensa altaris, ubi veritate corporis et sanguinis Domini existente, sed sub specie visibilis panis et vini latente, memoria Domini passionis cum effectu nostræ redemptionis, si adsit integritas fidei, quotidie tam utiliter quam fideliter recolitur. Totum enim fides digne sumentibus ibi operatur, quod (exhibitione certissima) credentibus exhibuit in cruce mors Christi, nisi quod illud ad omnium, hoc ad singulorum quamdam pertinet restaurationem : et nisi quod istud est subsecutive cooperativum ejus rei, cujus illud non solum præcessivum sed coeffectivum etiam nunc est. Ibi, mors Christi omnium salutem ; hic, memoria mortis illius similiter, nostram non desistit operari salvationem sacramentaliter. Sed et veraciter, quod de virgine sumptum est corpus immaculatum, quod in cruce sub Pontio Pilato a Judæis clamantibus : *Crucifige, crucifige* (*Luc. xxiii, 28 ; Joan. xix, 6*), et a gentiliū militibus appensum est et immolatum, manu sacerdotali contractatur, et vi verborum Christi conficitur, et fidelibus populis traditur, mediantibus quidem pristinis, et consuetis speciebus panis et vini, carnem veram et verum sanguinem Christi percipimus : intervenientibus vero carne et sanguine Agni, deitati Verbi communicantes, Patri quoque Verbi, per ipsum Filium, cooperante et assistente Spiritu sancto, indubitanter accedimus. Et sic ex ipso et per ipsum Filium, cooperante et assistente Spiritu sancto, indubitanter accedimus, et sic ex ipso et per ipsum, et in ipso vivimus, movemur, et sumus (*Act. xvii, 28*) ; non sicut quælibet creatura, sed tanquam nova et renovata ad imaginem Dei rationabilis creatura.

In mensa ista potentiam et gratiam ponit Deus ; homo, fidem et obedientiam. Mirabilis potentia Dei, qua panis in carnem, et vinum convertitur in sanguinem ! Mirabilis æque potentia, qua, sic tanta res agitur, ut sub signaculo fidei clausa, solis mundie fidei aspectibus intra velamen oppositum penetraret ! Gratia naturæ usum et cursum transiliens, sicut carnem Virginis in carnem Christi sanctificando creavit, et creando sanctificavit, similitudinem quidem carnis peccati conformans Verbo Dei, sed ad purum excoquens naturam humanitatis, ne esset caro peccati ; sic de pane (mirabili conversione) efficit corpus Christi, contegens specie panis, id quod veritate, non similitudine, est verus panis qui de cælo descendit ; similitudine autem non veritate, panis qui de clibano venit. Ecce gratia, ecce potentia, quæ ornant, sed et informant mensam istam.

CAPUT II.

Rursus de triplici mensa, sacramentali, naturali et mystica: et de fidelibus illarum dispensatoribus, Mose et Paulo.

In tabernaculo testimonii, jubente Domino, mensa ponitur extra velum, et candelabrum contra eam in latere tabernaculi meridiano. Escam animarum, pabulum spirituum, dapes cœlestium deliciarum præfert hæc mensa; hæc, inquam, mensa plena visceribus misericordię, charismatibus referta gratiæ; edentium penetralia mirabiliter implendo; non explet appetitus residentium satiando, acrius sed et sacratius urget. Est enim hujus convivii nihilominus et convivantis natura, ut succumbant semper desiderio, nunquam fastidio. Quid enim? cui visio glorię, cui beatitudo sempiternę vitę, cui exaltatio inefficiens, cui jubilatio semper sufficiens, in tedium poterit venire? Procul dubio hujus mensę edacitas inculpabilis potius commendatur quam condemnatur. Abstinere quidem his culpa est et pœna; absorbere vero gloria et corona. Non forte, ibi formidas consumptionem ubi omne bonum exundat consummationem? non parce prandendum, ubi cibum invenis Deum. Hodie si totum præsumperis, totam cras sine dubio nihilominus habebis. Totum diligendo, totum sumis sed non consumis. Ut enim diligendo non vastatur dilectio, sic quando a nobis sumitur amando, nequaquam finitur ille qui est vera dilectio. Ventremne times onerare? imo abundanter accipe; si ventrem et mentem vis relevare. Onera nostra namque tollit, non imponit. Non in ventre tumor, non in venis excrescit superfluis humor. Cor posit et sanat, cor implet et mundat, cor lustrat et illustrat. Cibis iste, vitam sine molestia parat, levamen sine gravamine, immortalitatem sine corruptione. Non desunt etiam a mensa Domini fructus pomorum, non botrus Cypri (*Cent. 1*), non fistula e cinnamomum, non unguenta suavissimi odoris, non denique quidquid visu est delectabile.

Hęc de mensa ista, sive de his quę in mensa ista sunt sufficiant. Quicunque igitur his Dominicę mensę benedictionibus confortatus, aperte fidei ostio, ultra velum sanctuarii, ad sedentem in throno totis desideriis accedere voluerit, manum devotionis ad eandem mensam frequentius retorqueat, et de ipsa alimentum vitę sumat. Stationem namque medię veli non præripit, qui vigorem spiritus infra ex Dominicis alimentis non percipit. Non habet quoque idoneam palatam ad percipienda invisibilia et sacratiora Trinitatis arcana, qui antea prælibaverit visibilia nostrę fidei sacramenta. Ob hanc denique causam, ætates, nomina, numerum, sexum, officia, dignitates, valetudines, capacitates, regiones, consuetudines, mores et habitudines ad se venientium, in statera justa compensans Dominus omnium, diversarum apponit gratiarum panes, ne deinopia, alicui pauperum vel infirmorum justę suppetant excusationes. De agro igitur ventris

A Jesu, in quo sunt omnes thesauri sapientię et scientię absconditi, tanquam de acervo tritici vallato liliis, viginti quatuor panes (juxta numerum viginti quatuor seniorum, in conspectu Agni astantium [*Apoc. 1v*]) ad compeccendam omnem famem, ad sanandam omnem pestem, et ad removendum omnem languorem; quanta potui sedulitate, interrumpendo curarum exundantium æles, in hoc opusculo collegi. Hic enim numerus, tam filiorum Jacob quam apostolorum Christi, duodenarium numerum duplicatum significat. Sub hoc etiam numero libri continentur Veteris Testamenti. Plenaria igitur instructio animarum prælibatur ex hoc numero librorum, et nihilominus plena refectio apprehenditur ex hoc panum numero. Ab oriente itaque et occidente, a septentrione et meridie ad signum Abrahę concurrentes; ne deficiant in via, de panibus miserationum Domini sese reficiunt, et defectibus suis perpetuam refectionem exhibent. Nam præter et supra naturam nostri panis quotidiani qui deficit cum reficit, panes Dominici sunt: qui e converso crescent cum reficiunt, dum sumuntur non consumuntur; comminuantur, sed non imminuantur; immutant sumentes, sed a sumentibus non mutantur. Horum itaque singulorum nomina et virtutem breviter prius perstringens, prout Dominus dederit, aliquanto latius subsequenter edisseram.

Panis alius parvulorum et infantium, alius perfectorum et provectorum. Item, panis alius azymus, alius fermentatus; item alii panes primitiarum, alii propositionum; item alius similagineus, vel triticeus, alius hordeaceus; item alius lugentium, alius lætantium; item alius servorum, alius filiorum, alius mercenariorum; item panis alius subcinericius qui non reveratur; alius qui de multis speciebus confectus, pro limo humano, bovino operitur; item alius communis et plebeius, alius sanctificatus et solis congruens sacerdotibus, alius coctus in clibano, alius in sartagine, alius in craticula; item alius unctus oleo, alius conspersus; item alius calidus, alius durus et frigidus. Ecce panes, ecce mensa et seniores domus Israel qui cum junioribus comedunt, laudantes nomen Domini. Sed quis ministrat? Certe omnia vasa utensilia, et luminaria in usus epulantium necessaria: *Moses* tanquam *fidelis dispensator in domo Dei* (*Hebr. 11, 5*), quę est Ecclesia, administrat; præcipue tamen in aquis paradisi, unde et nomen habet, officium suum exercet. Quid enim aliud, ordinem creationis totius creaturę contextens, insinuat, nisi quando, et a quo, et unde, et quomodo, et ad quid, hæc mensa sive massa universalitatis subsistat? Unde terram fundatam animadvertere potes quasi mensam positam, celum super et circumpositum, quasi mappam circum extensam, sicut et arca circumtexta erat ex omni parte, auro; firmamentum tanquam candelabrum, et in candelabro, duo magna luminaria, solem et lunam, sublucentibus stellis tanquam candelis (*Gen. 1*). Aerem imbriferum, tanquam lavatorium

vel infusorium: rursus serenum, tanquam et exhibitentem manutergium. Mare, velut omnium sordium emondatorium. Terram, panem et vinum, carnem et pigmentum, et aliud vitæ hujus sufficiens sustentamentum natura subinferentem, ex moderatione spiritus cuncta regente et disponente. Hic ordo est in mensa historiæ convivantium.

Deinde his ab historia satiatis surgentibus, et aliis satiandis in allegoria succedentibus, alius exigitur ornatus. Delicatio namque animus, sensu historico tanquam legumine viliori parumper degustato, subtiliora quærit, et elegantiora allegoriæ sacramenta appetit. Paulus igitur, ad paradysum sive tertium cælum raptus, quid ministraret et qualiter didicit, et prius in officio strenuus, postea incomparabilis in omni administratione sua enituit. Paravit delicias, non deliciosus, sed avidus deliciarum ineffabilium reparator et contemplator. O quantos sudores coquus iste, in ciborum præparatione sustinuit; o quam studiosus palati alterius investigator et sui crudelissimus persecutor exstitit: gratosus dispensator iste, sermones exhortationum suarum, pro voluntate et utilitate auditorum, sale gratiæ novit condire, et omni benedictione et gratia spirituali tanquam adipe superfundere. Hic, hic, Ecclesiam tanquam mensam habuit; mappam in mensa, fidem in Ecclesia, magna luminaria, quatuor Evangelia; aquam Salomonis, sacramentum baptismatis; panem et vinum, Eucharistiæ mysterium; cibos innumerabiles, sanctas virtutes; servitores, distinctos Ecclesiæ ordines; convivatores, universos fideles; vestes epulantium, mores credentium; fructus pomorum, exempla sanctorum. Miser et miserabilis, qui non intrat in locum convivii sive *tabernaculi admirabilis!* (*Psal. xli, 5*) qui extra est tanquam frater senior in agro, qui audit nec exaudit symphoniam unitatis et chorum charitatis (*Luc. xv*), qui audit (sed extra) organum divinæ jubilationis, qui audit (sed exors) psalterium modulationis. Qui enim intus est, lætatur; qui extra, cruciatur. Qui intus est, satiatur in bonis; qui extra est, deficit in malis. O quam bonum et quam jucundum sedere ad mensam Pauli! Et hæc refectio allegorica.

Surgendum est igitur ab hac, quia peregrinationis est mensa, et properandum est ad illam quæ in patria, ubi cœnat Sponsus cum Sponsa. Mensa illa vera et æterna, beatitudo sanctorum est. Hanc exornat sapientia, hanc præparat misericordia. Ad hanc non admittuntur nisi quorum nomina in libro vitæ inveniuntur: *Millia millium huic ministrant, decies centena millia assiatunt* (*Dan. vii, 10*). Ibi non aqua, non vinum potantur, sed plenissima jucunditas filiorum Dei, ab ubertate impletur. Saporum diversitas non requiritur, quia omnis sapor in uno sapore percipitur. Quid plura? In contemplatione Jesu, est refectio delicatissima, debriatio ultima, quies abundantissima, deambulatio spatiosissima, sanitas inconcussa, fortitudo robusta, omnium bonorum possessio secure, vita beata. Respicit Jeru-

PATROL. CCII.

salem, et accipis desiderium; Jesus te respicit, et in se rapit animum. O mensa, quid es? Esne dici-bilis? esne saltem cogitabilis? Lingua certe immunda non te apprehendit, polluta labia etsi de te, non tamen te loquuntur, quia *nemo potest dicere, Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto* (*I Cor. xii, 3*); utinam, cor meum, vel tu intrares, vel ad te intraret illud! Sine dubio, si intrares, totum caperes; revera, in utroque felix, vel si caperetur, vel si raperetur. Nam si caperetur, caperet; si raperetur, raperet. Quid autem caperet vel quid raperet? Forte caperet cibum, raperet pomum? imo caperet Spiritum, raperet Deum. Non timeat qui ita capit vel capitur, quod criminaliter seu civiliter accusatur. Es plane, o mensa immensa, etiam in hoc admirabilis, nihilominus et amabilis, quia non exiit a te qui intrat ad te. Clauditur siquidem infra ambitum tuum, non tamen inclusus, verum plena beatitudine feliciter circumclusus, et jucunde circumscriptus.

O carnis odiosum pondus, quo negatur exsilire ad salutem! O fomes peccati, omni virtute confodiendus, quo detinemur in hanc necessitatem! o mensa Dei, utinam anima mea in se propter te liquesceret! utinam a se in se deliceret, ut se interficeret! o mira suavitas! Certe, stylus iste modo mihi jucundior est, ex quo enim de te cœpit scribere, promptior non destitit currere. Oro veniat ad te, non stylus scribens, sed anima diligens, non exaratio styli, sed devotio cordis. Da bucellam panis, da favum mellis, da poculum vini, ut refectioe tua confortatus, de reliquiis tuis erogem pauperibus, et dignum aliquid dicam de Scripturarum panibus. Jam jam veniamus ad panes; sed breviter prius recolamus, quas in mensis conceperimus ascensiones. In prima mensa, a carne conscendimus ad animam; in secunda, ab anima ad spiritum; in tertia a spiritu ad Deum. In prima, vivimus, sed non semper; in secunda non morimur, et semper; in tertia mori non possumus, æternaliter. Prima, est cella vinaria; secunda, cella aromatum; tertia, cubiculum. in prima vocamur, in secunda justificamur, in tertia glorificamur. In prima cum sanctis, in secunda cum angelis, in tertia erimus in Deo et Deus in nobis.

CAPUT III.

D *De pane fermentato, et fermento veteri, per exomologesim expurgando.*

Justus, in principio sermonis, accusator est sui (*Prov. xviii, 10*). Quod autem sit emolumentum accusare se ipsum, alia demonstrat Scriptura: *Dic tu, inquit, prior iniquitates, ut justificeris* (*Isa. xlvi, 26*). Ecce copula, ecce mistura vini et aquæ, fermenti et forinæ, veritatis et justitiæ. *Veritas de terra orta est, et justitia de cælo prospicit* (*Psal. lxxxiv, 12*). Terra peccator, veritas est confessio. Justitia quæ novit figmentum nostrum fragile quidem, quia lutum, superbum quoque, quia de propagine transgressionis Adæ progenitum, de cælo est, quia castrorum cælestium custos est. Et forte ipsa posuit suffraganeum, cherubim et gladium flammeum

atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ (Gen. iii). Cherubim quidem, quod est *plenitudo scientiæ*, ne per mendacium et blandas adulationes seduceretur; gladium, ne sine incisione cordis confidens in obstinatione sua patriæ introitus, et a proscripito in exilium reditus eluderetur; flammæum, ne tunicis indutus pelliceis et plumis obsessus, vanitatis mundanæ flammam contingeret inustus; versatilem quia, cum iratus fuerit Deus, *misericordiæ non obliviscitur* (Habac. iii, 2); vel, ne cuiuspiam fraudis velocitate, ingressus subriperetur. Justitiæ obediunt hæc omnia. Cum parcendum decernitur, recondunt se in vaginam, cum feriendum, emittunt sagittas et fulgura vibrant; incedunt erecta cervice, contra insensatos, submitunt alas ad vocem humilium; et ad confessionem conversorum; peccantes persequuntur, confitentibus inflectuntur. Sumat itaque accusationis gladium, qui lignum vitæ esurit, rejecto excusationis scuto; sumat plenitudinem scientiæ, sumat imaginem, sumat veritatem quæ rotunda et versatilis est. His etenim insignibus et vexillis delinitur justitia, vultum jam convertens non iratum sed mitigatum, ad confitentem: Sine, inquit, cherubim, *constantes ad me venire, talium est enim regnum cælorum* (Matth. xix, 14). Abjecerunt arma iniquitatis, et arma justitiæ assumpserunt: *sicut enim exhibuerunt membra sua servire immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibent servire justitiæ ad sanctificationem* (Rom. vi, 19). Ecce in ore veritas, in corde charitas, in conscientia puritas, humilitas in habitu, abstinentia in victu, modestia in incessu, castitas in aspectu, in omni loco oratio, in omni tempore meditatio, in toto corpore afflictio, in tota anima devotio, desiderium ante Deum, lacrymæ die ac nocte ad Deum. Sic a sordibus pristinis lota flumine lacrymarum, detersa veritatis linteo, accensa charitate, purgata confessione, ornata humilitate, cincta abstinentia, circumamicta modestia, castitate glorificata, oratione elevata, meditatione suffulta, devotione inuncta, desiderio in cælis recepta, a nobis est approbanda, et ab angelis honoranda. Anima sic justificatur, quæ bene et plene constitetur.

Dicendum est quare panem fermentatum confessioni de peccatis comparaverim, et quare eundem panem, omnibus aliis de quibus tractaturus sum præposuerim. Fermentum, peccatum est; unde Apostolus: *Expurgate vetus fermentum ut sitis nova conspersio* (I Cor. vi, 7). Sicut enim fermentum vetustatis saporem et corruptionem massæ cui inmixtum fuerit, diffundit; sic peccatum castitatem omnium operum quibus se immiscuerit adimit. Sicut enim ait Apostolus: *Modicum fermentum totam massam corrumpit* (I Cor. v, 6). Et Jacobus: *Qui totam legem observaverit, offendit autem in uno, factus est omnium reus* (Jac. ii, 10). Ecce, quomodo peccati venenum sive fermentum, venarum meatus omnes inficit, ut omnes justitiæ quas fecerat homo, postquam aversus fuerit, non recordentur. Quid ergo? Vincitne malitia

A sapientiam? Quare dictum est ab Apostolo: *Non sicut delictum, ita et donum?* (Rom. v, 15.) Quæ est hæc justitia? Revera, sicut abyssum multa. Quis illustrare hanc profunditatem et mysteriorum abyssum poterit, nisi Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere? (II Cor. iv, 6.) Scriptum est, quia *sapientia vincit malitiam* (Sap. vii, 30); scriptum est, quia, *non sicut delictum ita et donum* (Rom. v, 15), et: *Ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia* (ibid., 20). Econtrario scriptum est: *Modicum fermentum totam massam corrumpit; qui totam legem servaverit, offendit autem in uno, factus est omnium reus* (I Cor. v, 6). Hic dentes obstupescunt; hic, Isaac oculi caligant, et clare videre non potest. Quis horum dissonantiam (ne dicam, discordiam) ad pacem, ad veritatis lucem deducere potest, nisi clavis David quæ clausa aperit, confusa distinguit? Apposita igitur clave, vectes hujus quæstionis facile sic resolvimus. *Modicum fermentum totam massam corrumpit; sed cum calcaribus peccati liberum arbitrium collum submittit, sed cum modicum mali in quantitate operis crescit, exuberante affectu peccandi, et superat affectum reluctandi, assiduitas mali tam delectatione quam consensu. Tunc ergo: Modicum fermentum totam massam corrumpit, cum (licenter et expedite) atrium animi, malitia invadit, et nullum justitiæ seu disciplinæ obicem invenit. Vincit vero sapientia malitiam* (Sap. vii, 30) cum subintrat gratia et solvit liberum arbitrium compeditum, nondum assurgente, nondum cooperante eo qui tenebatur in vinculis. Nam gratia sola vincula solvit; solutis vero vinculis, liberum arbitrium sequitur gratiam, et inhæret gratiæ, ut deinceps gratia præeunte et cooperante, liberum arbitrium persequatur inimicum et comprehendat auferens ab eo tributa servitutis, et vindicans sese in ingenuitate libertatis. Ubi non erat gratia, modicum fermentum totam massam corrumpibat; et ubi venit plenitudo gratiæ, excutit collum de subjugato et regno peccati liberum arbitrium, et ita: *Sapientia vincit malitiam*.

Exit ergo ad portam confessionis, compeditus (imo solutus ille) et proponit litem adversus peccatum; narrat injurias quas misera conscientia a peccato perpeffa sit, tenorem causæ, tam integraliter exponit quam visceraliter dolet; verus enim dolor tangit eum. Ideo neque dicenda neque silenda omittit; in amaritudine enim est. Tempus quando exactori se vendidit usque ad minimum momentum exprimit. Locum, quia locus sanctus quidem appellatur, ad exaggerandam malitiam et suam miseriam, dicit. Modum facti, et quidquid a primo peccati motu usque ad introitum gratiæ debacchavit in se mors, cum lacrymis exponit. Per ordinem, inordinata disponit. Emittit cineres extra castra cordis (Num. xix), ne saltem memoria Amalech in abortivis suis reperiatur (Exod. xvii). Nam et peccatum et peccati memoriam subvertere funditus cupit. Sic veritas de terra oritur. Refor-

mare quidem primæ naturæ et primi status ordinem primum vult, sed pendet quo natura ordine incederet si pedes tortos non haberet. Aliter enim pes rectus, aliter tortus, per vestigia sua deprehenditur. Ordo itaque naturæ jam per peccatum corruptæ, perverse graditur contra sanctæ et a Deo constitutæ naturæ ordinem. Suis itaque vestigiis persequenda, et ab errorum exorbitatione ad veritatem est revocanda. Quamobrem investigandum unde et quo ceciderat, nihilominus etiam, qua et quo reduci debeat inquirendum. Ut igitur status rationabilis naturæ quis fuerit, ab initio utcumque apprehendamus, causam creationis, scientiam, potentiam et bonitatem Creatoris in unum conferamus: et quale opus ex consistorio tanti artificis, præjacente causa non ignobili, produci potuerit et debuerit, excogitemus. Et causa quidem conditionis humanæ (quantum Scripturarum insinuatione elucidatum est) aut reparatio angelicæ ruinæ fuit, aut summi et incircumscripti spiritus, familiaris et certa inconcussaque visio.

Præter istas quæ in arcanis divinæ mentis adhuc latent, multo his procul dubio excellentiores, nec non et subtiliores existunt. Deprehendi tamen non tenuiter, alterius vel utriusque causæ adminiculo potest, quod quærimus quam præcellens videlicet ex sua creatione, humana natura exstiterit. Nam in hoc (licet incurvatus gibbo inobedienciæ) Adam remitti se potest, si stellas cæli dinumeraverit; et, non sicut stellas, sed supra stellas se semper mansurum fuisse si pedem non movisset, animadvertit. Sic, inquit Dominus ad Abraham, *erit semen tuum sicut stellæ cæli* (Gen. xv, 5). Erit ex semine Abraham, per fidei meritum, quod utique in Adam cum sobole sua esset nulla interveniente pœna vel morte corporis, si cooperante gratia obedientiam teneret. Erit in fine sæculi, per sanguinem Christi redempta hæreditatis possessione, quod esset, sine pretio sanguinis impleta utique sanctorum congregatione. Sine dispendio namque itineris et laboris pervenisset] quo reportari crucis navigio, Christi manibus et brachiis in remigando valde fatigatis, vix quandoque poterit. In portu si exspectasset, in aulæ penetralibus (absque angustiarum circuitu) de famulo in filium, Deus et Pater eum transtulisset. Pes ejus neque sanguine tingeretur, neque pulvere lædaretur. Item, mortalitatem tam facile transiret, quam leviter vigilans in somnum deductus quiesceret. In æqualitatem angelicam, exutus carne mortali, tam cito consequeretur, quam cito sol oriens, lucis radios secum ad contuentium obtutus deferre solet. Nimirum labor non multus expenderetur, si causæ a Deo homini paratæ, suus effectus per hominis obedientiam manciparetur. Non inclinaret cælos partus virgineus, si pomum prohibitum non contingeret Evæ tactus temerarius. Sed causæ impedimentum attulit, ne viveret immortaliter, et angelicæ gloriæ sociaretur æternaliter, mandati prævaricatio et pomi comestio.

Locus quidem causæ satis contiguus, ut homo de

A paradiso transferretur ad cælum, persona nihilominus idonea causæ, ut homo obediens per obedientiam, sortem (propter inobedientiam) deperditam acciperet. Ut fidelis famulus, de lubrico mortalitatis enavigaret ad solidum portum immortalitatis, ut secundum rationalitatem et immortalitatem comparatus angelis, in instrumento corporis assequeretur per remunerationem quod nondum obtinuerat per creationem; fieret autem in spiritu vivificantem, qui factus fuerat in animam viventem, quatenus non solum necessitas moriendi, sed etabilitas tolleretur, dum corpus quod erat animale fieret spirituale. Unde Apostolus: *St est animale, est spirituale* (I Cor. xv, 46). Et animale quidem; tale erat ante peccatum, ut tam peccare quam deficere per liberum arbitrium conditio mortalitatis posset si vellet, non posset si nollet; post peccatum autem, peccat et deficit etiam nolens, unde Apostolus: *Vanitati creatura subjecta est non volens; sed propter eum qui subjecti eam in spe, quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei* (Rom. viii, 20). Post liberationem vero plenam quæ futura est in resurrectione communi, non peccabunt neque peccare poterunt, *sed erunt sicut angeli Dei in cælo* (Matth. xxii, 30), quod est esse spirituale non animale.

Sed cum et ad spirituale necdum pertingas, ad animale vero, quale conditio constituit, redire nulloatenus vales; animale corruptum interim attende qualiter renoves, et nondum reformatum sed putrefactum atque jumentis insipientibus comparatum, qualiter sustentens diligenter animadvertite. Dabis ei fenum, quia animale est? Nequaquam! Est enim animal rationale mortale. Alio quidem pascitur pabulo rationale, alio irrationale. Feno alitur irrationale, pane reficitur rationale. Itaque panem nostrum animali (quia rationale est) ministremus, sed fermentatum quia corruptum est et abominabile factum in studiis suis. Nec apponamus prius azymum, sed fermentatum, deinde azymum, quia *non prius quod spirituale, sed quod animale, deinde quod spirituale* (I Cor. xv, 46). Nam ut indecens est *vinum novum mittere in utres veteres* (Matth. ix, 17); sic stomacho iniquitate corrupto, et dentibus putridis propter mendacia labiorum, panem azymum qui corruptionem non vidit, cum periculo anteponimus. *Probet enim se prius homo, et sic de pane illo, id est azymo, edat* (I Cor. xi, 28). Judas, buccellam panis quidem azymi accepit, sed medius crepuit. Vis enim magna, discernens mundum ab immundo in pane illo; cum stercoribus avaritiæ et infidelitatis proditoris non patitur immorari. Est *in ruinam et in resurrectionem multorum* (Luc. ii, 34). Est *odor mortis in mortem, est odor vitæ in vitam* (II Cor. ii, 10). Aut purgat, aut necat. Si sanabilis es, curat te, si insanabilis, ægritudinem augmentat. Medicina est. Morbus si curabilis est, apta medicinam, quia si qualia oportet purgari, purgantur, con-

fert et bene ferunt; contraria vero importune sumuntur, ut qui sine reverentia et sine delectu panem sanctum accipit, plus ei sua irreverentia obsit quam cibi sanctitas prosit.

Qui ergo in iniquitatibus suis adhuc, velut sus in volutabro luti submergitur, panem fermentatum in sudore vultus sui comedat gemens et dicens: *Iram Domini, quia merui, portabo* (*Mich. vii, 9*). Indignum se ad panem azymum comedendum contestetur, et dicat: *Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo et sanabitur puer meus* (*Matth. viii, 8*). Sed quid est fermentum? Vindictam de peccato, fermentum esse credo. In pane sive conspersa farina, commiscetur fermentum quando *ira Dei de caelo revelatur super omnem animam hominis operantis malum* (*Rom. i, 18*). Sed patienter flagella Dei sunt toleranda, quia cibus sunt ut reficiant. *Et qui cepit*, inquit Job, *ipse me conterat* (*Job vi, 9*). Potest enim figulus luti, vas perditum (et si confrogerit) in melius reformare. Sic, *credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam, quia contra spem in spem credidit* (*Gal. iii, C*). Quid est, contra spem in spem credere, nisi cum flagellaverit Deus, tunc amplius in eum sperare? *Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo*, ait Job (*xiii, 15*). Et ille qui contra spem in spem credebat, non consideravit corpus suum emortuum, nec vulvam Saræ sterilem cui defecerant muliebria. Sic peccator, licet jam sit emortuum corpus ejus, senio vel languore, credat tamen adhuc venas misericordiae in Deo palpitate, quibus justificat impios, quibus vivificat mortuos, et *vocat ea quae non sunt*. Apud eum damnum in ore non imputatur, dumtaxat si plena destititio, plenis gemitibus, vel in extremo vitae reformetur. Pulset ad januam, quia nondum clausa est dum vivit homo, dum constitetur, dum ingemiscit, dum spiritus est in naribus ejus. Comedat panem fermentatum, et sacrificet de fermentato laudem. *De fermentato enim laudem immolat* (*Amos iv, 5*), qui veram confessionem de peccatis celebrat. Utenim peccando, Deum contemnebas: sic confitendo honoras. *Confitemini igitur Domino quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia ejus* (*Psal. cv, 4*). Amen.

CAPUT IV.

De pane azymo.

Venit igitur Dei Filius natus ex Virgine, absque fermento culpæ, et tulit de massa humanæ naturæ, solummodo farinam incorruptæ carnis, non fermentum seu fomentum originalis peccati. Cribro namque Spiritus sancti ventilavit fursur iniquitatis, a sacrosancta carne concepta in utero et de utero Virginis. Animam quoque rationalem, in unitate personæ, sibi assumpsit. Et carnem quidem in sacrosancto cœnæ convivio, tanquam reparationis azyma nobis apposuit, et statim, in cruce pascha novum instituens, obtulit. Animam vero ad spolianda tartara transmisit. Hic conceptus exterminavit fermentum, hic natus destruxit peccatum. Nam *quod impossibile erat legi, ut ait Apostolus* (*Rom. viii, 3*), in

A qua infirmabatur per carnem; scilicet destructo peccato, justificare hominem: Deus Filium suum misit in similitudinem carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum. id est novo veterem, azymo fermentatum. Repurgati igitur animo et spiritu, in *azymis sinceritatis et veritatis* (*I Cor. v, 8*), diem redemptionis nostræ de Ægypto (*Exod. 1*), id est peccato vel diabolo, solemniter recolamus. Reminiscimur certe quam immisericorditer exarserunt in nobis servi Pharaonis, ad opera luti et lateris, supra quam possibile erat nos cogentes. O misera anima, cui nec palææ transitoriae felicitatis olim in Ægypto dabantur, et tamen exactione diabolica, coinquinationis et maculæ opera exigebantur! Corpus quidem immergebatur in concupiscentiis carnis, anima absorbebatur a desideriis malignis; nec sic satisfiebat spiritibus erroris! Non enim ingluviis satiatur dæmonis, quandiu superest animæ spes correctionis. Extra guttur enim et ventrem sentit, quem non retinuisse per desperationem gemit. Nam de mediis ejus dentibus et faucibus multos ereptos uncino conversionis, fuscinula confessionis, et tridente supernæ miserationis, in æternum et ultra congaudet Abraham sinus. Quandiu tamen luce veritatis nondum suffusa ignorantia tenebris caligabat anima, quo ducebatur spiritus malus, sequebatur nec conquerebatur. Villissimis porcorum alebatur cibus, pro balneo, utebatur immundissimis Ægyptiorum spurcitiis. Ollas carniū, cepe et allia, ut conspectibus Creatoris abundantius feteret, vorabat: azyma ignorabat; manna non noverat.

O anima misera et miseranda, non est qui consolatur te ex omnibus charis tuis! sed tu, misericors et miserator Domine, exaudi, placare, attende et fac. Quicumque etiam habes animam, si cœlestem ejus generationem, si parentis exspectabilem dignitatem recitaveris; propensiori miseratione, super ejus contumelia afflictiis. Nam, etsi nativitatis suæ instrumenta (forte, quia in scriniis angelorum reposta servantur, non hostili inversione vel lineæ comestione corrodantur) non proferat; attestatio tamen idonea id asseveratur, quod a Deo facta est: ex Deo regenerata, Regis filia nuncupatur. Puella generosa, tenera et delicata, formosa et candida, Dignara doli, laboris insueta, virtutum capax, damnatrix vitiorum, artium inventrix, constans in amore, verax in promissione, larga in donatione: socialis ad cives, affabilis ad omnes. Denique rapitur puella, o crimen! generositas ancillatur, o pudor! delicta laceratur, o pietatis naufragium! formosa denigratur, o damnum pulchritudinis! obscuratur candida, o gloriæ convicium! ignara doli fraude seducitur, o justitiæ exitium! insueta laboris, labore atteritur, o miserationis exsilium! capax virtutum virtutibus evacuat, o exclusio bonorum! Vitiat damnatrix vitiorum, o commutatio dæmonum! inventrix artium, inventorum obliviscitur, o ignaviæ pabulum! in amore constans, instabilis invenitur, o naturæ lubricum! Verax in promissione, quotidie mentitur,

o peregrinationis inivium! in donatione larga, in avaram vertitur: o exsiccatio venarum! socialis sine fœdere, o vitæ corruptionem! affabilis infru- nita redditur, o coagulum dilectionis vastatum! O elementia Creatoris: eripe illam de ore leonis, restitue illi statum libertatis, reponere in deliciis pristinis, reforma deformatam, renova obscuratam, libera deceptam, amove laborem, redde virtutes, cura vitiatam, doce oblitam, confirma lapsam, pone in veritatis viam, destrue avaritiam, fœdus societatis constitue, affabilem redde!

Ecce, anima quindecim gradibus quibus peccando corrueras, poenitendo azyma sinceritatis recipias. Quot namque casibus a Deo recessimus tot gradibus virtutum, ad ipsam Dei virtutem, pennis desideriorum revolamus. His, de Ægypto ad terram B promissionis ascendimus; his, ad altare thymiamatis, veste sacerdotali insigniti procedimus; his, promissiones Novi et Veteris Testamenti consequimur; his, denique ascensis, epulamur in azymis sinceritatis et veritatis (1 Cor. v, 8). Hæc Pauli verba de azymo pane, non dissonant ab eo quod scriptum est in Exodo de ejus observatione: *Septem diebus, inquit Moyses, comedetis azyma, in die primo non erit fermentum in domibus vestris, quicumque comederit fermentatum a prima die usque ad septimum, peribit anima illa de cœtu Israel (Exod. xii, 15)*. Explanandum itaque, quæ sit prima dies, quæ secunda, quæ tertia, et usque ad septimam, quid in se sacramenti contineant. Prima dies populi Domini est, per fidem illuminatio mentis; secunda, ipsa confessio fidei; C tertia, susceptio visibilis sacramenti; quarta, operatio fidei; quinta, discretio boni et mali; sexta, pro fide servanda, tolerantia passionis; septima, optata quies a vitiiis. A prima igitur die usque ad septimam, quicumque fermentatum comederit peribit de cœtu Israel, quia sortem nullam habebit in regno Christi et Dei, qui spiritui gratiæ contumeliam faciens, redit post conversionem fidei ad vomitum infidelitatis. Unde Apostolus: *Impossibile est, inquit, eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cælestis, et participes facti sunt Spiritus sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum virtutesque sæculi venturi, et prolapsi sunt, renovari rursus ad poenitentiam, rursus crucifigentes Filium Dei, et ostentui habentes (Hebr. vi, 4)*.

Prorsus insinuat vis sententiæ, quam grave sit, post conversionem delinquere, hoc est a primo die usque ad septimum, fermentum comedere. Cavendum (juxta Evangelium) a fermento Pharisæorum (Matth. xvi, 6), quia modicum fermentum vitiorum, totam massam corrumpit (Gal. v, 9) virtutum. Qui totam legem, etc. (Jac. ii, 10.) Attende modicum fermentum totam massam corrupisse; in uno peccato Adæ, tota infecta est posteritas filiorum. Satis quidem modicum fermentum praviæ delectationis, sed plus quam satis grande et grave tormentum justæ condemnationis. Certe, duriori tormento et longiori momento pœnaliter afficitur, qui vel ad modicum

A fermento concupiscentiæ sæcularis delectatur. Unde Job: *Utinam appenderentur peccata mea quibus iram merui, et calamitas quam patier, in statera! quasi arena maris hæc gravior appareret (Job vi, 2)*; quasi diceret: Si hinc inde, justo et æquo moderationis libramine pensetur culpa et pœna, incomprehensibiliter gravius affligit pœna, quam delectaverit culpa. Nam ad punctum et in modico tanquam spuma aquæ defluxit, vel sicut fumus de fumario evanuit peccati delectatio; sed internaliter extenditur prolixitate et anxietate atrocium pœnarum excruciatio. Timendum igitur et abstinendam a fermento, a primo die usque ad septimum, ut cum illuminatus fueris luce fidei (quæ præcedit omnia opera Dei et diei) non denuo redeas ad confusionem antiquarum et antiquandarum tenebrarum. Lucifer enim qui retrorsum præsumptione superba, suum amorem in se ipsum convertendo respexit, primam diem fermentavit, et ideo, de cœtu filiorum Israel, id est angelorum qui Deum amore et obedientia secuti et assecuti sunt, æterna perit, et loci et meriti sequestratione. Non itaque retro respicias, sed cum sanctis animabus semper ante faciem tuam, ubi est impetus Spiritus. (Ezech. i, 12); sine retrogradatione tendas et contendas. Nemo enim mittens manum suam ad aratrum et respiciens retro, aptus est regno Dei (Luc. ix, 62).

Hoc de fermento primæ diei: videndum est de fermento secundæ. Redarguit Paulus quosdam, qui fidem Evangelii professi jam quasi firmamentum relucebant in medio nationis praviæ et perversæ: sicut firmamentum dividit aquas superiores ab inferioribus, quia fermentare firmamentum evangelicæ fidei volebant. Cum sacramento enim baptismatis, quod est sufficiens emundatio cunctarum leprarum, reconciliationem [circumcisionem] quasi necessariam superinducebant, et ita, veteri fermento, novitatem gratiæ confundebant. Ait itaque: *Si circumcidamini, Christus nihil vobis proderit (Gal. v, 2)*; et alibi: *Utinam abscondantur qui vos conturbant, qui enim cogunt vos in carne circumcidi, etc. (Ibid., 12)*. Ecce quomodo condemnandus est, qui spiritu mentis suæ renovatus et professione religionis inter aquas cælestium virtutum et aquas desideriorum carnalium constitutus; illas sitiens, istas siccrans, illas attrahens, istas extrahens, illas sorbens, istas absorbens, si, quæ destruxerat, iterum reedificat; si, quod laverat, iterum condemnat; si dissolvit quod statuerat. In templo cordis tui non statuas statuam Dagon cum arca sanctificationis; non filium Veneris, cum Filio Virginis; non Beelzebub cum Jesu. *Quæ enim communicatio Christi ad Belial? (II Cor. vi, 15)*. In die itaque azymorum, ne gustes fermentum, quia exterminaberis de cœtu filiorum Israel.

Et hoc de fermento secundæ diei; nunc de fermento tertiæ diei. Parum est corde credere ad justitiam, nisi ore confitearis ad salutem (Rom. x, 10). Præcedens igitur illuminatio gratiæ, et sequens confessio fidei, exigunt susceptionem visibilis sacramenti. Unde Dominus in Evangelio: *Nisi quis re-*

natus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest intrare in regnum cœlorum (Joan. 11, 5). Regeneratio spiritus, ad invisibilem pertinet cordis fidem; regeneratio vero ex aqua ad visibilem, id est sacramentalem. Hinc enim est quod in tertia die dictum est: *Congregentur aquæ quæ sub cœlo sunt, in locum unum: et appareat arida; et germinat terra herbam virentem et facientem semen, et lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram (Gen. 1, 9)*. Aliter, non apparet arida nisi aquæ congregentur in locum unum, quia non est vultibus Divinitatis anima digna, nisi in una fide catholica omnia Ecclesiæ consummaverit sacramenta. In locum autem unum bene dicuntur congregari omnes aquæ, quia in unitate fidei et charitatis conveniunt, tam sacramenta quam charismata omnia. Tunc apparet arida ab immunditiis idolorum et præcedentium delictorum. Tunc germinat *herbam virentem et facientem semen*, quia quod in visceribus fidei ejus adhuc latebat, erumpit in germen et facit fructum sursum in conspectu Dei et angelorum atque hominum. Hujus diei novitatem et puritatem fermentare voluerunt, qui rebaptizandos homines docuerunt. Semel namque susceptus baptismus non reiteratur, quia Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, semel resurrexit, *et jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur (Rom. vi, 9)*; rursum autem Christum crucifigit, qui rebaptizare instituit. Qui ergo fermentum in hoc die comederit, id est qui rebaptizatus fuerit; peribit de cœtu filiorum Israel.

Et hoc de tertiæ diei fermento; jam de fermento quartæ videamus. Quia, ut ait Jacobus, *Fides sine operibus mortua est (Jac. 11, 20)*, necesse est, ut anima fidelis, per filiorum, id est bonorum operum regenerationem salvetur (*1 Tim. 11, 15*); filii enim servorum habitabunt in sæculum sæculi (*Psal. c1, 29*), quia illius fides remuneratur, quæ bonorum operum filiiis accumulatur. Sunt autem fidei fructus in anima relucentes et universum orbem vitæ humanæ illuminantes, sicut magna luminaria in firmamento cœli, quæ quarta die facta sunt. Habet vero anima duo magna luminaria: *Luminare majus ut præsit diei, et luminare minus ut præsit nocti (Gen. 1, 16)*, cum implet duo præcepta charitatis: uno, diem contemplationis; altero, noctem actionis suæ illustrans. Stellarum quoque varietate innumerabili vestit et venustat tunicam polymitam Joseph (*Gen. xxxvii*), id est Ecclesiam in sanguine Jesu redemptam; cum prophetat secundum rationem fidei, cum tribuit in simplicitate, cum præest in sollicitudine, cum miseretur in hilaritate, cum diligit sine simulatione, cum adhæret bono (*Rom. xii, 8*); cum loquitur veritatem et pacem diligit. Hæ sunt stellæ quibus semen Abraham comparatur, hæ pennæ columbæ deargentatæ (*Psal. lxxvii, 14*), quia super pennas volatur. Hæ varietates quibus reginæ vestimenta vermiculantur. Sunt denique et contra adversarias fortitudines, mille clypei in Sion, quæ est turris David, dependentes.

A Fortis est anima sic armata; pulchra, sic ornata; calida, sic vestita. Præclara novitas diei quartæ! Sed ecce hypocritæ tanquam equus pallidus quem sequebatur mors; sed ecce falsi Christiani pro quibus dicitur: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima! (Psal. xxxviii, 17)* fermentum hypocrisis, fermentum inferunt schismatis. Qui enim dicit: *Faciamus mala ut veniant bona (Rom. iii, 8)*; qui dicit, vanus est qui servit Deo; qui dicit, non est resurrectio mortuorum; qui dicit, fato reguntur omnia; qui dicit, aliter res evenire non possunt, ut fato tollant meritum et negligentiam extollant; et alii hujusmodi fermentum comedunt et comedendum suggerunt, et de cœtu filiorum Israel peribit anima eorum. Sed *telas aranæ texult, et quod confotum est erumpet in regulum, quicumque comederit de ovis eorum, morietur (Isa. lix, 5)*.

Et hoc de fermento quartæ diei; nunc de fermento quintæ. Onne illud animal lex decrevit immundum, quod non ruminat et ungulam non findit, quia nullo opus bene placet divinæ majestati, quod non commendat virtus discretionis. Hinc etiam est quod non ministrat tortum vel parvum nasum habens, valde namque indecens est, frena regiminis ei committere, qui nunquam apprehendit frenum disciplinæ. Qui prorsus indiscretus est, nasum non habet; qui discernit, sed insufficienter, nasum habet, sed parvum; qui sufficit discernere, sed negligit, nasum habet, sed tortum (*Lev. xxi, 18*). Non contingat talis sacrosancta Domini vasa. Ecclesia vero quæ omnia sua in numero et mensura et pondere discernit (*Sap. xi, 21*), quæ in statera justa singula singulorum membrorum appendit, nasum dicitur habere sicut turris David (*Cant. iv, 4*). Opus nimirum quintæ diei huic discretioni convenit, in qua dicitur: *Producant aquæ reptile animæ virentis et volatile super terram, sub firmamento cœli (Gen. 1, 20)*. Hic discretio baptizatorum notatur, quia alii servata fide et devotione baptismatis, nunquam de sinu Ecclesiæ exeunt, alii per superbiam evolantes, imo evanescentes in aera præsumptionis et vanitatis, blasphemias hæreses confingunt. Hic, hic necessaria est Ecclesiæ discretio, ut noverit, pios sensus (sicut columba, electa grana) deligere; vocem funestam hæreticorum cum profana novitate, devitare. *Necesse est, inquit Apostolus, et hæreses esse. Quare? ut, probati, manifesti fiant (1 Cor. xi, 19)*. Et alibi: *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sunt (1 Joan. iv, 1)*. Imploranda est ergo discretio spirituum, ut discernamus spiritum qui solvit Jesum, a spiritu qui manifestat Jesum in carne venisse. Non seducat simplicitatem nostram, qui seduxit Evam astutia sua, *transfiguratur enim se in angelum lucis (II Cor. xi, 14)*, et fermento fraudis suæ corrumpere nititur bonitatem fidei nostræ. Cavendum, non comedendum hoc fermentum. Et hoc de quintæ diei fermento. Jam transeamus ad sextæ diei fermentum.

Tolerantia passionis pro fide, sexta dies est. De

hac dicit Dominus in Evangelio : *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo (Matth. x, 32)*. Consummatio fidei, et totius infidelitatis consumptio est, pati pro Christo. Rara hæc virtus, sed chara, et eo charior quo rarior. Ad hanc virtutem non pervenit nisi qui habet imaginem Filii Dei. Nam, sicut in superioribus, singularum dierum opera, his animæ diebus singulis, exponendo comparavimus; sic, et in hac sexta; opus quod in ea factum est, considerandum est et coaptandum. *Faciamus, ait Dominus, hominem ad imaginem et similitudinem nostram (Gen. i, 26)*. Christus, qui est Patris Filius, *obediens fuit ei usque ad mortem, mortem autem crucis (Phil. ii, 8)*. Poteris igitur imaginem et similitudinem Dei in te repingere, si pro fide Christi poteris occumbere; tunc enim, quasi ceræ sigillum imprimitur, cum morti Christi mors nostra assimilatur. Et ceræ quidem prius emollitur, cum anima divina desiderio in consolatorio gratiæ ad configurationem corporis Christi accenditur; et accedit tandem sigillo, vel etiam concedit in sigillum; cum de latere Christi pendet in contumeliarum perpeffione, in flagellorum castigatione, in membrorum distensione, in ultima spiritus emissione. Bene resignavit suam Deus imaginem in martyre suo, ut qui jam illam primam et veram (præ clarificatione et præ exaltatione supercœlesti) non valemus videre imaginem juxta nos configuratam; per passionem respiciamus imaginis imaginem. Fermentum hujus diei, æstimo illorum pseudomartyrum passionem, qui potius pro vana quam pro vera gloria occumbere non respue- runt. Et hoc fermentum in tabernaculis justorum non invenietur, non enim pœna, sed causa martyrem facit; unde in Evangelio, cum diceretur : *Beati qui persecutionem patiuntur, additum est : propter justitiam, vel etiam, propter nomen meum (Matth. v, 10)*. Solus igitur Christus, in conspectu tuo, crucem suam bajulans constituatur cum de pœna sustinenda animum interrogaveris, et corpus exposueris. Sic, in sexta die, a fermento abstinerebis.

At, jam jam ad requiem septimæ diei cum Apostolo *festinamus ingredi (Hebr. iv, 11)*, ubi absterguntur et ab animo illicita, et a corpore molesta. Nam tunc non erit grave abstinere a fermento peccati, D cum jam absorpta fuerit mors in victoria (I Cor. xv, 54) resurrectionis. De hac dicit Job : *In sex tribulationibus liberabit te Dominus, et in septima non tanget te malum (Job v, 19)*. Ita enim a tribulatione erroris primum liberat animam Deus, cum illuminat per fidem; secundo, a superstitione religionis, cum docet non solum recte offerre, bene volendo sed etiam recte dividere, sapienter opera sua discernendo; tertio, a boni propositi violatione cum omni studio et cura inordinata componere, errata corrigere, immunda emundare, fluxa restringere, et faciem cordis ab omni superficie liberare; quarto, a duplici ignorantia, scilicet, vincibili et invincibili, cum per solem supernæ illustrationis,

A *occulta sapientiæ (Psal. l, 8)* suæ manifestat nobis secundum quod notum est Dei, id est noseibile de Deo; et per lunam sacramentorum suorum, in nocte condensa, donec dies illucescat, consolatur tenebras nostras; quinto, ab intemperantia moderatur, cum nec deprimitur in adversis, nec extollitur in prosperis, cum novit, et proximorum necessitatibus condescendere, et altæ contemplationis alas expandere; sexto, a commotione et tempestate persecutionum roboratur, cum fortior surgit de vulnere et de instabilitate aquæ transit in crystallinam soliditatem, et de molli testacea fragilitate proficit in gloriam impassibilitatis. Unde : *Aruit tanquam testa, virtus mea (Psal. xxi, 16)*. Ecce in sex tribulationibus liberabit te Dominus; in septima quid? *Non tanget te malum (Job v, 19)*; quare? quia *Justorum animæ in manu Dei sunt et non tanget illos tormentum mortis, illi autem sunt in pace (Sap. iii, 1)*. Bene erit in extremis terræ, animæ quæ sic a primo die usque ad septimum non comederit de fermentato.

Postquam autem fermentum malitiæ et nequitiae, a domo conscientiae depulsum fuerit; novitas spiritus, tanquam azyma, in ordine liberationis nostræ succedit. Ut enim parum est, exire de Ægypto, nisi terram promissionis intraveris; similiter non sufficit declinare a malo, nisi bonum feceris. Omne autem imperfectum est nisi sit consummatum, ut vero habeat consummationem, duret usque in finem : *Qui enim perseveraverit, ait Dominus, usque in finem, hic salvus erit (Matth. x, 22)*. Septem itaque diebus, azyma comedenda, id est omni tempore, spiritus, anima et corpus servari debet sine que- rela.

Moraliter. Qui sæculari habitu et conversatione, tanquam Ægypto, relicta, ductu et auctoritate divinæ legis divinique amoris, quasi in manu Moysi et Aaron (Psal. lxxvi, 21), in solitudinem religionis ingreditur, fermentatam timeat habere conscientiam; quia periculose, de fermento sæculi, a professo religionem gustatur. Non est autem interdictus panis fermentatus, habitantibus in Ægypto, tam irrevocabili auctoritate vel austeritate, quia nimirum non constringebantur ore proprio, hujus mandati religione. Est autem voti prævaricatio, mortis attractatio. Qui citra votum delinquit, est quasi equi pullus, qui sine freno in præcipitium currit; qui autem contra votum facit, quasi qui corruens in frenum impingit. Plantum est itaque, lapsum sine impedimento obligationis, demum facilius posse resurgere quam illum qui utroque indiget, et casus scilicet, et impedimenti sublevatione. Non tamen Ægyptus idcirco felicior vel securior quia impurius : hoc enim esset malefacere, ut evenirent bona, si ob hoc religio non susciperetur, ne postea gravius ex transgressione arrepti propositi condemnaretur; jam enim is pro malo infidelitatis punitur, cujus animus tali timiditate a bono deprimitur. Talis est, hujusmodi formidine detentus,

qualia, qui de Israëlitis, consideratione maris Rubri, vel acerbitalis deserti, Moysen non esset secutus.

Veniamus igitur ad desertum religionis, et comedamus azyma renovationis. In Ægypto, nec nominantur azyma; totum fermentatur, totum corrumpitur. Melior dicitur qui corruptior. *Coinquinatis et infidelibus* (II Tim. I, 15) nihil mundum, ut ait Apostolus, sed polluta sunt eorum mens et conscientia. Etiam quiescens Ægyptus ab operatione exteriori, juxta quod dicit Salomon: *Manu in manu, non erit innocens malus* (Prov. XI, 21). Dum non animadvertit, fermentatur. Sicut pasta, non solum cum ei admiscetur fermentum, fermentatur; sed multo magis cum a commistione cessat qui commiscuit, et ipsa pasta bene cooperta quasi quiescens obdormit. Sic animo concepta malitia, etsi videatur aliquanto tempore, forte, quia deest occasio, a malo opere cessare, eo tamen quasi acrius sævit in corde, quo non transit in opere. Unde Oseas: *Paululum civitas cessit a commistione fermenti, donec fermentaretur totum* (Ose. I, 4); quasi diceret: Ut studiosius cogitatum perpetret malum, eallidius pro tempore, retrahit manum. Confotum enim stuparum superjectione incendium, non dormit sed serpit, non exstinguitur, sed reficitur, sic voluntas mala, velut flamma latens vorat tandem suppositas necessitates, et rejicit, velut torrens, dilationum obices. Perfunctorium est quod timore simulatur, frivolum quod voluntarie non agitur. Ut ergo septem diebus azyma comedamus, voluntarie Deo sacrificemus: et ex animo *in sanctitate et justitia omnibus diebus vite nostræ, illi serviamus* (Luc. I, 75). Hæc sufficiant de pane azymo.

CAPUT V.

De pane parvulorum.

De pane parvulorum sic loquitur Jeremias: *Parvuli, inquit, petierunt panem, et non erat qui frangeret eis* (Thren. IV, 4). Panem frangit, qui legem exponit; fragmenta recolligit, qui in memoria sensus Scripturarum fideliter reponit. Est autem doctorum, panem frangere, est nihilominus parvulorum, fragmenta edere. Si non frerit doctor, negligentia arguitur. Parvulus, si neglexerit suscipere, fame periclitatur. Cibum tamen solidiorem non usurpet, qui lactis est particeps, quia aut gengivæ dentibus nondum armatæ lædentur, aut angustum oesophagi sive gutturis foramen forte obturabitur: quorum alterum malum, alterum pessimum. In altero enim læsio, in altero præsumptio hominis, unde Apostolus: *Non, inquit, superbe sapere, sed sapere ad sobrietatem* (Rom. XII, 3). Periculosior est superfluitas quam paritas, nimietas quam raritas; et quandoque gravius ægrotatur ex superabundantia, quam ex inopia; faciliusque vacua corpora replentur quam exinaniantur. Neutrum tamen bonum; neque nimia repletio, neque immoderata exinanitio. Quod autem temperatum est, id sanum, id sine dubio laudabile est. Ideo ait: *Non superbe sapere, sed sa-*

A pere ad sobrietatem. Ne in immensum forte præsumendo glories, attende quia homo; ne desperando, in profundum demergaris, attende quia es Dei imago. Supra se extolli, præsumptuosum; infra se dejici, meticulosum. In misericordiae lucem nimium prorumpens, reverberatur, in umbrarum crassam spissitudinem proruens, æque excæcatur. Velat seraphim caput suum, non reveles, velatos quoque habet pedes; certe, velum hoc evellere, si rhomphæam videris, non audes.

Satis et multum ad te: imo et supra te, videre quæ in prospectu sunt et non velantur ut illa quæ in Canticis, de Sponso, amicis Sponsi, a Sponsa demonstrantur. *Oculi, inquit, ejus sicut columba super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ et resident juxta fluentia plenissima; genæ illius sicut areolæ aromatum consitæ a pigmentariis; labia ejus distillantia myrrham primam; manus illius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis; venter ejus eburneus, distinctus sapphiris; crura illius, columnæ marmoreæ quæ fundatæ sunt super bases aureas* (Cant. V, 12). Quid plura? *Species ejus ut Libani, electus ut cedri; guttur illius suavissimum, et totus desiderabilis* (ibid., 15). Si mater es et visceribus tuis lactando filium nutris, farinam hanc de Jesu commisce, et potentiam vel pulvis exhibe: si pater, per membra divide, et convivoribus tuis optimas partes propone. Sed quia parvulorum curam et dispensationem præ manibus habemus; juvante gratia, tanquam matre Rebecca epulas uteri nostri parvulis præparemus. In contemplatione oculorum Sponsi, apprehendimus simplicitatem et innocentiam; in genis quæ sunt *areolæ aromatum, compositæ a pigmentariis*, pietatem et modestiam, quas in narratione miraculorum et operum ejus, fidei executione, vel ad instructionem, vel ad delectationem intuentium, apostoli quasi pigmentarii conseverunt. In labiis distillantibus myrrham primam, mortificationem et abstinentiam. In manibus quæ sunt *tornatiles aureæ plenæ hyacinthis*, operationem optimam perfectam, et remuneratione cælesti plenissimam. In ventre eburneo distincto sapphiris naturam nostram fragilem quidem sed castam; et modo divina, modo humana operantem. In cruribus fundatis super bases argenteas, rectitudinem et firmitatem a divina prædestinatione præscitam, et a sanctis prophetis prædicatam. In specie quæ est ut Libani sive cedri, sublimitatem in resurrectione a Deo Patre adeptam. In gutture suavissimo, internum saporem et verborum dulcedinem. In eo quod totus est desiderabilis, divinitatem et humanitatem, ubique et semper desiderabilem.

Ecce de incomprehensibili majestate, tenuem et levem sorbibilemque cibum parvulis nostris apposuimus; latiora vero et ampliora gestantes intellectus palata, ad uberiores remittimus mensas. Qui enitæ tanquam cervi super montes aromatum discurrunt, saltu diffusiori defæctantur et gustu propensiori reficiuntur; qui autem tanquam bestiola de antro suo

nondum egreditur, necesse est ut de acquisitis paterni vel materni circuitus, in ipsis suis cubilibus pascatur. Qui, inquam, sicut hinnuli cap. ex saliant super montes, transiliunt colles : hi profecto medullam terræ comedunt, et adipe frumenti sese reficiunt; qui autem in convallibus sive in foraminibus petrae et cavernis maceræ, nidum sibi constituit ubi ponat pullos suos, vel potius ubi plumescant pulli. grana elementorum sermonis Dei eis sufficiant. Quid denique illi quorum conversatio in cœlia, quorum sensus penetrans abyssum Divinitatis? Sine dubio, juxta Psalmistæ vocem, volabunt; volabunt usque ad nubes et supra cœlos, et non deficient. Procul dubio tanquam aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis et varietate, veniunt ad Libanum doctores sancti, et deferunt medullam cedri: *summitatem quoque frondium evellunt, et transportant in terram Chanaan, in urbe negotiatorum (Ezech. xvii, 14)* ponunt illam.

Contemplator legis divinæ, aquilæ non immerito comparatur, quæ acie irreverberata solem in nubibus intuetur. Sic namque perscrutator Scripturarum, intuitum suum radiis solaribus injicit, cum vivaciter, sensibus divinis, ingenii oculos defligit. Aquila ista, magnarum alarum est; qui sensuum valde exercitatorum subtilitate, invekuntur in profunda mysteriorum Dei, et virtutum consummatarum provectione, in delibatione remunerationum Christi. Longo etiam membrorum ductu sunt, quia proposita studia, nullis obstaculis adversitatum deserunt. Plenitudo plumarum et varietas diversarum artium intelligitur plena scientia, vel multiplicitate honorum operum referta conscientia. Ad Libanum veniunt, quando alicujus sensus vel virtutis altitudinem contingunt. Cedri medullam sumunt; quando penetrati sensus dulcedinem, vel possessæ virtutis delectationem hauriunt. Summitatem frondium evellunt, quando aliquid de his quæ incerta et occulta fuerunt, exponendo innotescunt. In terram Chanaan transportant, quando terrenis operibus derelictis cœlestem beatitudinem prædicant. In urbe negotiatorum ponunt illam, quando his loquuntur qui non in vacuum gratiam Dei accipiunt; sed lucra multiplicata de talentis divinis referunt.

His tandem per excessum prælibatis, ad parvulos nostros, qui cum asino Abrahamæ ad radices montis expectant nos revertamur, et mamillam nutrimenti sui rursus eis offeramus. Lacta, Moyses, parvulum nostrum; bona enim et plena habes ubera. Loquere tu ei, non loquatur ei Dominus, ne forte majestatis ejus formidine moriatur. Quamobrem, ait Dominus ad Moysen: *Constitues terminos per circuitum populo, et dices: Cavete ne ascendatis in montem, ne tangatis fines illius; omnis qui tetigerit montem, morte morietur, manus non tanget eum. sed lapidibus obruetur, aut confodietur jaculis, sive homo fuerit, sive jumentum morietur (Exod. xix, 19).* Non nobis invidit visio-

nem mysteriorum suorum benignus Dominus, qui ad hoc venit ut videatur; ideo loquitur, ut audiat; ideo mandat, ut in mandatis ejus vivatur. Monet autem ubi interim infirmis, sine periculo standum, ubi donum supernum expectandum, donec absorbeatur mortale hoc a vita, vel dies illucescat et lucifer oriatur in cordibus nostris; per circuitum videlicet montis. Ibi figamus terminos, ut in castris humilitatis et charitatis stabiliamus census nostros. Montem quoque non ascendamus, id est de bonis nostris non superbiamus. Moritur enim qui montem tetigerit; ad exemplum illius qui in monte Testamenti, in lateribus aquilonis prævolare usurpavit. Manus non tangit eum, sed lapidibus opprimitur, vel jaculis confoditur, quia potius pondere iniquitatis suæ, vel acumine excogitatae nequitiae, quam percussione divinæ ultionis ruit; manu Dei, magis ad parcendum, si fieri posset, prompta quam ad puniendum. *Sive homo fuerit, sive jumentum*, id est sive suo arbitrio, sive alterius consilio prævaricatus fuerit, morietur. Homo namque suo regitur moderamine, jumentum indiget hominis refrenatione et gubernatione. Idcirco per hominem quilibet discretus et sapiens; per jumentum, stultus et rationem non capiens.

Cohibeat igitur se prudens, ne a lapide super se veniente conteratur; refrenetur fatuus, ne ad lapidem scandali offendens, allidatur. Volebat namque aliquando, sub hoc angelus filium Moysi occidere, quia in præputio superbiæ non circumcidebatur. Tulit illico Sephora lapidem, et circumcidit carnem præputii ejus, et tetigit sanguine pedes ejus, et dimisit eum angelus postquam dixit, Sponsus sanguineus tu mihi es. Omnis proinde superflua caro a filio Moysi est amputanda, et quicumque se regulæ vel legi alicujus professionis subjicit, a prævaricatione ejusdem legis nisi se observaverit, angelum contra se gladium evaginatam vibrantem prospicit. Quod si conscientia, mater videlicet pueri, illicitos motus coercuerit, et sanguinem doloris per pœnitentiam expresserit, iram angeli Domini mitigabit. Habet siquidem conscientia religiosi, sponsum sanguinis, quia agnum occisum recolit assidue in desponsatione suæ professionis. Hæc conscientia, puerum lacte (imo purum affectum cordis sui) in presenti enutrit; nam in futuro erit tempus ablationis, cum evacuabuntur elementa infantiae vel educationis.

Assuescat igitur interim parvulus, matris collo pendere brachiolis; vultum pendulum et pavidum, ab omni occurso malo retorquere in faciem parentis, omnes præter alumnos tanquam inimicos frugere, adversus omne infortunium, ad ubera revolvere et in gremio matris assidue cubitare. Talem suscipit, talem custodit Dominus: *tatum denique est regnum cœlorum (Matth. xix, 14).* Quicumque talis est, major est in regno cœlorum (Matth. xi, 11). Qui enim se gratiæ supernæ totum committit, in collo matris brachia suspendit; qui præ oculis nil

ponit nisi Christum, merito non timet laqueos ad mortem venantium; qui solum novit Christum, hic quasi jam absorptus in Deum nihil judicat se *scire nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum* (I Cor. II, 2). Qui infixus est sicut vectes in arca, continuis meditationibus sanctarum Scripturarum, solamen tutum habet adversus omnes infestationes dæmonum. Qui sinum frequentat charitatis, oscula jugiter meretur internæ consolationis.

CAPUT VI.

De pane perfectorum sive provectorum.

Sicut ætates, sic differunt ætatum refectioes. Pauciora siquidem, simpliciora et liquidiora, ætatem reficiunt parvulam, plura vero, eaque sacratiora et solidiora appetit stomachus perfectorum. Profundiori namque sensu legis, anima sancta et virtutum exercitatione robusta, delectatur: planiori vero, recens adhuc regeneratione fidei et exordiis sermonum Dei reficitur. Unde Dominus ad Aaron: *Omnem, inquit, medullam olei, vini et frumenti, et quidquid offerunt filii Israel primitiarum Domino, tibi dedi* (Num. XVIII, 12). Cibis delicatissimus et ditissima refectio, medulla olei, vini et frumenti. Qua, non quilibet de populari sorte et conversatione, sed *vocatus a Deo tanquam Aaron* (Hebr. V, 4), sed unctus inter fratres suos, sed qui incensum offert ad altare thymiamatis in odorem suavissimum Domino: is medullam olei, vini et frumenti suscipit. Quis etenim alius sicut Paulus imitator Christi, holocausta medullata offert? qui jus carniū super petram cum manu sic infundit? qui ex toto corde, ex tota anima et ex totis visceribus Deum sic diligit? Per ignem et aquam ad Deum, hujusmodi spiritus transit, in mortem quoque et in carcerem cum Deo currit. Apostoli cum Domino per sata transeunt, aliquando in significationem sui cordis et hujus rei, spicas vellebant, fricabant et comedebant. Spicas namque vellere, est a terrenis studiis propositum suum vel alterius animum revocare. Fricare vero evulsam spicam ille non desistit, qui se in amorem Dei exercens, tunicam pristini erroris exiit. Deinde grana comedit, qui puritate corporis et munditia animæ castum se custodit.

Qui ergo non tanquam asinus in stercore suo piger, fenum luxuriæ comedit, non velut jumentum luxurians, herba vanitatis reficitur, sed cum pontifice Aaron, panem ex adipē frumenti, sed cum Jesu in cruce passo corio detracto et testa confecta, nucleum nucis, medullam olei, vini et frumenti, in sortem is accipit. O medulla, medullam creans, æterna, interna suffundens, infusa omnia impingvans impingvanti animam! Sed quid est medulla olei? virtus Spiritus sancti; quid vero medulla vini? gratia Filii Dei, quid denique medulla frumenti? bonitas Patris. O virtus! o gratia! o bonitas! ubi habitas? quod est habitaculum Spiritus? quæ sedes gratiæ? quæ bonitatis mansio? Primo sine dubio, principaliter et originaliter resi-

des in remotissima regione Trinitatis; secundo, dignanter et immutabiliter et in spiritibus angelicis; tertio, temporaliter adhuc et mutabiliter in animabus sanctis. In prima statione regnas, sed sine propria elatione vel alterius oppressione; in secunda angelos adjuvas, sed sine omni labore; in tertia in homine pugnans, sed sola hominis miseratione. Adoraris in prima, glorificaris in secunda, coleris in tertia. Primæ visionem non habitationem exspectamus; secundæ et visionem et susceptionem imploramus; tertiæ possessionem nunc in spe, tunc in re efflagitamus. Impinguamur in recordatione hujus olei, inebriamur in epotatione vini, satiamur in refectioe frumenti. Inchoat nos oleum, provehit vinum, consummat frumentum,

Hi profectus sunt charitatis, hi gradus sunt perfectionis. Non enim quodcumque aliquid perfectum dicitur, statim, vel perfecte vel summe dicitur perfectum. Nam alio modo, homo; alio, angelus; alio, perfectus dicitur Deus. Perfectus enim aliquando dicitur homo, sed tamen adhuc perficiendus; perfectus quoque angelus, non quidem perficiendus, sed tamen factus perfectus; perfectus autem dicitur Deus neque perficiendus, neque perfectus factus, sed semper existendo perfectus. Deus igitur, de medulla suæ perfectionis, tam angelicæ quam humanæ replet viscera imperfectionis; et angelum quidem sic simul replet, ut ulterius alia repletionem non indigeat; hominem vero sic jugiter replet, ut, nisi quotidie repleat, inanis fiat. Infusa namque a Deo in homine gratiæ medulla, ex decursu mortalitatis, fluit per rimas peccati. Angelica vero natura, in crystallina stabilitate solidata, jam inamissibiliter possidet quidquid gratiæ tenet. Ipse vero, sic toto æternaliter totus est plenus et perfectus Deus, nunquam factus vel futurus melior vel perfectior. Noli credere pauperiorem futurum Deum si abscesseris, neque ditorem si accesseris. Tibi prodest accessus, tibi obest recessus; nihil paræ præstantissimo, nihil donas Altissimo. Suum recipit si te vel a te aliquid accipit; suum nihilominus non amittit, sed aliter disponit, si te subtraxeris. Sine Deo, angelus dæmon efficitur, sine Deo, homo ad nihilum redigitur. Cum Deo, angelus jam æternaliter beatificatur; cum Deo, homo in præsentī justificatur et in futuro glorificatur. In Deum angelus rapitur, præsens per visionem, homo absens per contemplationem.

Adhæret Deo angelus, sine intermissione, homo suspirat sine intermissione. Stat ille, ille fluctuat; jubilat ille, ejulat iste; ille cantat, iste plorat; ille deliciis, iste miseriis affluit. Uterque tamen ad convivium vocatur, sed dissimiliter. Ille enim de prope, iste de longe: uterque stola induitur, sed illi jam de collo pendet, iste adhuc de futurorum expectatione trepidat. Uterque absorbetur a gloria: ille quidem a claritate creationis, in claritatem confirmationis; iste vero, a remissione peccatorum in veram justificationem sanctorum. Uno pane vescitur

uterque; sed ille, integro in divinitate; iste, in frustra sacramentorum diviso, in humanitate. Nam ille incorporaliter percipit impassibilem divinitatem, iste sacramentaliter, impassibilem humanitatem, secundum regnorum diversitatem, regnantis et exsultantis satietatem sui desiderii suscipit. Cum enim incarnationem fideliter recolis, bonum panis frustum ori tuo apponis; cum passionem, similiter facis; cum vero resurrectionem vel ascensionem tibi proponis, quasi offas medullatas seu mellitas comedis; unde sponsa horum mysteriorum dapibus bene pasta, eructans et exsultans in laudibus dicit: *Comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo* (*Cant. v, 1*); In lacte, incarnatio; in vino, passio; in favo, resurrectio; in melle, ascensionis intelligitur dulcedo. Nostræ sunt partes istæ, in te et de te Jesu, qui enim totum te simul capere nequimus, de indivisibili, divisum, partes gratiæ accepimus; si tamen partes dicere quis audeat, ipsa tuæ dispensationis sacramenta. Aliter enim, etsi deceret nos Deum apprehendere; sed Deum aliter non decuit nostram infantiam docere. Maluit sibi non parcere, cum te, o homo, de se voluit pascere: magnus ille, excelsus super omnia Deus ille! tu vero quid? Vermiculus: vix te de terra erigens: terra sine aqua (*Psal. xiv, 26*), tantum pulverem faciens.

In recessu manebat ille suæ divinitatis, in secessum tu confugeris iniquitatis; descendit tamen excelsus, venit remotus ad secessum tuum, subintravit tuguriolum tuum, et supposuit tibi humerum suum. Gravatus est, non pondere iniquitatis, sed obstinatione curari recusantis. Tamen: *Sapientia vincit malitiam* (*Sap. vii, 30*), et patientia contumaciam. Defectio tua proinde resecta, cœpit proficere in perfectionem. Quousque autem languorem naturæ lapsu quotidiano exspirantem, et sententia primæ maledictionis etiam gementes patimur; citra consummationis perfectionem usquequaque detinemur: proprie namque et specialiter ibi non dicitur perfectior, ubi aliqua residet adhuc imperfectio. Virtus quoque non perficitur, dum vitiorum reliquiæ superstitites inveniuntur. Quis autem, manente humanæ ritæ corruptela, se castum habere cor gloriabitur? Propheta? Sed asserit, se *de immundo conceptum semine*, sed confitetur, *in iniquitatibus* (*Job xiv, 4*) a matre conceptum se esse: Apostolus? sed dixit se *in multis offendere*; patriarcha, vel quælibet de genere humano, anima? sed *conclusit Deus omnia sub peccato, ut omnium misereatur* (*Rom. xi, 32*); præterea, fistula illa Spiritus sancti, omni genere virtutum redimita, et jam pene supra hominem, juxta angelum merito et virtute collocata, ab imperfectione sua exclamat: *Fratres, ego me non arbitror apprehendisse; unum autem, quæ retro oblitus, ad ea quæ ante sunt me extendo* (*Philipp. iiii, 13*), sequor autem ad palmam supernæ vocationis.

Ubi nunc es, o præsumptio spiritus, o inflatio vesicæ erronei cordis? quid superbis terra et cinis?

A (*Eccli. x, 9.*) Paulus, in cujus gremio conglomeratur omnium redundantia virtutum, velut aqua in mare, dicit: Non est mecum perfectio honorum; et tu, vitiorum puteus scaturiens, audes gannire, Sine peccato sum. *Audivimus superbiam Moab, superbus est valde, arrogantia ejus plusquam fortitudo ejus* (*Isa. xvi, 6*). Solus enim et singulariter inter mortuos liber (*Psal. lxxxvii, 6*), qui naturam non culpam suscepit, conceptus de Spiritu sancto et Maria virgine Jesus Christus, omnem adimplevit justitiam. Denique, in pectore et in anima sua, rex ipse virtutum, omnium gratiarum convocavit curiam, et singulariter a singulis et communiter ab omnibus honoratus, unam omnium ad Patrem retulit palmam. Hic igitur qui non solum de plenitudine sua, verum etiam exinanitione replevit dolia nostra, perfectus semper Deus, perfectus etiam homo Deus a conceptione fuit. Ad pedes humanitatis ejus, viginti quatuor seniores indesinenter procidunt et coronas suas mittunt (*Apoc. iv, 10*), quia omne meritum vel præmium ab eo se habere humiliter omnes sancti recognoscunt. Vis habere justitiam? vis habere sapientiam? vis habere gratiam? Jesus est justitia, Jesus est sapientia, Jesus est gratia. De Christo namque agens Apostolus inquit: *Qui factus est nobis a Deo sapientia et justitia et sanctificatio et redemptio* (*I Cor. xiii, 30*). Ecce panis iste, et unus est et quatuor habet (ut sic dicam) quarteria. Unus enim idemque Christus est sapientia; unus idemque est justitia; unus idemque est sanctificatio; unus idemque est redemptio. Unde quia sapientia est, illuminat tenebrosa stultorum corda luce veræ sapientiæ; quia justitia, justificat depressa ponderibus peccati et malitiæ; quia sanctificatio, sanctificat fluxa et evagantia per declivia vanæ gloriæ; quia redemptio, redemit sublata vel asportata, ad loca virtutis et contumeliæ. *Beatus vir qui implevit desiderium suum ex istis, non enim confundetur cum loquetur inimicis suis in porta* (*Psal. cxxvi, 5*).

CAPUT VII.

De panibus primitiarum.

De panibus primitiarum tractaturus, prius invoco primitias Spiritus, nam sine Dei Spiritu, ubique et in omnibus deficit spiritus meus. In Spiritu itaque principali, non pro merito, sed gratuito dono, quamlibet parum illuminatus, dicam et de hoc quod de sacrario Scripturarum fuero edocus. Universalitatis igitur creaturæ subsistentia, unum habet a quo sit, principium Deum, neque enim a se est, quidquid est; bonum denique est, quidquid est. Nam id tantum a se est, quod summe est, id est Creator. Id vero a se non est, quod non nisi ab eo qui summe est, esse potest. Nam malum non est, quia neque se ipsum creans, neque creatum a Deo est; nihil autem est, nisi quod Creator vel creatura est: ideo malum non est, quia neque Creator, neque creatura est. Quamobrem idcirco ad unum referendum est, sine principio principium, quidquid habet temporale principium, ut finem quoque habeat cou-

gruum. Tunc enim bonus consequitur finis cujuslibet actionis, cum a creante principio non declinat creaturæ principium. Equidem innumerabilia sunt opera hominum et tamen unum atque æternum habent si bona fuerint, bonum principium; nam nisi derivatum fuerit quodcunque principium singulare voluntatis alicujus, a divinæ voluntatis principio, malum semper erit et desinet in finem pessimum. Recurrendum itaque semper et de omnibus in principio ad principium: hoc autem principium *In principio erat apud Deum (Joan. 1)*, et erat principii Verbum, et omnis verbi principium.

Mutuemur igitur verbum a Verbo, sed transitorium ab æterno; principium a principio, sed creatum ab increato. Forte, legislator hoc monet cum dicit ut *postulet vir ab amico suo, et mulier a vicina sua, vasa aurea et argentea (Exod. 111, 22)*. Quis enim amicus tam dives ut Deus in auro honorum sensuum, tam locuples in argento examinatorum sermonum, tam affluens in vasis gratiarum cœlestium? Nimirum is nostræ paupertati amicum se exhibuit, cum *propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos, Filium unigenitum (Ephes. 11, 4)* incarnari constituit. Et ne causereris, hunc amicum remotissimum utique in divinitate sua manentem Deum; habes juxta te divinam Sapientiam incarnatam vasis aureis et argenteis non modice locupletissimam. Nam et de cœlis attulit, et de terris nihilominus tulit vasa mundissima et pretiosissima, in quibus cibum paternæ voluntatis cœnaret et potaret. Angeli procul dubio ministrantes, apostoli obsequentes Verbo incarnato, Sapientiæ in carne absconditæ, quid aliud sunt quæm amici vicinæ nostræ vasa aurea et argentea? Et forte hanc Dominicæ dispensationis incarnationem, per Spiritum sanctum in utero Virginis adimpletam, obumbrabat legislator cum diceret: *Panes primitiarum duos, de duabus decimis similæ coquendos in primitias Domini (Lev. xxii, 17)*. Qui enim sunt panes primitiarum duo, de duabus decimis similæ fermentatæ, nisi duæ puræ et perfectæ naturæ, in una persona Christi Jesu inseparabiliter conjunctæ? Fermentum enim, hic, non coagulum corruptionis, sed operationem significat inseparabilis unionis. Hi coquuntur in *primitias Domini*, quia Dei et hominis eadem persona in utraque naturarum suarum compactarum, primogenitus sive primitiæ dormientium, ab Ecclesia catholica appellatur et creditur.

In natura quidem divinitatis, ante omnia natus est de Patre; in natura vero humanitatis, in fine sæculorum editus ex virgine. In ejusdem certe virginis clibano cocti sunt panes isti, quia Verbum et caro sic fuerunt ad invicem conjuncta in utero virginali, in una eademque unitate personæ, ut ultra non diceretur separatiim homo vel Deus, sed diceretur una persona inseparabiliter homo Deus. Et duo quidem sunt panes, secundum Moysen, propter inconvertibilitatem naturarum, nam sine confusione manserunt; et aliud habet principium de principio,

A sine tamen principio, natura divinitatis utique, Patrem; et aliud, principium scilicet cum principio existendi, natura humanitatis, utique virginem. Nihilominus unus panis est, propter unam eandemque personam, juxta Apostolum qui ait: *Unus panis, unum corpus multi sumus in Christo (I Cor. x, 17)*. Sed quare Moyses duos, Paulus unum vocat panem Christum? Salva fide et auctoritate majorum, potest dici (ut mihi videtur) quia in tempore Moysi, re ipsa nondum facta fuerat incarnatio Christi; et idcirco, quasi duo panes erant illæ naturæ: quarum una, in majestate sua et Patris existens; altera nondum in propria essentia apparens prædestinatione quidem sola conjungebatur, nondum autem assumptione vel unione. Tempore vero Pauli, id est gratiæ (nam post ascensionem Domini vocatus est) assumptione hominis a Verbo, jam celebrata: una eademque persona Christi, ex duabus et in duabus naturis (divina scilicet et humana) subsistens, prædicatione apostolica excellerebat. Unde, non immerito Paulus ad personam attendens, unum dicit; Moyses duas naturas intuens, duos panes nominavit: ille personam non dividens, iste naturas non confundens.

Attendendum quoque et diligenter disserendum, quod præmittit legislator, dicens: *Cum ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis et messueritis segetem; feretis manipulos spicarum, primitias messis vestræ ad sacerdotem; qui levabit fasciculum coram Domino, ut acceptabilis sit pro vobis altero die Sabbati (Levit. xxiii, 10)*. Planum est quod dicitur, ad litteram; allegorice vero, terram ingredimur quam datus est nobis, cum (per fidem) Ecclesiam intramus, cui communicare, non nisi vocatione cœlesti meremur; vel cujus possessionem habebimus in alia vita longe dignius quam nunc; quia ipsam rem tunc facie ad faciem obtinebimus, cujus nunc per speculum et in ænigmate (I Cor. xiii, 12) velata facie post terga caligamus. Segetem metimus, cum remunerationem honorum operum recipimus. Manipulos spicarum ad sacerdotem deferimus, cum virtutum collectionem in bona operatione, ei qui apud Patrem pro nobis interpellat resignamus; qui levat fasciculum coram Domino ut acceptabilis sit pro nobis, altero die Sabbati, quia, ut Pater nobis propitiatur, et in altero die Sabbati, id est in resurrectione communi, placabilis veniat, fasciculum meritorum nostrorum, cum sua interpellatione, in oculis patris elevat.

Moraliter autem terram ingredimur, cum recessus conscientiæ perscrutamur. Segetem recolligimus, cum anteactæ vitæ opera, in examinationis judicio pensamus. Manipulos spicarum ad sacerdotem deferimus, cum plena et evidenti confessione grana simul cum aristis et stipula, prælati nostris humiliter pandimus; in granis autem, etiam bona cogitationum vel operum designantur. Sacerdos autem hunc fasciculum coram Domino elevat, cum, peccatorum nostrorum gravedinem in confessione expo-

sitam efficaciter in memoria et deprecatione sua retinet, Deum super hoc rogans prælatus noster cui animam commisimus, cui omnia gravamina reseravimus : et propitiationem Dei obtinet. Quod si præsens non sufficit confessio vel pœnitentia, propter repentinum mortis articulum, ut statim penitus deleantur perpetrata scelera ; saltem in altero die Sabbati, fiat nobis Deus noster propitiabilis. In altero, inquit, die Sabbati. Duo ergo Sabbata sunt, unum et alterum. Revera jam quiescere a malo, mentis Sabbatum unum est et primum, quod procul dubio in præsenti necessario est habendum. Nam in futuro, ex tali merito erit requies in bono, quod est Sabbatum ex Sabbato. Invenies, inquam, tunc non solum Sabbatum, quia requiem sine inquietatione omnium molestiarum, sed Sabbatissimum.

Breviter igitur percurrendum, et de primo, secundo, tertioque Sabbato aliquid, juvante Deo, est dicendum. In hoc corpore, cum cessatur a malo, jam quedam futuri Sabbati est præliatio. Relicto corpore, anima cum exit de vita, jam gratulatur de requie secunda. Ad extremum in adventu Judicis, Sabbatismus celebratur, in renovatione animæ et corporis : præcedunt autem sex dies afflictionis, antequam veniat septimus dies pausationis. Sex enim diebus, ait Moyses, facietis opus (Exod. xx, 10), dies septimus, quia Sabbati requies est, vocabitur sanctus : *Omne opus non facietis in eo : Sabbatum Domini est in cunctis habitationibus vestris* (Lev. xxiii, 3). Prima dies est conversionis, secunda confessionis, tertia professionis, quarta mortificationis, quinta devotionis, sexta orationis, septima vocationis, sive contemplationis. Nam contemplationis messem nequaquam colligimus, nisi fruges justitiæ prius seminaverimus, nec in septima requiescit, qui in præcedenti senario non laboravit. Insistendum igitur virtutibus, et de confusione tenebrarum originalium, ad illuminationem seu ordinationem novarum creationum progrediendum, si Sabbato continuare volumus Sabbatum. Aversus ergo, in prima die convertatur ; diffidens, in secundâ confiteatur ; offendens, in tertia profiteatur vivens peccatum in corpore nostro ; in quarta, mortificetur ingratus ; in quinta, devotus efficiatur, cor durum peccans ; in sexta, in orationem effundatur a cura sæculari conscientia nostra ; in septima, consociatur.

Imitare primo Paulum in conversione ; secundo, latronem in confessione ; tertio, Stephanum in professione ; quarto, Joannem Baptistam in mortificatione ; quinto, Mariam Magdalenam in lacrymarum effusione ; sexto, apostolos sanctos in oratione ; septimo, Christum in contemplatione. In conversione humilitatem, in confessione veritatem, constantiam in professione, patientiam in mortificatione, peccatorum recordationem et futuri judicii distractionem in devotione corporum, conscientiam bonam et fidem non fictam in oratione, omnium

A visibilium oblivionem habeas in contemplatione. Si justitia præeunte et gressus tuos regente, anima tua dies vitæ taliter ordinaverit, ulterius laborare non convenit. Nam : *Nunquid tota die arans arabit, proscindet et seret humum suam ? nonne cum adæquaverit faciem terræ, seret gith et cyminum sparget ?* (Isa. xxviii, 24.) Cum enim satis elaboratum fuerit in evulsione spinarum, in concisione terrarum, in concussione rupium, in adæquatione montium et vallium, tunc, gith, vacando, est serendum ; tunc, cyminum subtiliter contemplando spargendum. Et forte in contemplatione quidam labor est, sed melior requie, sed otio suavior, sed somno dulcior, sed cunctis voluptatibus delectabilior. Labor, inquam, sed sine sudore ; opus, sed sine vexatione ; occupatio, sed sine distensione ; studium, sed sine afflictione ; profectio, sed sine motione ; elevatio, sed sine ambitione ; quies, sed sine rubigine.

Innitrix operum Domini et Dei sui anima ; æmulatrix quoque sapientiæ Altissimi, in tanta varietate virtutum effecta ; cum operante, operatur, et cum quiescente quiescit ; habens in se Deum operantem ; habens quiescentem, et ipsa operans in operante, et quiescens in quiescente, et operans in quiescente, et quiescens in operante. Non enim non quiescit Deus cum operatur ; operatur namque quiescens, ne otiosus dicatur : quiescit operando, ne labore fessus æstimetur. Tu, cum laboras, non quiescis ; et cum quiescis, non laboras ; quia in tempore mutaris, et in te mutantur tempora : non sic autem Omnipotens, non sic Æternus, quia omnia immutabilis mutat, et omnia simul (sola voluntatis potentia) creat. Cum enim laborare dicitur Deus, secundum me non secundum se, aliquid de eo dicitur. Similiter, cum septimo die dicitur requievisse, ipse vero quotidie omnes nos et omnia nostra nobis operetur, et qui aliquid facit quiescere nunquam proprie dicitur, secundum usum nostræ requiei requievisse proprie non dicitur. Est autem supra omnem sensuum illa Creatoris vel creatrix operatio, sive illa requies ; nam operatio illa, in tranquillitate omnem quietem excedit, et quies illa in effectu, operosior omni operatione lucescit. Effugiatur igitur, quamvis remotissimis lineamentis, actio sive quies nostræ contemplationis, hoc exemplari, et ad æmulationem, quamvis tardissimis gressibus inescatur, ut agendo quiescat et quiescendo agat. Non autem fluit ista in umbra vel in nocte, sed in die, sed in luce, sed in sole justitiæ ; nam in nocte vitiorum stertens, luceam contemplationis ignorat.

Quare etenim dies iste sanctus vocaretur, nisi in eo justitiæ opus celebraretur ? *Omne opus non facietis in eo !* Merum iterumque monemur non facere opus Sabbato ; sed opus videlicet servile, sed opus damnabile, sed opus bestiale. Ab his enim solummodo in Sabbato solemnizandum, a quibus fœdatur lætitia solemnitatum. Luxuria namque, ebrietas, loquacitas, et similia flagitiosa opera, stercora sunt solemnitatum. Sic Pharao, sic Herodes Sabbata

sua, crudelitatis sanguine contaminaverunt. Omne opus tale dicit non faciendum in Sabbato, quia *Sabbatum est in cunctis habitationibus vestris*. Recedat oculus a spectaculis impudicis; lingua, a maledicis verbis; auris, ab auditu sanguinis; olfactus, a nidoribus peregrinis; manus, ab opere crudelitatis; pes, a consortio furis; anima, a cogitationibus perversis: et sic celebrabitur Sabbatum Domini in *cunctis habitationibus vestris*. Transacto vero Sabbato præsentis justificationis, transitur ad Sabbatum futuræ consolationis, sicut et Maria Magdalena, a Sabbato passionis venit ad Sabbatum resurrectionis. Norunt autem beatorum animæ, Sabbatum suum, norunt procul dubio quid intersit inter accinctum spiritualium nequitiarum, et disinctum a molestiis carnis et infestationibus dæmonum, sicut in libro Regum scriptum est: *Non gloriatur accinctus æque ut disinctus (III Reg. x, 41)*. Secure namque gaudet de munere, cui ipsium nihil posse perdere datum est, in perenni remuneratione; periculose autem exultat de dono, cui major accrescit sollicitudo cum dono. Collatio siquidem gratiarum, amplius te facit invidiosum; nam de inopia tua, cujus accenditur invidia? Cum nulla te excolit virtutis gloria, adversarii non est cur timeas jacula. Sed si locus honoris ambitiosius te extulerit, si ubique gentium, fama fulgens nomen tuum dilataverit, tunc livoris acies exacuatur, tunc blanda falsi amici facies in nigredinem ollæ combustæ convertitur (*Nahum. 11, 40*).

Miserum itaque est, secundum opus mortalitatis et locum infelicitatis, vel ut careas invidia præ inopia virtutum, vel ut invidiosus sis præ abundantia gratiarum. Utroque pugione vel altero tantum justi reformidant perforari; quia, si sine virtutibus quidam fuerint, cruciantur a conscientia, si vero pleni virtutibus, excaudescit in eis dæmonum ira. Unde persæpe suum infestari vel ab hostibus derideri sentiunt Sabbatum. Unde propheta: *Viderunt eam hostes, et deriserunt Sabbata ejus (Thren. 1, 7)*. Qui vero ex his compeditus evolaverint, et laqueis venantium contritis, pericula subitanea evaserint, jam sub altari positi triumphali voce intonant: *Gloria tibi, Domine, quoniam eripuisti animas nostras de morte, et pedes nostros de lapsu, ut placeamus coram Domino in regione vivorum (Psal. cxiv, 8, 9)*. *Jam enim hiems abiit et recessit, flores apparuerunt, vox turturis audita est de terra nostra (Cant. 11, 12)*. Sic, inquam, isti de præteritis liberati; de præsentibus, beati; de futuris, amplius beatificandi, sine sollicitudine lætantur, sine fastidio epulantur, sine vitio jucundantur. Eo sapidius, quo avidius jam gustant, imo prægustant, gurgites beatitudinum; eo charius, quo clarius splendores percipiunt sanctorum; eo aptius, quo beatius in circumscriptis Trinitatis luminibus immaculati assistunt. Qui nisi tales sabbatizant? qui nisi tales, præclaras sólemnitates sólemnizant? O Sabbatum ex Sabbato! o virtutum remuneratio! intret ad te anima mea; penetret

te conscientia mea. Sabbatum enim hoc, revera procedit ex Sabbato, cum, quia cessavit anima in malo, sit ei bona retributio. Unde Psalmista: *Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi, ut reddam vota mea de die in diem (Psal. Lx, 9)*; videlicet, de die meritorem, in diem remunerationum.

Deest pro copia dicendorum de habitudine secundi Sabbati, quia procul est a cognitionibus hujus nostri sæculi; suspirare igitur, non explanare illam valeamus. Jam itaque tandem et hinc, ad Sabbatismum pedem moveamus, et animum promoveamus, sola enim hæc promotio ambienda, qui melior, ab omni creatura, nulla est invenienda; nam sæcularis promotio, potius a Deo est amotio vel abolitio. Non fit autem hæc provectio, nisi in loco ad id sequestrato, et ab homine Deo electo, Moyses in deserto visionem hanc videre desiderat. Sicut præter solitum est, quod videt, sic supra solitum est quod audit. Ardet rubus, sed non comburitur. Hoc videt et stupet, deinde audit: *Solve calceamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est; ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob (Exod. 111, 5; Matth. xxii, 32)*. Hoc audit et faciem abscondit. O quanta dissimilitudo inter rubum et cælum, inter flammam rubi et gloriam cæli, inter loquentem de rubo et regnantem in throno, inter solitudinem eremi et societatem paradisi, inter Moysen peregrinum et hominem novum in cælis collocatum! Cujus ergo umbram Moyses expavit, lucem ipsam quis attentabit? Calceatus tamen Moyses rubum videre potuit, sed non discalceatus diu vocem Dominicam audire nequivit.

Cito itaque corrigia calceamenti dissolvenda, cum tendimus ad superna. Nulla obliget peccati oblectatio, nulla constringat peccandi consuetudo, nulla impediatur sæculi sollicitudo. His nempe animus irretitus, nec videre, nec audire poterit, quid sit Deus. Quare enim dicitur: *Deus Abraham? quare, Deus Isaac? quare, Deus Jacob?* Procul dubio, quia patriarchæ isti fideles, quia obediens, quia peregrinantes, obediens in præcepto, creduli in promisso, alienati a sæculo nomine, opere, sermone et affectione Deum designaverunt. Non ergo te delectet habitatio hujus corporis, non te retardet difficultas mandati, non inertem efficiat dilatio promissi, si Deum vis habere, qui Deus Abraham est, Deus Isaac et Deus Jacob? *solve calceamentum, abrumpe vinculum, de pedibus tuis, de affectione et desiderio mentis*. Sic exoneratus, utcunque superfluciem alterius sæculi prælibabis, sic absolutus, utcunque imaginationem æternitatis somniabis, sic liber, futuri status initia quasi præludium quodam contractare tentabis. O Deus, quid ibi tu facis, quid angelus, quid anima? Qui sermones tui ad angelum? quæ confabulationes ad animam? Quid et de quibus opponunt tibi angelus et anima? Estne quod interrogent, eum palam de Patre annunties eis omnia? Estne quod ignorent de futuris, oblitii sint

de præteritis, non capiant de præsentibus? Quid A quia *Deus erit omnia in omnia* (I Cor. xv, 39).
ibi clausum, quid non reseratum?

Sed quare ibi aliqua absconderentur, cum adsint omnes amici, omnes absint inimici? Invidia neminem tangit, elatio nullum extollit, ira non perturbat, luxuria non tentat, gula non urget, ambitio non torquet, omne vitium non apparet, omne malum deficiendo vel refugiendo contabescit et languet. Regnat ubique concordia, per singulas discunt mansiones humilitas, sedet benevolentia in medio, eminent in turribus castitas; disponit sobrietas, sobrietas sufficientia singulis sufficienter ad nutum administrat; sanitas, portas observat, charitas seu bonitas, omnium stationes et tabernacula illustrat. Ducitur anima in refectorio, ubi sine fame reficiatur, sine siti inebrietur et dicat: *In loco pascuæ ibi me collocavit* (Psal. xxii, 2). In dormitorio, ut ibi sine torpore dormiat et dicat: *In pace in idipsum dormiam et requiescam* (Psal. iv, 6). In oratorio, ut ibi sine tedio oret et dicat: *Ad te orabo, Domine, mane exaudies vocem meam* (Psal. v, 4). In claustro, ut ibi sine fastidio sedeat et dicat: *In umbra alarum tuarum protexisti me* (Psal. xvi, 8), vel: *In umbra quam desideraveram sedi* (Cant. ii, 3). In capitulo, ut ibi sine timore disciplinam teneat et dicat: *Disciplina tua ipsa me docebit* (Psal. xliii, 5). In auditorio, ut ibi sine prævaricatione rivat. Pectus Jesu, ibi est refectorium; sinus Jesu, ibi est dormitorium; vultus Jesu, ibi est oratorium; latitudo, longitudo, sublimitas et profundum Jesu, ibi est claustrum; consortium Jesu et omnium beatorum, ibi est capitulum; narrationes Jesu de Patris et Filii et Spiritus sancti unitate, et de apertione mysterii incarnationis suæ, ibi est auditorium.

O cor humanum, quid ultra tendis, quid ultra quæris, cum ultra tendere, non sit tendere sed contendere, vel potius rumpendo se distendere! O cor humanum, quid infra moraris, si vis ut non moriaris? Mors infra et supra, cum tamen nihil sit supra. Mors enim illum ferit, qui supra ascendere præsumit, non quod ipsa habitet supra, quæ in inferno est, sed quod illum interficiat ultione divina, qui metas sibi præfixas excedit. Nomen mortis, nomen languoris, nomen paupertatis, nomen anxietatis, nomen doloris nec nominatur apud vos, cives D cæli, domestici Dei. Quid autem? Vita, jucunditas, jubilatio, exultatio, glorificatio, beatitudo, æternitas, immortalitas et incorruptio, abundant et supererundant in paradiso. In ore habitantium, semper laus, alleluia, gloria, pax, benedictio, honor, virtus et fortitudo. Quid autem oculi eorum vident, nisi Patrem luminum, nisi lucem de luce, nisi candorem lucis æternæ? Quid aures, nisi laudes Dei audiant? quid nares, nisi vitæ respirant odores? Manus, quid contractant, nisi Verbum vitæ? qua pedes incedunt, nisi per viam pacis? quid gustus? gustat nempe *quam suavis est Dominus* (Psal. xxxiii, 9). Quid plura? una clausula, universa beatitudinis illius charismata concluduntur, qua dicitur

Surge, anima mea, curre et festina intrare ad tales nuptias! Versa et commuta desideria tua! Formosam delectabiliter aspiciere solebas meretricem, aspice nunc Dei Genitricem. Aurum placebat, nunc verum placeat! Argentum quærebas, nunc Dei Unigenitum quæras! Favore humano delectabaris, nunc spiritu divino refovearis! Pone carnis, et summe mentis delectationes. Ecce quomodo sabbatizabis, nec simpliciter, sed sabbatismo sabbatizabis. Hæc de duplici Sabbato dicta sint.

CAPUT VIII.

Rursum, de panibus primitiarum.

Quia nimiam prolixitatem vitantes, uno non potuimus explicare sermone quæ de primitiis dicenda B erant, præcipue, quia Sabbatum interveniens, nos in se ipso coegit sabbatizare, alio non tamen alieno sensu et exordio rursum textahimus, annuente Domino, tam de primitiis quam de decimis, aliquid adhuc apponere et ponere. Legitur itaque in Exodo: *Decimas et primitias tuas non tardabis offerre; primogenitum filiorum tuorum dabis mihi, de bobus quoque et ovidis similiter facies; septem diebus sit curæ matre sua, die octava reddes illum mihi* (Exod. xxii, 29). Digniores et potiores partes hominis sunt illæ duæ extremitates, quæ caput et pedes nuncupantur. Parte altera, id est capite, in figura cælum respicit homo, altera tangit terram. Unde, sicut in hoc mundo, omnium creaturarum amplitudinem et innumerabili-um rerum variam distinctionem (quasi C ulnis suis et gremio) complectuntur terra et cælum, sic in homine, caput et pedes omnium membrorum humanorum sunt columnæ et firmamentum. Aperte vero significatione, a visibilibus ad invisibilia similitudine deducta, anima utramque partem in affectu possidet, dum in omni motu et voluntate sua semper aliquid principaliter intendit, et semper ad aliquid finaliter tendit. Caput autem voluntatis humanæ est, id ad quod specialiter intendit, pedes finis ad quem tenditur.

Ut itaque Dominus doceat hominem, scientiam, quid volendo, intendere, et ad quid, operando, tendere debeat, insinuat, dicens: *Non tardabis offerre decimas et primitias tuas*; quasi dicat: Principium et finem inchoationem et consummationem tam cogitationum quam sermonum vel etiam operum tuorum, Domino Deo tuo decimabis. Cum ergo alicujus desiderium amplius fervescit in impleendis concupiscentiis suis, quam in obtemperando divinis mandatis, hujus primitiæ vel decimæ Domino nequaquam redduntur, sed idolo libantur. Cum studiosius terrena quam cælestia, temporalia quam æterna inquiruntur, quod juris est divini postponendo, et quod sui est præponendo, humana temeritas, ordine perverso, in primitiis et decimis abutitur. Si vero Deo primogenitum tuum vel primitias consecraveris, primum quærendo *regnum Dei et justitiam ejus* (Matth. vi, 33); in omni quod subsequetur benedictionis derivamine gaudebis. Ut enim

Apostolus : *Si delibatio sancta et massa* (Rom. xi, A xxii, 30), ut credas post iudicium et præmia bonorum et tormenta malorum nunquam finire, *die octavo reddes illum mihi*, ut credas merita singulorum remuneratione octo beatitudinum compensari. Sic credendo et vivendo, ad æternitatis primitias pervenies.

Habeat itaque Deus Pater cum primogenito sapientiæ suæ, primogenitum devotionis tuæ, ut primogenitio Creatoris, creaturæ sanctificetur primogenitum. Utquid enim primogenitus Patris, factus est primogenitus matris, nisi ut redimeret sibi omne primogenitum hominis? Felix, cujus Deus primogenitum acceptat! Nam Ægypti primogenita extinguit, et asini primogenita respuit; primogenitum vero hominis, primogenitum ovis et bovis sibi assumit. Sive namque sapiens ut homo, sive fortis ut bos, sive simplex ut ovis fueris; primitias cordis tui, et primogenitum operis solvere debebis. Si vero impius, ut Ægyptius, immundus ut asinus inutilis ut hæreticus, aut mutatione aut interfecione, aut redemptione, commutanda sunt primogenita tua. Mutavit Paulus, vel potius interfecit Ægypti primogenitum; cum de persecutore fieret prædicator, agnus de lupo, Christianus de Judæo. Maria Magdalena, nonne primogenitum asini interfecit, cum sordes criminum ad fontem lavit, cum vitam mutavit, cum Christum amavit. Mutavit primogenita asini, et accepit primogenitum Dei. Judas vero, non solum non solvit Deo primogenitum suum, sed etiam ipsi Deo Patri subripuit primogenitum et unigenitum suum. Cessit itaque in primogenitum diaboli, quia excessit in primogenito Dei. Fraudulentissime Juda, parum est tibi fraudem fecisse de anima tua, nisi addas manus sacrilegas injicere ad misericordiæ Dei viscera? Parum est tibi, diabolo præbuisse jugulum tuum, nisi jugulares et Dominum nostrum? Parum, inquam, tibi est, perdidisse præmium tuum, nisi et tolleres pretij nostri pretium? Satis melius permaneres in discipulatu Christi, quam evaderes in magistratu Antichristi.

Non tardes, o anima religiosa, reddere primogenitum, ut ex toto corde, et ex tota anima diligas Deum. Septem tamen diebus cum matre sua sit, ut non nisi cum plenitudine gratiæ, ex hac vita ni-grandum memineris. Septem diebus cum matre sua es, qui nunquam errat in fide, nunquam deficit in spe, nunquam tepescit in charitate, nunquam declinat a justitia, nunquam exorbitat a prudentia, nunquam succumbit in fortitudine, nunquam in temperantia excedit. Septem diebus cum matre sua est, qui fide et moribus integer est; septem diebus cum matre sua est, qui usque ad effusionem sanguinis cum Domino est; septem diebus cum matre sua est, cujus conscientia criminalibus nunquam contaminata est; septem diebus cum matre sua est, qui obedientiæ fines nunquam egressus est. *Die autem octavo reddes illum mihi*, ut credas Christum resurrexisse a mortuis: *Die octavo reddes illum mihi*, ut omnium hominum futuram resurrectionem credas in die iudicii; *die octavo reddes illum mihi* (Exod.

ut credas post iudicium et præmia bonorum et tormenta malorum nunquam finire, *die octavo reddes illum mihi*, ut credas merita singulorum remuneratione octo beatitudinum compensari. Sic credendo et vivendo, ad æternitatis primitias pervenies.

Habet Ecclesia in decellatione vel potius collectione sanctorum Innocentium, primitias Deo gratissimas. Ut enim lectum est in Apocalypsi Joannis: *Hi empti sunt ex omnibus primitiis Deo, et Agno, et in ore eorum non est inventum mendacium* (Apoc. xiv, 4). Semen bonum jam ex terra uteri virginalis eruperat, sed nondum in arborem magnam creverat, quia in omnem terram sonus (Rom. x, 18) apostolorum non exierat, et tamen de Bethlehem juxta posita, florum primitias obtulit, spatulasque palmarum reddere non tardavit. Vere ager primitiarum, in quo tam cito inventæ sunt primitiæ martyrum! Nondum est passio Christi, et jam sanguis effunditur pro Christo innocentis parvuli. Quodammodo præcurrunt primitias tuas, Christe, primitiæ nostræ. Præcurrunt revera moriendo ante te, sed non præcurrunt veniendo ad regnum sine te. Ad portam te sustinebunt, quia custodes nisi te viderint, januas cœlestes non reserabunt. In passione igitur sanguinis non in possessione beatitudinis, Agnificuli pastorem suum præcedunt. Si autem præcedunt, quomodo verum est, *sequantur Agnum quocunque ierit?* (Apoc. xiv, 4.) Utrumque tamen verum est, quod et præcedunt et sequuntur. Præcedunt in morte, sequuntur in resurrectione. Prius currere cœperunt, sed in cursu substituerunt.

CAPUT IX.

De panibus propositionis.

Quia de simila jubentur fieri panes propositionis, mutuanda gratia et emundanda est conscientia mentis. A quo autem est mutuanda gratia vel accipienda, nisi ab eo qui plenus veritate et gratia, natus est de matre, gratia plena? O Jesu, in vena non in lagena; in puteo, non in urceo; in ventre, non in utre; in anima, non in cisterna; in fonte, non in vase possides gratiam! *Aquæ quidem fluunt cum impetu de Libano* (Cant. iv, 15); sed gratiæ excurrunt in mansuetudine et ubertate de Spiritu tuo. Si defuerit simila, ubi erunt panes propositionis? si defuerit gratia, ubi erit spes salvationis? In simila nihil est furfuris, quia a gratia, procul est spiritus simulationis. De purissimis granis excutitur simila, et gratia emanat de pinguisimis misericordiarum Dei medullis. A filiis Israel Moyses accipiat simillam, a Domino Deo Israel imploremus gratiam. Parum est Moysen accipere simillam, si non sit qui conficiat panes propositionis; parum est et nos accipere gratiam, si non sequamur effectus operationis. Fiant igitur multi panes de accepta simila, procedant multæ virtutes, ex indulta gratia. Fiat panis de duabus decimis, surgat virtus de radice geminæ dilectionis.

Sed videndum est et cum attentione nimia ru-

minandum, quid in Levitico præcipiat Dominus de panibus propositionis : *Accipies, inquit, simlam, et coq̄as ex ea duodecim panes qui singuli habebunt duas decimas, quorum senos altrinsecus super mensam purissimam Domino statues, et pones super eos thus lucidissimum, ut sint panes in monumentum oblationis Domini. Per singula Sabbata mutabuntur coram Domino, suscepti a filiis Israel fœdere sempiterno, eruntque Aaron et filiorum ejus, ut comedant eos in loco sancto, quia Sanctum sanctorum est, de sacrificiis Domini, jure perpetuo (Lev. xxiv, 5-9).* Mundas aures, labia purgata, puram conscientiam, et vocem honestam non funestam exigunt hæc Mosaica sacramenta, quanto magis Christiana? Audio simlam, audio purissimam mensam, audio thus lucidissimum, audio in loco sancto, audio Sanctum sanctorum, in superlativo puritatis omnia ista dicuntur. Nec mirum, nam et materiæ dignitas de qua sunt panes, et nomen personæ cui fiunt, et modus quo fiunt, et numerus quo distinguuntur, et locus in quo ponuntur, et tempus in quo sumuntur, et habitus quo ordinantur, sacratissima intelligentia replentur. Quæ est materia? profecto simila. Quorum sunt panes? Aaron et filiorum ejus. Qui modus faciendi? de duabus decimis similæ, duo separatim et fiunt et coquuntur. Qui numerus? duodenarius. Quis eorum locus? certe sanctus. Quando ponuntur vel tolluntur? Sabbato. Quis positionis eorum ordo? Seni altrinsecus super mensam purissimam Domino statuuntur, et ponitur super eos thus lucidissimum.

Jam quasi de se ipsis loquuntur intus latentia mysteria. Et quidem nimio fulgore etiam amictu exteriori refulgent, et quoddam internæ bonitatis et pulchritudinis specimen ipsa obumbratione extrinseca scintillant. Sed quo ausu nudare velata, revelare occulta, pauper ingenio, obsequio iners, verbo tædiosus potero? Certe damnum grande patitur hæc materia, si tractetur vel contrectetur ab indocto cum negligentia. Est namque utilius ut conservetur intacta, idonea et secunda materia, quam ut male confundatur et evacuetur artificis imperitia. Jamjam tamen loquatur stylus, quod sensit animus, aquila magnarum alarum Joannes evangelista, volatu sublimissimo, quæque mysteriorum Dei remotissima investigans, in repositoio divino duodecim panes propositionis super purissimam mensam reperit; numerum enim et nomina duodecim filiorum Israel signatorum audivit. Forte hi panes sunt propositionis, quorum facta et dicta, posteris, tanquam forma et exempla proponuntur imitandæ actionis, et tam in hominibus quam in operibus suis, procul dubio valde notanda et retinenda virtutum lineamenta præsignaverunt, et nobis pauperibus (post eorum vestigia, in agro hujus vitæ merentibus) ex industria, spicas exemplorum dereliquerunt. Virtutis enim opera tam auctorem suum, quam et auctoris imitatores, sufficienter pabulo inconsumptibili pascunt. Nam quo plures su-

PATRŪL. CCII.

A perveniunt virtutis degustatores, eo semper super adhærescunt reliquæ uberiores, et dum superveniunt hospites, sit charitatis manus profusior ad omnes.

Unde enim cujusque tribus patriarcharum tanta filiorum numerositas, ut duodecim habeat millia signata, nisi quia vera virtus, sterilitate remota, propagatur etiam in mille generationes? Tanta namque Judæ succrescit proles virtutis, quanti fuerint æmulatores confessionis. Tot Ruben procreat, quot, ut intelligant opera sua, illuminat. Tot ex Gad oriuntur, quot contra tentationem accinguntur. Aser, tot generat filios, quot facit beatos; Nephtalim propagat quos corde dilatat; de Manasse nascuntur, qui mundi obliviscuntur. Hos Simeon habet hæredes et superstites, quos de malis præteritis relinquit testes. Levi generationem recognoscit, quæ nova virtutum exercitia quotidie addit. Issachar sinum profitetur, cui merces æternæ remunerationis proponitur. De Zabulon utero exivit, qui habitaculum fortitudinis elegit. A Joseph se meminit genitum, qui crescit in augmentum. De Benjamin stirpe originem sumit, qui dexteram Dei semper exquirat. Ecce quomodo saccos fratrum suorum, frumento bono et optimo, Joseph implevit, et etiam asinos eorum suffarcinavit.

Vere Joseph salus nostra in manu tua est! da nobis alimenta, ut vivere possimus; da nobis seminaria, quorum benedictionibus terram arentem et australem inebriemus et impinguemus. Germen siquidem benedictionis habet, qui a te semen habet. Semen enim tuum pinguescit in radice, turgescit in culmine, frondescit seu florescit in cacumine. In umbra ejus est vita, sanitas in gustu, in odore medicina, in aspectu voluptas. Omnia prædicatorum medicamina, hujus radicis pinguedine convalescunt, frondium viriditate nunquam veterascunt, florum amoenitate revirescunt: et exhausta sic in anima frondescit fides, spes florescit, impinguatur charitas. Frondescit, inquam, fides in anima, per discretionem intelligendorum, opinandorum et credendorum. Aliud est enim quod opinatur, aliud quod creditur, aliud quod intelligitur; sic spes florescit per degustationem futurarum remunerationum; sic charitas impinguatur in repletionem innumerabilium gratiarum. Tria hæc grana si seminaverit homo in agro cordis sui, facient fructum, aliud tricesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum. Quorum etiam farina si mola superiori et inferiori, id est gratia Dei et ingenio hominis, molita rore quoque cœli et pinguedine terræ, id est fide Verbi et humanitatis fuerit conspersa, poterit ex se præbere duas decimas dilectionis Dei et proximi, de quibus duodecim panes propositionis, separatim duo et duo coquantur.

Necesse est autem unumquemque eorum habere duas decimas: in omni enim hominis proposito, nisi dilectio Dei et proximi intervenerit, panis propositionis ex duabus decimis nequaquam existit. Si

ergo in charitate, velut Judas, peccata confessus fueris, primum panem propositionis, de duabus decimis similæ facis. Si tentationem fortiter accinctus fortitudine lumbos, per patientiam charitatis sustineris, tertium panem tanquam Gad, ex duabus decimis similæ coxisti. Si toto nisu ad beatitudinem promissam, ducente gratia, curris, quartum panem cum Aser, ex duabus decimis similæ præparasti. Si eorum quæ retro sunt oblitus, ubi est impetus Spiritus in funiculis charitatis ducis, sextum panem cum Manasse, ex duabus decimis fecisti. Si tristitiam quæ secundum Deum est habens, de peccatis tuis, in amorem Creatoris conturbaris, septimum panem tanquam Simeon, ex duabus decimis facis. Si quotidie, cum Abraham vadens et proficiens, ad meridiem divinæ illuminationis, in odore charitatis proficeris, octavum panem cum Levi, ex duabus decimis facis. Si solam mercedem Dei cogitans, humeros ad omnia pericula sufferenda in tolerantia charitatis supposueris; novum panem cum Issachar, de duabus decimis similæ facis. Si plenus charitate, ut aquila in cælo posueris nidum tuum tanquam habitaculum fortissimum, decimum panem cum Zabulon, ex duabus decimis similæ facis. Si Christum amplectens, quantum vales tantum diligas eum, plenus in augmento virtutum, undecimum panem cum Joseph, de duabus decimis similæ facis. Si *læva Sponsi sub capite tuo, et dextera illius* (Cant. 11, 6), te amplectatur, in supremo charitatis constitutus, duodecimum panem, cum Benjamin ex duabus decimis similæ fecisti.

Ecce duodecim panes propositionis ex duabus decimis similæ parati, mensam præstolantur purissimam, super quam statuuntur coram Domino! Est autem Scriptura divina, mensa Domini purissima. Velut mensa enim de imputribilibus lignis mandatorum divinorum composita, in omni copia deliciarum exuberat. Anima etiam Christiana, baptismi trina immersione ad plenum, tam ab originali quam actuali peccato purificata, mensa Domini est purissima. Ad hanc enim superborum regum et omnium prædicitum mensis despectis, a credit Dominus ut reficiat et reficiatur, et ministret et ei ministretur. Libamenta corporis et sanguinis sui prior in hac mensa ponit, ac deinde imitationem suæ passionis, pro recompensatione, multum dignanter resumit. In honore quoque Dei, sancta altaria solemniter dedicata, mensa Domini sunt purissima. Habet Dominus et alias mensas nobis ignotas, sed procul remotas, sed tamen convivio et convivoribus idoneas. In Scriptura itaque panes ordinantur propositionis, quia institutio et utilitas ibi continetur confessionis. Ibi etiam commonemur de confessione peccati et laudis Dei, de bonis operibus, de lumbis succingendis, de beatitudine querenda, de dilatactione cordis, de oblivione sæculi, de tristitia pro peccatis, de profectu virtutis, de divina mercede, de habitaculo cæli fortissimo, de perfectione bono-

rum, de dextera Domini virtutum. Et hæc quidem in mensa Scripturarum.

Anima quoque cum peragraverit omnem hanc regionem divinarum plantationum, et corona aureola ex his omnibus compacta caput suum protulit redimitum, apparebit tanquam mensa Domini purissima. Ad sancta quoque altaria indefesse omnium sanctorum, quotidie fiunt commemorationes. Quid autem sanctorum commemoratio, nisi quædam panum propositionis compositio? Quis enim tibi utilior panis, satians ventrem, an sanctus sanans mentem? Quid appetibilis, panis satiatio, an sancti intercessio? Unusquisque sanctorum panis ex duabus decimis similæ est, vel propter fidei et morum perfectionem, vel propter Dei et proximi dilectionem, vel propter exempla perfecta ad aliorum eruditionem et continuam pro nobis intercessionem. Panes itaque propositionis super mensam purissimam coram Domino statuuntur, cum sanctorum solemnitates, ad Dei honorem, et fidelibus in Ecclesia celebrantur. Thus vero superponitur, tum orationes ad Deum pro populo levantur.

Aaron sunt, quia gratia salvi facti sumus et *hoc non ex nobis, Dei enim donum est* (Ephes. 11, 8). Filiorum ejus, quia apostoli Dei adjuutores sunt, participes gratiæ Dei sunt, cohæredes Christi sunt. Aaron sunt et filiorum ejus, quia a throno procedunt fulgura et voces et tonitrua: videlicet miraculorum, exhortationum et increpationum sanctorum. Vel ideo Aaron sunt et filiorum ejus, quia a Deo habent fideles quod sunt, et apostolorum imitatione ad regnum perveniunt. In loco sancto eduntur, quia in fide vel cælesti regno, a Deo suspiciuntur. Per Sabbata mutantur, quia in consummatione virtutum tanquam in fine hebdomadarum dierum, alii tolluntur, alii substituuntur. Unde: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii. Fœdere sempiterno et jure perpetuo sunt hæc*, quia ab initio mundi usque ad finem sæculi, non deficiet sanctorum generatio. Unde: *Annuntiabitur hoc a generatione in generationem; a generatione præcedentium patrum, in generationem succedentium filiorum, scilicet Christianorum, et hoc usque in sempiternum.* Et in Evangelio Dominus: *Ecce ego vobiscum sum in omnibus diebus vitæ usque ad consummationem sæculi* (Matth. xxviii, 20). Amen.

CAPUT X.

De pane similagineo.

Postquam igitur de panibus propositionis, quam Deus donavit refectionem, fugientibus ab aquilæ paravimus, ad panem similagineum, consequenter stylum et animum transferamus. Divinissimum namque quiddam et supra sensum humanum est, quod (ex mandato legis, ubi agitur de panibus propositionis) pars similæ, non consuetudinarie conspergitur aqua, sed oleo, nec coquitur in sartagine, vel craticula, vel clibano, sed cum oleo offertur super altari, in monumentum odoris suavissimi, Do-

mino. Sic enim in Levítico legitur : *Tollit sacerdos pugillum simi- læ quæ conspersa est oleo, et totum illud in altari in monumentum odoris suavissimi Domino ; reliquam autem partem simi- læ comedet Aaron cum filiis suis, et comedet in loco sancto atrii tabernaculi Domini, ideo autem non fermentabitur, quia pars ejus in Domino incensum offertur, Sanctum sanctorum erit, sicut pro peccato atque delicto. Mares tantum stirpis Aaron comedent illud, legitimum ac sempiternum est in generationibus vestris, de sacrificiis Domini, omnis qui tingerit illa sanctificabitur (Lev. vi, 15-18). Levemus velum, et faciem Moysi revelemus, ut ingredientes in sanctuarium Dei, intelligamus sonum alarum loquentem tanquam sonum sublimis Dei (Ezech. i, 24), et audiamus spiritum vitæ qui est in rotis (ibid., 21).*

Itaque farina illa quæ purissima, quæ candidissima est, simila vocatur. Quid autem divina natura sive sapientia purius ? quid candidius ? quid subtilius ? Nam quod in creaturis est purissimum, comparatione naturæ Dei, est sordidissimum. Quod candidissimum in humanis potest excogitari, teterrimum reputatur præsentatum æterno lumini. Quod denique subtilissimum in omni adinventione humanorum phantasmatum fuerit inventum, divinæ sapientiæ splendoribus comparatum, deprehenditur esse stultissimum. Ad hanc itaque pigra anima non consurgit, impura non accedit, incrassata non transilit, hanc lippa non videt, non audit surda, muta non loquitur, hujus in amplexus scabiosa non admittitur, fœda non copulatur, fetida non recipitur. Quare assumat pennas tarda, mundet se contaminata, extenuetur grossa, mundetur lippa, auditum recipiat surda, scabiosa purgetur, fœda decoretur, fetida odore bono perfundatur. Quantumcunque enim prius fueris oppressa, o anima, malorum consuetudine, tamen facile sursum revolvas, subnixâ charitate : quantumcunque turgida sive tumida, extenuaris continua afflictione ; quantumcunque cæca, illuminaris moderata castificatione. Auditum quoque reddit vera obedientia, scabiem repellit sancta continentia, fedtatem exterminat bona conscientia, fetorem emundat optima fama.

Utunque his et hujusmodi extincta antiquæ nobilitatis et prosapiæ insignia reaccendantur, et ad antiquum titulum gloriæ filiorum Dei recurritur. Cujus tamen gloriæ portio non plenitudo, pugillus non sextarius, prælibatio non saturatio, in præsentati datur. Nondum enim Deus per speciem, sed per fidem videtur. *Videmus, inquit Apostolus, nunc per speculum et in ænigmate, tunc facie ad faciem (I Cor. xiii, 12). Concitatiore tamen desiderio insiste, apprehende de Deo, non quod ignotum est, sed quod noscibile occurrit, tanquam plenum pugillum de simila. Denique Paulum vide sacerdotem nostrum, de incomprehensibili farinæ massa, plenum pugillum nobis mesurantem. Invisibilia, inquit, Dei, per ea quæ facta sunt, intellecta conspi-*

ciuntur (Rom. i, 20). Quasi enim tota simila est, ipsa incomprehensibilis substantia divinitatis. Hanc itaque, quia impossibile est apprehendere, sufficiat sacerdoti pugillum plenum tollere, ut quantum sufficit intelligere, tantum audeat disserere ; pugillus enim sacerdotis, capacitas est devotæ mentis, implet autem simila pugillum, qui de Deo respicit sensum suum. Non capiat autem similam, sive olei conspersione, ut semper Dei potentia recordetur cum sua miseratione.

Thus quoque super similam est, quia misericordiam superexaltat iudicio (Jac. ii, 13), quia interpellatio Spiritus qui pro nobis orat, *gemitibus inenarrabilibus (Rom. viii, 26)*, quasi insuperabilem superat, cum a rigore justissimæ districtiois, omnipotentem misericorditer ad nos exaudiendos inclinat. Nota Trinitatem, in simila Patrem, in oleo Filium, in thure Spiritum sanctum. Oleum, in simila indivisibiliter conspersum, Filium cum Patre substantialiter unum ; thus ad utrumque respiciens, Spiritum sanctum ab utroque procedentem. Semper in monumentum suavissimi odoris Domino, hoc totum in altari adolendum, ut in hac fide et devotione, toto desiderio, cor nostrum semper ardeat in Deum. Reliquam autem partem : *Aaron cum filiis suis comedet in loco sancto atrii tabernaculi (Lev. vi, 26)*, ut Jesus dispensatione incarnationis suæ, cum suis discipulis in Jerusalem civitate sancta, PANEM ET VINUM IN SUBSTANTIAM CORPORIS ET SANGUINIS SUI COMMUTANDO, vivificis altaris mysteriis compleat, et fidelibus suis salutari mysterio usque in finem sæculi tradat. Vel, pugillus sacerdotis, est operatio creationis ; simila in pugillo, operatio creationis in Deo.

Oleum super similam, Spiritus bonus fovens omnem creaturam, unde illud : *Spiritus Domini ferebatur super aquas (Gen. i, 2)*. Adolendum hoc in altari, in monumentum odoris suavissimi Domino ; delectati enim in factura Dei, glorificare Creatorem de creatura sua debemus, non evanescere in cogitationibus vanis, sicut illi qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis (Rom. i, 21). Oleo namque superfunditur simila, cum de Deo percepta illuminatur scientia. Est autem recta illuminatio scientiæ, cum secundum scientiam procedit oratio cum devotione. Nam sine devotione operatio, simila est sine oleo. Rursum devotio sine operatione, oleum est sine similagine. Pugillum quoque implet sacerdos simila oleo conspersa, cuius tota operatio Salvatoris exemplo consecratur et gratia. In altari adoletur, cum cœlesti desiderio cor ardens ad sublimia cum odore boni operis rapitur.

Aaron reliquam partem simi- læ cum filiis suis, absque fermento comedit, cum illa quæ facere ex naturali difficultate non sufficimus, justitia Dei non imputat ad pœnam, sed misericordia Creatoris, per apostolorum intercessionem ignoscit. *Mares tantum stirpis Aaron comedent illud (Lev. vi, 18) ; mollis et*

delicata, resolutione malarum concupiscentiarum, anima non contingit simillam, id est non se arbitretur posse apprehendere divinam sapientiam, non enim habitabit in corpore subdito peccatis (Sap. xiv). Sed mares, subigentes scilicet adversarias potestates, subjicientes quidquid adversatur, et extollitur adversus scientiam Dei (II Thes. II, 4); calcantes super serpentes et scorpiones, comedent simillam. Venter muliebris non recipit cibum simillæ, quia corruptus sensus, divinæ nequaquam idoneus est naturæ sive scientiæ. Masculi vero stomachus solidus et sanus, ipse quærit et intelligit quid sit Deus.

Non tamen sexum in carne distinguo, sed sensum in animo, vel pravum repudio vel sanum approbo; nullo modo namque manus Creatoris in conditione muliebris sexus creavit vel diversam suæ bonitatis imaginem, aut deteriorem mulieri quam viro assignavit. Ait namque de homine Scriptura: *Ad imaginem Dei creavit illum, masculum et feminam creavit eos* (Gen. I, 27). Non ergo ab hac comestione excluditur femina ut mares admittantur, propter apparentem cibi vel sexus distinctionem, sed propter latentem mysterii sanctificationem vel significationem. Discernat itaque comedentes, sensus non sexus; gratia non natura; discretio mentis non membra corporis; habitus animi, non pilus faciei. Virtus quæritur, vitium respuitur, admittitur constantia, lascivia eliminatur, patientia recognoscitur, anathematizatur iracundia. Si ad convivium panis similaginei accesseris, cujus sis conditionis, cujus ætatis, cujus stirpis, cujus sexus, statim ab angelo pereunctaris. Nam his principaliter et proprie angeli deservunt officii, ut ad Deum venientium inquirant mentem, propositum et meritum. Officii sui certe est, et dignos intrmittere, et indignos extrudere; bene meritos cum reverentia suscipere, immeritos cum injuria ejicere. Si improbe contra regulam et legem constitutam te ingesseris, ne capite timeas detrunceris, non enim sine causa rhomphæam cherubim vibrat. Ferit superbum, defendit humilem, impudicum excerebrat, castum honorat, lugentem consolatur, irridenti comminatur, credenti communicat, incredulum damnat.

Annon in medio Jerusalem vir qui habebat scriptorium ad renes, calamo sui examinis, omnes ejus habitatores sic notabat, et alios ad mortem, alios ad vitam destinabat? (Ezech. ix, 2.) Firmiter autem retinendum hunc angelum non quos ipse volebat, sed quos Dominus jubebat (ut divinum amplius timeas, quam angelicum judicium), morti aut vitæ præsignasse. Mores igitur corrigendi, sensus erigendus ad gratiam impetrandam, et ad simillam sumendam. *Omnis enim qui tetigerit illam, sanctificabitur* (Exod. xxix, 37). Qui tetigerit sicut et illa tangebatur, de qua dictum est: *Tetigit me aliquis* (Marc. v, 31). Est enim tactus fidei, et est tactus infidelitatis. Tangit fides, sed promerendo; tangit infidelitas, sed prodendo; tangit fides, devotionem

A admovendo; tangit infidelitas, sed nequitiam suam evomendo; tangit Maria, osculando pedes et unguendo; tangit et Judas, osculando et vendendo; tangit fides, amando et imitando; tangit infidelitas, persequendo et exsecrando; fides tangendo sanctificabitur; infidelitas tangendo contaminabitur; sanctitas enim, sicut decenter suscepta, sanctificat, sic irreverenter contractata damnat. Post buccellam, in corde proditoris sævire amplius potuit potestas diaboli, quia non vitio sumpti, sed sumentis augmentatur læsio doloris; nam quod sumitur sanaret, nisi æger de medicina acrius ægrotaret; exstinguit enim medicina morbum, et sanat morbosum, nam posthæc non erit anima sine morbo, quæ fuerit mortua cum morbo.

B Morbum igitur a te, o anima, separa ex medicina, ne semper moriaris cum pœna; omne autem vitium intellige animæ morbum. Tange ergo sine vitio curationem vitiorum, accede cum fide ad emundationem animarum nostrarum. Panis namque est similagineus, mundus, candidus, sapidus, calidus, neque in ore laboriosus, neque in ventre ponderosus. Præstruit hic ordo verborum, quodammodo sacramentæ intelligentiæ aptitudinem. Nisi enim puro corde, et conscientia bona et fide non ficta cujus sit sapientis divina gratia non degustatur; nisi vilitate terreni sensus dejecta, claritas divinarum sententiarum non penetratur; mundus itaque cogitatione, candidus bonæ opinionis celebritate, calidus ferventi dilectione, sapidus in sancta elocutione, sumit panem similagineum, quia hujus manus non discordat a mensa, neque mens a similla. Si vales, considera Creatorem in gloria sua, quod est simillam totam sumere; si non vales, saltem vel Redemptoris aspice potentissima et piissima opera, quod est pugillum de similla implere. Totam quidem pugillum non capies simillam, quia incomprehensibilem non comprehendens naturam; imple tantum pugillum, ut de posse tuo glorifices Deum.

C Non facias Deo de se ipso rapinam, ut quam pugillo tuorum meritorum non elaborasti, ab eo usurpes gratiam. Hoc ipsum quoque pugillo apprehenderis; Deo non tibi immolandum memineris: *Nihil enim habes quod non accepisti; si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* (I Cor. iv, 7.) Nunquam sine oleo est similla, quia Deus nunquam sua privatur clementia. Tu quoque nunquam accedas ad mensam, sine oleo ad simillam, quia durus ad pium, ad misericordem crudelis, ingratus ad benignissimum comparabiliter non accedit. Transi a carne ad spiritum, a spiritu ad Deum; animarum enim panes sunt non corporum, quos præ manibus habemus. Quare communi utilitate servata, procul sit ambitiosa vendentis avaritia, et ementis absistat ignavia. Par enim scribentis et legentis, secundum officiorum distributionem; debet esse sedulitas; istius ut digne scribat, illius ut benigne legat; istius ut componat ad utilitatem, illius ut legat ad ædificationem; istius ut erogat, illius

ut roget; iustus ut deserat, illius ut referat; istius autem largus sit, illius ut gratus sit in accipiendo. Neuter tamen decipiat aut decipiatur, fraudet aut fraudetur. Decernat scribens, utrum sic scribere debeat; discernat legens, utrum scripta recipere. Nullam patior injuriam, si meam volens statuere sententiam, ubi bene, assensum; ubi male, repulsam legentis sensero.

CAPUT XI.

De pane hordeaceo.

De pane hordeaceo jam tractaturus, salvo sensu fidei rusticiores sermonem non sum respuiturus, humili namque stylo, propter conditionem servilem eo attentum, scribendum est de pane hordeaceo. Panis itaque hordeaceus non pro deliciis apponitur, sed tantum ut servilis fames relevetur, fauces enim deliciosorum excoriat, ventrem ouerat, et arterias exasperat; duro namque contegitur cortice, et spiculata superficie occurrit comedentium dentibus. Tamen in domo magna, etsi non magnis hic necessarius est cibus, non quidem delicatior, sed tamen utilior, quia virium servilium magis esset confortativus. Sic quoque villiora, sed necessaria sunt, utentium pane hordeaceo officia. Vilissimum quidem officium stercorarii, in domo divitis, sed tamen mundat quod est fetore pessimum. Ancillarum quoque conditio, plurimum extrema, sed in ablutione pannorum utilissima, quomodo enim dominus ad publicum procederet, nisi vestem sordidam ancilla lavaret? Lignarius quoque aut agitator aselli, nullius sunt dignitatis, sed non æque nullius utilitatis, unde namque filius se calefaceret, nisi de silva ligna servus deferret? Focarius sive carbonarius, tota facie, propter carbonum et cinerum assiduam revolutionem denigratus, juxta cineres vix residere, superveniente turba, prævalet; sed nisi focum et carbones præparasset, quis locum ad focum haberet? Coquus etiam cacabi et ollarum confectione, et multum sudosa ferculorum præparatione interfœdatus, non prior neque melior recumbit, aut forte nec posterior in convivio; sed quis cœnaret, nisi cibus ipse coqueret?

Ecce apparet in officiis verum esse, quod quamvis sint vilia, tamen valde sunt necessaria. Forte sic est de pane hordeaceo, ut quo est vilior, eo sit ad pascendam familiam utilior. Ut quid enim familiam suam in deserto panibus hordeaceis Dominus omnium pavit (*Joan. vi, 9*), nisi ut significationem daret timentibus se, utilem omnino et abundantem esse cibum, panem hordeaceum? Animadvertite verum me numerasse superius quinque officiales, et nunc reperisse in apotheca Domini quinque panes hordeaceos. Concurrunt autem sibi non solum numerus, sed et genus officii atque panis. Attende itaque stercorarium panem comedentem hordeaceum; lignarium similiter, focarium, coquum et ancillam. Exponendum igitur tam in numero quam in ordine quid figurative ista significant, et ex Scripturæ auctoritate (si Dominus dederit) demonstrandum quid

sit cloaca vel stercorarius in cloaca; quæ sint ancillæ vel lavandariæ, vel panis qui ab eis mundantur, et sic de cæteris.

Mundus igitur iste (quasi cloaca) plenus peccatorum fetoribus, receptilis est omnium malorum, tanquam universarum spurcitiarum. In hoc Adam prior purgavit ventrem, non ideo ut purgaret vel revelaret; sed ut omnes posteros opprimens contaminaret, cum enim peccatum excusavit, quasi ventrem purgavit. Sed heu miser! ubi aut in quem stercus primum projecit? Certe juxta Deum qui illum creavit, et in animam suam et posteritatem sobolis suæ. Se namque excusando, quasi Deum accusans, dicit: *Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, et comedi* (*Gen. iii, 12*). Quare, Adam, juxta legis præceptum *pacillum sub balteo* non habeas, ut egrediens *extra castra ad requisita naturæ rejecta humo* (*Deut. xiii, 12*), furfurem ventris absconderes? Certe si vocem Domini audis pectus tunderes, et te accusando propriam conscientiam pungeres, humili procul dubio satisfactione et confessione, fetorem perpetratæ iniquitatis, ab oculis Dei, reprimendo sonitum superbiæ occultares. Sed te sic ignominiose nudantem, imo celantem præ confusione posteriora tua, et obscenos mendacii sonos emittentem, hujusmodi obœnitatem, noluit Deus paradisi diutius contaminari, sed convallem istam, tanquam cloacam paravit, et ad proprios fetores sorbendos miserum inclusit in mundo, exclusit de paradiso.

Crevit malitia, impleta est cloaca. Venit diluvium, ut deleret culpam et emundaret cloacam. Fabricavit Noe, jubente Domino, prius arcam, in qua cum posteritate salvaret animam suam. Dum ergo in arca laborabat, dum intra arcam conclusus finem diluvii exspectabat; quid nisi panem hordeaceum, in diluvio aquarum multarum (*Psal. xxxi, 6*), tanquam in emundatione immundarum superfluitatum edebat? Ecce Noe quasi cloacarius mundi, præ nimio fetore, omnem fenestram arcæ bituminavit, et formam secundæ regenerationis, in qua veteres sordes expiantur prætulavit. Sed vixit pane plane hordeaceo, quia dura fuit temporis illius tribulatio. Moyses hunc panem in Genesi reconditum portavit; sed Jesus ad Joannem veniens sacramentumque baptismi suscipiens, et expiationem salutarem exhibens, esurienti turbæ in deserto Ecclesiæ fregit. Illic unus et primus panis est de quinque panibus hordeaceis.

In Exodo secundus panis conficitur, quando filii Israel de Ægypto per mare Rubrum in deserto traducti, quasi pannos animarum suarum, Ægyptiorum cohabitatione infectos, reparaverunt, et novum pascha celebrantes, sanguine Agni renovaverunt. Sic enim scriptum est in Exodo: *Descendit Moyses de monte ad populum, et sanctificavit eum, cumque lavissent vestimenta sua, dixit ad eos: Estote parati in diem tertium, et non appropinquetis uxoribus vestris; jam advenerat dies tertius et mane inclaruerat,*

et ecce cœperunt audiri tonitrua, et micare fulgura, et nubes densissima operire montem, clangorque buccinæ vehementius perstrebat (Exod. xix, 14-16), et post pauca: *Descendit Dominus super montem Sinai, in ipso montis vertice, et vocavit Moysen in cacumen ejus (ibid., 20)*. Animadvertendum quod primo, secundo, tertio, abluuntur vestimenta filiorum Israel, videlicet in mari Rubro, in sanguine agni, in acceptione legis. Mundat enim nos baptismus Christi, mundat corpus Christi, mundat lex Dei. Ancillæ vero sunt sacramenta, quæ conscientiarum pannos sic dealbant, ut angelorum puritatem jam aliquatenus conscendere faciant. Non veniet autem ad nos Dominus, nisi ancillæ istæ nostra prius mundaverint vestimenta, quia in nobis non erit Christus, nisi perceperimus ecclesiastica sacramenta. *Vestimentum enim mistum sanguine erit in combustionem, et cibus ignis (Isa. ix, 5)*. Si autem fuerint peccata nostra, juxta Isaiam, ut *coccinum*, immanitate perpetrati sceleris, fuscata, virtute baptismatis purgata, quasi nix dealbabitur (Isa. i, 18), ut anima illa cantet et dicat tanquam tonsa et lota ascendens de lavacro (Cant. iv, 2), *asperges me hyssopo, et mundabor; lavabis me et super nivem dealabor (Psal. l, 9)*. Iterum: *Si fuerint rubra quasi vermiculus*, quæ quasi viluerunt quotidiana assiduitate, *velut lana, alba erunt in vera confessione*. Omnia Ecclesiæ sacramenta quæ sunt tanquam piscinæ in Hesebon (Cant. vii, 4), quodcumque animam maculaverit peccatum, sive parvum, sive magnum, sive vetus, sive novum, delere sufficiunt. Beneficio ergo et officio illorum, anima desolata venire de Libano voce Sponsi monetur: *Veni, inquit, de Libano, veni (Cant. iv, 4)*.

Ecce quare tertio infans baptizandus in fonte mergitur, et tertio elevatur. Moyses descendit ut sanctificet populum, quando ex condensatione sua prælatus quilibet ad lamenta provocat subjectum; cumque vestimenta sua stilibus laverit, ut in diem tertium paratus sit præcipit. Prima dies, dies est nativitatis; secunda, tempus adolescentiæ, cum vires suas exercere cœperit in intelligentia rationis; tertia, cum defecerit virtus corporalis in dissolutione animæ et corporis. Primam diem parat regeneratio baptismi; secundam, mortificatio carnis, quæ statim ut senserit motum extollentem se adversus castitatem mentis, eam subigit et exstinguit ratio animi; tertiam nihilominus parat meditatio mortis, quæ velut novacula acuta, radit renascentia quotidie superflua desideria carnis.

In Levitico (cap. vi), sacerdotes jubentur struem lignorum in altaria subjicere, ut perpetuus sit ignis Domino, et nunquam deficiat. Quid itaque Aaron princeps sacerdotum, ad hoc designatus officium, nisi in domo Dei servus præparans focum? Totus quoque Leviticus, nisi ignem parat, cineres replicat, carbones inflammat, ligna subministrat, vitulos immolat, arietes jugulat, agnos anniculos assat? Panis tamen hordeaceus est, illa succinctio in detr-

hendis pellibus, in aperiendis intestinis, in lavandis, in dividendis singulis artubus, in coquendis et ministrandis, in effusione quoque sanguinis, in comburendis vel extra castra efferendis. Grossiora multa sunt ista sacramentorum velamina quam nostra, laboriosa et viliora; nostra quidem pauciora, sed digniora; tardiora, sed utiliora. Fuerunt siquidem illa exemplaria cœlestium, nostræ vero sunt ipsa cœlestia. Translatum deinde sacerdotium vetus, desiit ritus sacrificiorum, cessavit unctio. Novum denique secundum ordinem Melchisedech successit, et veritas corporis et sanguinis Christi figuras præcedentes consummavit.

Postquam igitur filii venerunt quibus parabatur focus, accessit qui paraverat, nec ultra habuit locum postquam clare cœpit ardere focus. Comedit itaque Aaron cum posteritate sua tertium panem hordeaceum, dum composuit focum. Nos proinde, accenso Evangelii igne post resurrectionem Domini, sine labore, sine sudore, sine dolore panem gloriæ comedamus, lucem intueamur, igni assistamus. Nam dolores et sudores atque labores nostros ipse portavit, et ne iisdem rursus afficeremur, cruci affixit, nec ulterius solvendo edixit. Quasi diceret: Hucusque Aaron panem suum hordeaceum, offerendo sacrificia et munera secundum legem Moysi comederit, jam nunc, quæ consummatum est, trado vobis non litteram sed spiritum meum, ut non secundum carnem deinceps, sed secundum Spiritum vivatis, et hostiam vivam, sanctam Deo placentem offeratis. Ecce jam coquus dignus cibo suo panem suum præstolatur, et pro multa coquinæ vexatione, saltem panem hordeaceum precatur

Quis vero sit coquus iste vel quorum gulæ et ventri satisfacere debeat, quærendum est, si quo modo lex divina id ostendat. Forte si diligentius librum Numerorum revolverimus, inveniemus. In eo enim legitur, vulgus quod ascenderat de Ægypto cum filiis Israel, carnis Ægyptiarum flagrasse desiderio et dixisse: *Quis dabit nobis ad vescendum carnes? recordamur piscium quos comedebamus in Ægypto gratis, in mentem nobis cucumeres veniant et pepones, porri et cæpæ et allia, anima nostra arida est, nihil respiciunt oculi nostri nisi Man (Num. xi, 4)*. Ecce habes qui petant, et quid, et a quo, filii nempe Israel, a Moysse petunt carnes. Unde et ipse Moyses, tanquam bonus coquus, quærit quomodo et unde satisfaciat importunitati eorum, et ait ad Dominum: *Unde mihi carnes ut dem tantæ multitudini? fient coram me dicentes: Da nobis carnes ut comedamus (ibid., 13)*. Pensandi sunt labores Moysi, quibus die et nocte utitur, ne populus suus famem patiatur: nihilominus æque exosa populi ingratitude, cui nec Dei nec hominis sufficit sollicitudo. Plagas namque decem, in ultione illorum Ægyptios percussit (Exod. vii), in mari Rubro viam eis fecit (Exod. xiv); Pharaonem cum populo insequentem illos demergit, de petra aquam producit, aquarum amaritudinem in dulcorem vertit (Exod. xvii); manna de

cœlis pluit (*Exod. xvi*), multa præterea beneficia impendit, et adhuc carnes cum murmure quaerit! Hæc Deus populo, hæc populus Deo.

Moses vero ut eos educat et de manu Pharaonis eripiat, omnibus periculis se exponit, ut legem accipiat per duas quadragenarias abstinuit, montem ascendit, ac subinde cum instanti sollicitudine, ne castra illorum ab indignatione Domini (propter vitulum conflatilem) pereant, descendit, et importabili oneri quotidianarum quaestionum, pene succumbit. Quid vero populus ad hæc? In Deum murmurat, Moysi manus injicere parat, manna fastidit, carnes cum desiderio petit, Ægyptios suspirat cibos, et conqueritur sibi melius fuisse in Ægypto, quam nunc sit in deserto. Cucumeres quoque et pepones insipidos, porros, cæpas et allia, cibos ad libidinem commotivos, rebellis et ingratus populus, non multum inconvenienter esurit. Amplius enim placet desidia quam labor, luxuria eos magis delectat quam continentia. Conceduntur tamen, potius ex indignatione quam ex miseratione carnes, quia post impetrationem desideriorum carnalium, castrorum perimuntur extremitates. *Adhuc*, inquit Psalmista, *escæ erant in ore ipsorum, et ira Dei ascendit supra eos (Psal. lxxvii, 30)*. Ecce quomodo in coquina Hebræorum, Moyses desudat, nec tamen panes triticeos sed hordeaceos pro officio recipit: *Neminem enim ad perfectum adduxit lex (Hebr. vii, 17)*. Hæc de quarto pane hordeaceo sufficiant. Superest ut quintum quoque a puero qui *habet quinque panes hordeaceos et duos pisces (Joan. vi, 9)*, mutuemur, et turbæ nostræ: cum manuum Christi benedictione apponamus.

Primo itaque, juxta rationem præcedentium, cui et pro quo opere rependendus sit panis iste, indagandum est. Recordandum tamen prius est, in superioribus lignarium vel architectum cum aliis officialibus numeratum esse. Quis autem sit architectus vel quibus ligna deferat, sive ad focum sive ad domum, diligenter est inquirendum. In significatione igitur hujus mysterii, in Deuteronomio, tanquam de infinita beneficiorum Domini silva, Moyses recolligens ligna, enumerat omnia opera Domini et sua et populi Israel. Quasi ergo bonus architectus, in memoriam illorum revocando quæ pro eis (imo, quæ ipsis) Dominus bona fecerat; ligna, secundo quasi redoleat, et quæ sibi quæque adaptanda in ædificio domus Dei sint, funibus et lineis remittendo præmonstrat. Ad minus enim *clv* distinctionibus capitulorum, in Deuteronomio, velut lignis et laquearibus omnia acta præcedentia populi, ab exitu Ægypti recapitulat, et unum librum tanquam domum unam componit, vel etiam panem pro tali opera Moyses reposit. Attende finem libri hujus, et stipendium quale sit intellige: *Ascendit, inquit, Moyses de campestribus Moab super verticem Nebo, in verticem Fassa contra Jericho, ostenditque ei Dominus omnem terram Galaad usque Dan, et universam Nephtalim, terramque Ephraim et Manassæ*

A et omnem terram Juda usque ad mare novissimum, et australem plagam, et latitudinem campi Jericho, civitatis palmarum, usque Segor, dixitque Dominus: Hæc est terra pro qua juravi Abraham, Isaac et Jacob, dicens: Semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis, et non transibis ad illam; mortuusque est Moyses, servus Domini in terra Moab, jubente Domino, et sepelierunt eum in valle Moab contra Phogor, et non cognovit homo sepulcrum ejus (Deut xxxiv, 1-6). Quid est, Domine? Hæc est illa prædicabilis et prædicata ubique gentium amicitia tua, ad amicum tuum Moysen? Taliterne finiuntur promissiones tuæ? Itane remunerantur qui in castris tuis, usque ad mortem militantes merentur? Si Moyses fraudatus est a desiderio suo; cujus spes non pendeat in dubio? Sed esto, nolebas illum introducere ad terram illam desiderabilem, et quare ostendebas quod non dabas? quasi enim puero porrigis pomum, et retrahis manum. Forte non tam fortiter doleret, si non videret, crescit aviditas scintillata ex visione, ardentius flammescit anima in muneris oblatione. Sed quo uberius concepta spes gaudet, desperata acrius dolet. Cui es parciturus, si Moysi non parcis? Quis tuis sic obedivit mandatis, quis pro te sic se indifferenter opposuit inimicis, et exposuit periculis? Nunquid non scriptum est: *Quia non surrexit propheta ultra in Israel, quem nosset Dominus facie ad faciem in omnibus signis, atque portentis quæ per eum misit ut faceret in terra Ægypti, Pharaoni et omnibus servis ejus, universæque terræ illius, et cunctam manum robustam, magnæque mirabilia quæ fecit Moyses coram universo Israele? (Deut. xxxiv, 10.)*

Ut mihi videtur, amandus quidem es super omnia, sed nihilominus et timendus. Amantius enim vitla non palpas sed emendas, et aculeus tui timoris, impunita non transit, etiam errata diligentis. O Moyses, amicus est qui minatur, ideo non timendus. Omnipotens est qui loquitur, ideo non provocandus. Deus est qui decernit, ideo justus arbitrandus; amicus legem amicitia non prætergreditur, ut in finem ab amico recedat. Omnipotens ergo et misericors, forte idcirco terram morientium negat, quia ad cælum Moysi animam sublevat. Deus hoc in præsentem ad purum excoquit, quod ad æternitatem veniendi impedimento esse animadvertit. Videat ergo Moyses terram pro qua juravit Dominus patribus suis, tanquam panem triticeum et non comedat, non intrando; sed comedat, moriendo in terra Moab (forte propter peccatum, ad aquam contradictionis commissum), panem hordeaceum. Ecce quinque panes hordeaceos tetigimus, et in mensa posuimus, sed uberores reliquias adhuc intactas reliquimus, semper enim, quo frequentius tanguntur exponendo, tanquam frangendo, eo abundantius succrescunt, fideliter intelligendo.

CAPUT XII.

De pane lugentium.

Post panem hordeaceum, et loco et merito sequitur panis lugentium; nam Moyse mortuo, quis

non dolebit, quis non lugebit? Beati vero qui mortem Moysi (id est defectum legis) lugent, quoniam rectorem habent Jesum pro Moyse, gratiam accipiendo pro lege. Panis itaque lugentium, abundantia est lacrymarum; sicut enim panis esurientem, sic lacryma reficit animam dolentem: deficit esuriens sine pane, lacerata languet anima sine lacrymarum effusione. Panis mitigat famem, lacryma lenit dolorem. Non vero semper, non ubique et non ab omnibus mandatum panis iste lacrymarum. Nam angelus qui nunquam peccavit, et Adam priusquam peccaverit, panem istum non manducavit. De fonte igitur, peccatorum vena exsilivit omnium lacrymarum. Mirum tamen in hoc artificis Dei ingenium, ut lacryma de venis erumpens peccatorum, profusa humiliter, absorberet omne peccatum. Plane sic de peccato damnatur peccatum, sic aqua compunctionis exstinguit ignem illicitæ delectationis.

Demergit lacryma populum criminum, rupiumque nostri pectoris solvit duritiam, iudicis emollit iram, jam intentatæ iræ, humili ausu flectit minas, vibratas revaginat acies, erecta jam resupinat supplicia, exundantes irrorat flammam, profundit de silice aquas. Remollit aspera, rigida recurvat, humectat arida, sterilia fecundat, sordida lavat, decorat fœda, suscitatur emortua, reserat clausa, prohibita accelerat, intemperata temperat: portas refringit inferni, carbonem exstinguit ferreæ fornacis. Quid plura? Vincit invincibilem, ligat omnipotentem, naufragium est vitiorum, portusque naufragatorum. Filium Dei ad nos inclinat et ad veram Trinitatem, interveniente Spiritu nos elevat. Hunc panem lacrymarum Adam comedit in exsilio; Noe in diluvio; populus in deserto; Ezechias in lecto; Job in sterquilinio; David in adulterio sive homicidio; Petrus in negatione; Maria Magdalena in corporis sui prostitutione; latro in crucis suspensione. Quare? Ut anima renovetur, ut insequens hostis demergatur. Satan enim tolerabilius sustinet flammam suam quam lacrymam nostram, acriusque contriti cordis lacryma, quam flamma infernalis incendii torquetur.

Dum fundit peccator lacrymam, recludit adversarium in flammam; urit certe adversarium refrigerium nostrum. Tormentis siquidem nostris delectatur, doloribus refrigeratur, effusio nostri sanguinis est ei poculum mellis. Flumina omnia absorbet, sed hanc tamen aquam non sorbet; rumpuntur namque ventris ejus interiora, si conspersa fuerint hac aqua. Dentes excutiuntur, fauces perforantur, venæ inflantur, et nervi ejus solvuntur; non tamen hæc operatur omnis liquor profluens ex oculis, sed humilitas procedens ad publicum, navigio lacrymarum. O lacryma humilis: *Tua est potentia, tuum est regnum.* Tribunal iudicis non vereris, amicorum tuorum accusatoribus silentium imponis, quandoque sententiam rapis, etiam ab ore iudicis! Audes ubi timet angelus. Non est qui te

A perturbet ab ingressu secretorum, ab interpellatione pro culpis reorum, non est qui accedere vetet. Sola si intraveris, nunquam tamen sola vel vacua redibis. Reatum indulgentiam refers, innocentiam deperditam reparas, exsules revocas, innocentes coronas. Aqua hæc paradysum irrigat, Ecclesiam ut sit sine macula lavat. Aut facit, aut invenit paradysum. Cum enim profusione lacrymarum tota irrigatur conscientia, ligna producantur, fructum vitæ facientia. Nunquam virtutes aut veniunt aut diu vivunt sine cordis irrigatione. Nam si in corde viridi quotidie irrepunt tentationes: *In arido quid fiet?* (Luc. xxiii, 31.) Si etiam post lacrymam, vermis corruptionis mentem corrodit, quæ consumptio ariditatis illius, ubi nunquam Dominus pluit? Si ros gratiæ præ tædio aliquando arescit, quid ubi nunquam ros venit?

B Habeat igitur patriarcharum studiosus imitator puteum in paradiso, fontem in horto suo, rivos in prato suo. Equidem cum profundas profundis lacrymas in recordatione gravium peccatorum, aquam de puteo hauris: cum vero desles quotidianos excessus, de fonte sumitur potus. Diversos diffundis rivulos, cum in mensura et pondere appendis cogitatus universos. Omnis plantatio nostra sine aqua deficit; omnis sterilitas crescit. Alicubi tamen etiam in aquis ipsis, sterilitatem, imo steriles aquas legimus. Jericho sterilem habebat aquas, cum Eliseus sua benedictione nondum illas sanaverat (IV Reg. ii); qui veniens, et a filiis prophetarum querimoniam super aquarum malitia suscipiens, in novo vase aquam cum sale commiscuit, et aquarum sterilitatem propulsavit. Sic sic humana natura juxta defectum suum, fidei et bonorum operum viriditate carens, Filii Altissimi adventu ab ariditate sua liberata est, et multum delectabilis ex successu virtutum reddita. Vas enim fictile et novum, novum est corpus Christi de virgine sumptum. Salinfusum aquæ, divinitas unita corpori, anima mediante. Sic aqua sanavit aquas, sed aqua cum sale, aquas cum sterilitate, sed aqua benedictionis, aquas profusæ maledictionis, sed aqua dulcis, aquas totius amaritudinis. Non bibamus, sed effundamus aquas steriles, nam intestina torquentur ex potatione sterilitatis aquarum, quia venter animæ conturbatur pro inutili acquisitione rerum sæcularium. Plus autem ariditatis quam vivificationis conferunt, quæ per simulationem lacrymæ defluunt. Sterilis est omnis effusio lacrymarum quæ non effunditur propter regnum cœlorum. Inanes sunt lacrymæ, quas damnum vel incommodum extorquet temporale.

C Non igitur aqua de Jericho hujus mundi, sed de paradiso, sit tibi panis et refectio. Nam flendum solummodo est, aut pro peccato commisso, aut pro amisso paradiso. Hoc est enim quod ait Scriptura: *Fluvius, inquit, egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradysum, qui inde dividitur in quatuor capita* (Gen. ii, 10). Attendendum, vel saltem suspirandum in loco doloris, ubi sit et quis sit locus

voluptatis. Locus voluptatis in Deo est, et Deus est. Cum igitur audis, in Deo, vel Deum esse voluptatem, non carnis sed cordis cogites delectationem. Non enim *contantur Judæi Samaritanis* (Joan. iv, 9); quia neque unam originem, neque eundem finem habent delectationes spiritus et carnis, nihilominus non patitur cohabitare summa illa voluptas cum nostra infima; nam illa mundat, ista inquinat; illa Deo copulat, ista a Deo separat; illa semper sine fastidio, ista plena tædio. Poterit autem ille dicere quid sit illa voluptas, qui diffinire poterit quid sit æternitas. *De loco voluptatis*, inquit, *fluvius egrediebatur ad irrigandum paradisum!* Dene talis locus tali flumine irrigatur! qui enim irrigatur, paradisus est; qui irrigat, Paracletus. Prorsus, nec alio irrigari paradisus, nec alium debet irrigare Paracletus. Illo fluvio apud superos nihil excellentius, isto loco apud terrenos, nihil cœlestius. Ille fluvius voluptatis, iste locus deliciarum: ibi una voluptas, quia unum et invariable propter æternitatem desiderium, hic multæ deliciæ, quia multa et diversa desideria propter alternationem diversorum motuum. Illa una voluptas, non solum in se continet istas delicias, sed etiam majus est quod præter ipsas delicias habet, quam sit totum collegium ipsarum deliciarum; dum enim ad Deum tendis, multæ in itinere occurrunt, antequam pervenias ad unum Deum, gratiarum deliciæ.

Cum autem ad ipsum perveneris, non gratias sed gratiam; non delicias sed voluptatem unam habebis. Singuli beatorum spirituum navigant (imo nudis intellectibus natant) cum suavitate in fluvio isto, et quanto profundius immerguntur, tanto liberius et suavius æterna felicitate fruuntur. Cum ex eo impleverit quisque lagunculam desiderii sui, non tamen angustat aut retardat impetum fluminis Dei. Seraphim primo et præcipuo haustu sua incendia uberius accendit, quia dilectionem nutrit non exstinguit. Cherubim, pleniori scientia debriati, reclusis avissimos in vicinia sua emittunt, quia aqua sapientie salutaris de Spiritu Dei procedit. Throni abundantiori æquitate impleti, mitius injustitias hominum judicant, quia spiritu pietatis molliti causas reorum semper benignius pensant. Dominationes modum imperandi, ab eodem spiritu accipiunt, nec aliter vel ultra quam jubentur dominationem suam extendunt. Principatus, curam et dignitatem officii delegati, inspiratione hujus Spiritus apprehendunt. Potestates, ut quæ utilitatem nostram valent, possint, in isto Spiritu mutuant. Virtutes ut ad imitationem Dei miracula faciant, a Dei Spiritu accipiunt. Archangeli, ut summa nuntient, in cella vinaria audiunt. Angeli, ut nostræ protectioni sufficiant, ab eo qui omnia operatur unus atque idem Spiritus (I Cor. xii, 11), habent. Ecce fluvius qui egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, quid significet ut potuimus breviter explicavimus.

Restat explanandum quid sit quod additur, qui

A inde dividitur in quatuor capita. Invalida est mens, mole corporea oppressa, illos gratiæ impetus suscipere quibus angelica natura in superioribus Dei inebriata, intus et extra solet effluere. Disperditur perinde ad mensuram nobis illa gratia quæ humanam exsuperat mensuram, non pro largitionis aut largitionis paritate, sed pro vasculi modicitate. Uter namque animæ forte rumperetur, si incapabiliter gratia superfunderetur. Solet si quidem anima debilis non solum rumpi superfusione gratiæ, sed etiam liqueferi charitatis fornace. Bene autem fit animæ quæ sic infunditur, quia cum influente gratia, incipit fluere, imo ad bonitatis principium, recursum jam familiari fluere. Sic intrat et exit ad imperium regis, intrans domum æternitatis, extens ad atrium immortalitatis. Antequam vero superveniat gratia, non est pax intranti vel egredienti. Ex quo enim paradisum exivit Adam in prævaricatione sua, pax ad eum non venit, nisi præcundo deduceretur gratia.

Quia igitur simul collecta gratiæ plenitudo nulatenus creaturæ humanæ capacitate potest apprehendi, in quatuor capita dicitur dividi, privilegio tamen Filii sui, supra totius creaturæ meritum Mater Dei aspersione Spiritus sancti, tota Deitatis gratia, est perfusa. Quatuor igitur sunt capita unius et indivisibilis gratiæ, cum tamen una sit semper in se, et unum caput habeat se. Cum enim *unicuique nostrum datur gratia secundum mensuram donationis Christi* (Ephes. iv, 7), in nobis partitur gratia, quæ nonquam in se dividitur. A primo capite, Labes animam ad imaginem et similitudinem Dei; a secundo capite habes Deum ad imaginem et similitudinem hominis; a tertio capite, habes visibiles species panis et vini transformandas in invisibilem substantiam corporis Jesu, jam in cœlis glorificati. A quarto capite, habes spem evadendi a nativitate ista mutabili et corruptibili, in *libertatem gloriæ filiorum Dei* (Rom. viii, 21). In primo, creatur homo, in secundo redimitur, in tertio sanctificatur, in quarto glorificatur. In primo bonitas, in secundo pietas, in tertio veritas, in quarto gloria. Civili seditione spiritus et carnis composita, et motuum internorum omni tumultuatione sopita, solemnibus epulis, mensa lætantium est componenda, et non amplius certe olera herbarum apponenda.

CAPUT XIII.

De pane lætantium.

Demerso Pharaone cum equitibus suis in mari, Moyses cecinit carmen Domino, et ait: *Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est, equum et ascensorem ejus projecit in mare, etc.* (Exod. xv, 4.) Hoc canticum lætitiæ panis est lætantium, sicut enim pane reficitur corpus, ita exultatione spiritus. Unde Salomon: *Spiritus tristis exsiccat ossa, spiritus hilaris impinguat medullas* (Prov. xvii, 21). Nunquam autem vera exultatione repletur anima, nisi liberata ab hac peregrinatione in qua affligitur tribulatione magna. Quæ enim potest esse exulta-

to, ubi est continua tribulatio? Patitur siquidem anima a corpore, patitur a mundo, patitur a diabolo, patitur et a se ipsa. Ubi ergo tot et tales sustinet passiones: unde poterit edere lætitiæ panes? Prorsus inter serpentes et scorpiones non habet nisi herdeaceos panes. Transeundum igitur mare Rubrum, ut comedas panem mundum, transi ignem et aquam ut plenam habeas lætitiæ. Hoc enim ostensum est in Apocalypsi, ab angelo, Joanni, qui cum ostenderet quosdam stantes ante thronum, et quæsisset qui essent, non ut disceret, sed ut doceret; subjunxit: *Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, et laverunt stolas suas et dealbaverunt eas in sanguine Agni, ideo sunt ante thronum Dei, et serviunt ei die ac nocte (Apoc. vii, 14). Venerunt, inquit, de tribulatione magna.*

Si martyrum recolas passiones, revera invenies eos passos magnas tribulationes. Alios enim legimus in cruce appensos, alios capite truncatos gladio, alios vivos excoriatos, alios in equuleo tortos, alios nivali glacie submersos, alios sagittatos, alios lapidibus obrutos, alios publice verberatos et, ut breviter dicam, quidquid pene potuit excogitare hominum malitia, totum sustinuit sanctorum patientia. *De magna ergo tribulatione venerunt, qui fidem veram et patientiam firmam in passione servaverunt. Laverunt, inquit, stolas suas et dealbarunt eas in sanguine Agni; revera enim sanguis Agni, est sanguis sanctorum innocenter occumbentium. Qui pro agno patiuntur, Agnum in passione imitantur, nam Agnus iste in innocentia sua passus est. Nota agnum non hædum passum; cum enim pro peccato suo aliquis patitur, hædus patitur, cum autem sine peccato, agnus. Quia ergo Christus sine peccato passus est solus, ut agnus passus est. Et quia passio Christi redemptio est totius mundi, non immerito dicuntur sancti, loti et dealbati in sanguine Agni. Isti igitur sunt qui panem lætitiæ comedunt quos de præteritis, non remordet conscientia, de præsentibus non torquet tristitia, de futuris nulla minatur potentia.*

Nec soli isti comedunt panem lætitiæ, sed etiam illi qui civili seditione spiritus et carnis composita et motuum internorum omni tumultuatione sopita, solemnnes epulas jam præsumunt de mensa lætantium, nec amplius certe olera herbarum sumenda sunt ab infirmis, sed olivæ gratiarum gustandæ a sanis et carnes agni, sed sine lactucis agrestibus accipiendæ. Calix vini non misti, sed meri epotandus, sine paleis grana; oleum sine amurca, rosa sine spina, nucleus sine testa, natura sine culpa. Venator interemptus, laqueus contritus, stimulus mortis elisus, lacus reclusus, novissimus cum morte occumbit destructus inimicus. Vincula colli solvuntur, compedes expediuntur, carcer reseratur, reus educitur, pater occurrit filio revertenti, in amplexus ruit, pudorem prostratæ, imo præreptæ pudicitia, ignoscendo resarcit, cilicina tunica exiit, stola induit, annulum imponit, pedes vestit, men-

A sam ponit, vitulum saginatum occidit, prandium parat et filium optime pascit, exsultat domus, lætatur dominus, non intrat æmulus, nullus intus esserit famelicus.

O convivium pinguium, paterna administratione! o convivium medullatorum et vindemiæ defæcatæ, mirabili congaudentium solemnitate! quid dabitur ut ad te intretur? Quid, inquam, dabo ut ad te veniam et me reficiam? *Argentum et aurum non habeo, quod autem habeo, hoc tibi pro te do (Act. iii, 6);* quid? palatum apertum, stomachum vacuum, fauces esurientes, oculos præ inopia languentes, manus patentés, pedes veloces. Tantum pasce et sint tua ista pecora mea. Oro ut tibi semper assistant, nunquam absistant. Nam si absistant deficiunt, si assistant reficiuntur. Oculi mei semper ad te, manus in ministerio; pedes in obsequio, cætera in convivio. Salutiferum est quidquid est in hac mensa, beatitudinis alimenta sunt, quæ in hac ministrantur. Virtus charitatis, pro pane hic assumitur; virtus fidei, pro pisce; virtus patientiæ, pro carne; virtus pietatis, pro pinguedine; virtus humilitatis, pro olere; virtus veritatis, pro vino; virtus contemplationis, pro voluptatibus; virtus mortificationis, pro venationibus. Exhibet unaquæque virtutum tentaculum, hoc est prandium nuptiale quod rex filio paravit in desponsatione sua, hujus nobilior est quo invitantis apparatus, eo ferventior invitorum occurrit appetitus. Appetitus non satiatur gustu, nec oculus visu, nec auris auditu.

C De hujus convivii loco dixit auditor sermonum Dei, qui visiones Omnipotentis intuitus est, qui cedit et sic aperiuntur oculi ejus, quam pulchra tabernacula tua, Jacob, tentoria tua, Israel, ut valles nemorosæ, ut horti juxta fluvios irrigui, ut tabernacula quæ fixit Dominus, quasi cedri prope aquas, fluet aqua de sinu ejus, semen illius in aquas multas (Num. xxiv, 4-7). Sic loquitur, qui sic audit, qui sic videt; sic audit qui sic videt, sic videt qui sic audit. Cavendum ergo sic, ut sic videamus; videndum sic, ut sic audiamus; audiendum sic, ut sic loquamur. Quid autem est, sic et sic? Non sequitur sic, nisi præcedat aliud sic. Non contingit alicui sic loqui, nisi audire præeat; nec subsequitur auditus, nisi præveniat visus. Visum non recipit qui non cadit. Humilitas in casu, in visu intelligentia, obedientia in auditu; in locutione firma doctrina accipitur. Sic charitas ordinatur, sic tempora disponuntur; nam non sequitur dies, nisi aurora præcedat; aurora non venit, nisi nox transeat. Sic vox verbum præcedit, sic lucifer solem, sic umbra veritatem, sic virtus virtutem, sic gratia bonam operationem. Solent proinde quædam virtutes præire, quædam sequi, quædam opus bonum comitari.

D Fides semper in procinctu castrorum spiritualium, obstantem adversarium cornu impetit, advocat deinde juxta latus suum exercitum honorum operum, quorum circumvallata fortitudine, rumpit et irrum-pit acies adversantes. Præparat deinde et prudentia

cuneum suum, confortat quoque fortitudo brachium suum; justitia vallum jacit et muros subvertit; temperantia ad dedicationem turmas congregantium cogit. Ordinantur acies virtutum et præparantur in clypeis et lanceis adversus castra vitiorum. De castris virtutum ejicitur virtus quæ præter ordinem evagatur; perdit enim virtutis nomen, quæ egreditur ordinem. Virtus igitur non est, si ordinata non est. Quamobrem ad sonitum tubæ evangelicæ moventur castra et crucis sequuntur vexilla. Interquæntur jacula confessionis, in equis feruntur mortificationis. Quid ad hæc, turba vitiorum? Ordine confuso, præceps rapitur ad bellum. Denique confundunt voces et permittentur ordines, incentiva vitiorum. Rursus lentis gressibus et incesso composito procedit ad bellum, exercitus virtutum, quo tandem tardius venit, eo instantius ferit: *Non convertar, inquit, donec deficiant (Psal. xvii, 38)*. Et bonum quidem est ut vitium a virtute perimatur, sed malum est ut vitiosus virtuti adversetur.

Quod si virtus lacescit in aliquo, ex adverso steterit, illico procumbendum cum Jesu Nave (*Jos. v*), et de reconciliatione prorsus erit agendum. Ejus nempe qui ita cadit, aperientur oculi, non quomodo primis hominibus, per prævaricationem, sed quomodo caeco nato, per Christi illuminationem. Serpens namque oculos aperit ad concupiscendum (*Gen. iii*); Christus ad cognoscendum et glorificandum Deum. Serpens aperit ut rapiat, Christus ut eripiat. Procidens itaque ad vestigia virtutum, lumen recipit oculorum (*Joan. ix*). Humiliatus audit sermones Dei; illuminatus videt visiones Dei, et dicit visionem: *Quam pulchra tabernacula tua, Jacob; tentoria, Israel, ut valles nemorosæ, ut horti juxta fluvios irrigui*. Nescit Jacob tabernacula vitiorum; semper aut domi habitat, aut in tabernaculis Domini virtutum militat. Hic est vero animus simplex in innocentia, purus munditia, non hispidus versutia, non pilosus nequitia; gratus in obsequio, fidelis in commisso, providus in officio, constans in incompto, patiens ad contumelias, sapiens ad placandas iras, cautus ad effugiendas insidias, discretus in regendis gregibus, devotus in muneribus offerendis, rectus in sermonibus ordinandis, pronus ad obedientiam, promptus ad reverentiam, largus ad munificentiam, fortis congregiendi cum angelo, humilis succumbens Deo, inimicis formidabilis, amicis amabilis, plenus in benedictionibus, parcus in maledictionibus. Hic est Jacob, maternis machinationibus paternam præripiens benedictionem, et fratrum evadens furorem (*Gen. xxvii*).

Fugiens quoque ad Laban avunculum suum, in ipso itinere, ad caput, lapide supposito, vidit scalam ad cælum erectam; vidit Dominum innixum scalæ, vidit angelos ascendentes et descendentes; et surgens de somno, ait: *Vere Dominus est in loco isto*, etc. (*Gen. xxviii, 12*). Quæ autem sunt tabernacula Jacob, nisi exercitia animi luctantis et pugnantis contra vitia carnis et suggestiones inimici?

landiu enim habitat Jacob in tabernaculis, quosque solvantur vincula carnis. Habitans denique anima in corpore, hostium circumvallatur multitudine. Aggreditur siquidem eam concupiscentia, scutum arripit ira, lanceam luxuria, gladium invidia, clypeum temeritas, equum jactantia, calcarea impatientia, galeam superbia. Hæc sunt tabernacula sive castra Philistinorum, detestabilia sicut tabernacula Cedar. Habet e converso Jacob tabernacula sua, contacta pellibus arietum rubricatis, seu pellibus hyacinthinis, totum se mortificans, et ad cælum toto corde convolans; habet saga cilicina, humilitatis spiritus; habet cortinas, decem mandatorum; habet in ansulis, concordiam; in circulis aureis, perpetuam claritatem. Habet tabulas stantes, per ampliatum cordis desiderium, animas tendentes semper ad Dominum. Habet bases prophetarum, vectes quoque prædicatorum. Habet super hæc omnia, velum de hyacintho, purpura, coccoque bistincto et bysso retorta, opere plumario et pulchra varietate contextum, quod est cælum intra quod recipi desiderat omnis Ecclesia sanctorum.

O Jacob, ecce quam pulchra tabernacula tua, utinam et dilecta! Quare etenim non essent beata, si pulchra atque dilecta? Sed forte ideo nondum dilecta, quia plurimum adhuc laboriosa; cum enim fuerint quæta et pulchra, tunc erunt dilecta et beata. Dum vero non solum tabernacula, sed etiam tentoria sunt, pulchra quidem eatenus sunt, ut spectaculum sint mundo et angelis et hominibus, sed nondum dilecta, quia supra modum et supra virtutem gravantur, ita ut tædeat eos vivere. Tabernacula itaque sunt propter peregrinationem; pulchra, propter dilectionem; tentoria, propter mortificationis extensionem. *Ut valles nemorosæ*, propter sui abjectionem, et ab oculis hominum remotioem: *Ut horti juxta fluvios irrigui*, propter fidei et omnium bonorum operum jucundam amenitatem: *Ut tabernacula quæ fixit Dominus*, propter propositi stabilitatem, quasi *cedri prope aquas*, propter contemplationis altitudinem. *Fluet aqua de situla ejus*, propter Filii de Virgine incarnationem: *Semen ejus in aquas multas*, propter gentium conversionem.

CAPUT XIV.

De pane filiorum.

Facta distributione ordinis inferioris familiarium, explicandus est jam apparatus mensæ filiorum: quanto enim differentius præ omnibus aliis nomen Filius hæreditavit (*Hebr. i, 4*), tanto cumulatiore gloriose privilegio, lautior et largior apparatus in ejus mensa debet poni. Prima et ampla est mensæ hujus gratia, qui non ancillaribus officiis disponitur, sed sapientiæ et gratiæ ordinatissimis actionibus procuratur. Certe nulla ibi intervenit negligentia, ubi procuratoris ministra est sapientia. Nullæ ibi offensæ ubi ministerium delegatum est gratiæ. Harum altera coquinæ, altera præest mensæ. Quod in coquina disponit sapientia, hoc in mensa apponit gratia. Sapientia disponit coquenda

fortiter, gratia edenda apponit suaviter. Salem infundit sapientia, sagimen sive oleum gratia. Abundanter bullire facit sapientia, quæ temperanter novit refrigerare gratia. Laborantibus instat sapientia, quiescentibus astat gratia. Sapientia accingit fortitudine lumbos suos, gratia ab ubertate satietatis relaxat sinus suos. Meritorum appendit sapientia labores, præmiorum gratia rependit mercedes, cuius in fame cœlestis desiderii appetitum ampliorem considerat sapientia, huic in mensa convivii pleniorum discum in remuneratione infert gratia. In ollis suis decoquit laborum diversa pulmenta sapientia, in mensis suis septem panes gratiarum superponit gratia. De horto denique et irrigatione sua, sanissima et suavissima profert sapientia olera, de apothecis suis, panes delicatissimos reportat gratia.

Intraemus igitur in coquinam, non in vestitu candido angelicæ vocationis; sed in sordidis (videlicet agendæ pœnitentiæ) vestitus Jesu sacerdotis magni, quæ per dealbationem gratiæ baptismalis seu pœnitentialis, in omni gente et populo, tollentur ab eo; et dabitur ei, per innovationem glorificatæ immortalis, cidaris munda; et sic videamus ollas et pulmenta in ollis sapientiæ. Duæ siquidem sunt ollæ in coquina sapientiæ, quæ sunt duæ tabulæ continentes mandata vitæ. Sunt autem mandata decem, descripta in tabulis, quasi pulmenta minutatim incisa in ollis, quia præparamentum seu reparamentum æternitatis, comparatur ex tabularum mandatis. Ab ollis extrahimus pulmenta, cum de tabulis summus mandata. In corde, velut in horto suo, excogitavit hæc humanæ salutis remedia divina sapientia, et quando digito suo scripsit in tabulis, tanquam minutatim intercidit in ollis. Coquina est mons Sina; filii quibus parantur hæc fercula, filii Jacob sive Israel, non in carne, sed in spiritu: de his enim dictum est in Evangelio, *quia non est bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus* (Matth. xv, 26) gentium ad manducandum.

Mensa filiorum, mens est honorum; domus, Synagoga vel Ecclesia; ministri, angelus et Moyses. Occidunt autem non reficiunt legalium præceptorum pulmenta, cum degustata fuerint sine gratia. Sic enim clamant filii prophetarum ad Eliseum, qui interpretatur *Domini mei salus: Mors in olla, vir Dei* (III Reg. iv, 41). At illè jubet infundi evangelicam farinam et compescit lædentem malitiam. Mortiferum namque est etiam in legis littera, præceptum legalium observantiarum, nisi gratiæ adfuerit salutare lenimentum. Ubicumque vero supervenerit gratia, omnis statim difficultas propulsatur, seu malitia. Certe quanquam docendo, quid facere debeas docuerit sapientia, aut parum aut malum est, nisi intervenerit gratia. Parum, quia scire quid faciendum sit et non posse facere, minus est ad vitam; malum, quia *scienti bonum et non facienti, peccatum est illi* (Jac. iv, 17). A sapientia igitur doceamur, a gratia juvemur. Doctrinam requiramus

A a sapientia, vehiculum a gratia. Coquat pulmentum sapientia, condit gratia.

Hæ sunt duæ manus tuæ, hæc duo brachia tua Jesu; alio redimens nos a malo, alio replens bono, alio mortem destruens; alio vitam conferens, alio vincens hostem, alio liberans hominem. *Manus tuæ istæ fecerunt me, creando, et plasmaverunt me* (Psal. cxviii, 73). redimendo. Altera istarum *sub capite meo*, ne deficiam; alia amplexetur me, ut vivam; alia mecum laboret, alia secum colloquet, alia de nocte surgat, et *det cibaria ancillis suis*; alia prædam domesticis suis; alia *stragulatam vestem*; alia *cingulum tradat Chanaanæ*. Utraque simul vestiatur duplicibus, utraque reficiatur multiplicibus. *Fortitudo enim mea et gratia mea, Dominus, et factus est mihi in salutem*. In manu forti et brachio extento, ollas jam recurvemus, et quid in eis contineatur aspiciamus et accipiamus. Quod itaque primum sit mandatum, quasi pulmentum videamus: *Non habebis deos alienos coram me, non facies tibi sculptile, neque similitudinem quæ est in celo desuper, et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis subter terram*, etc., ecce primum mandatum; *Non assumes nomen Dei tui in vanum*, ecce et secundum; *Memento ut diem Sabbati sanctifices*, ecce tertium; *Honora patrem tuum et matrem tuam*, ecce quartum; *Non occides*, quintum; *Non machaberis*, sextum; *Non furtum facies*, septimum; *Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium*, octavum; *Non concupisces domum proximi tui*, nonum; *Non desiderabis uxorem proximi tui, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt*, decimum (Exod. xx, 3-17).

Singula horum, pulmenta sive fercula sunt animalium. Nam nihil necessarium prætermisum, nihil superfluo additum est in his Dominicis decem mandatis. In his anima vivit, sine his moritur. Vitale est quidquid ex his cum gratia sumptum fuerit; ædificium fidei nostræ his columnis fulcitur, his coloribus depingitur. Si historialiter ista intelligas columnæ sunt, domum erigentes, si moraliter colores sunt, palatium depingentes. In primo itaque mandato moraliter, caveas subreptionem; in secundo, errorem; in tertio, mundi amorem; in quarto, impietatem; in quinto, credulitatem; in sexto, fornicationem; in septimo, rapacitatem; in octavo, falsitatem; in nono, mundi cupiditatem; in decimo, adulterii cogitationem. Sapientia, his alimentis nutrit parvulos, his uberibus lactat filios, his pulmentis reficit juvenes suos. Habemus itaque pulmenta sapientiæ, de oleribus herbarum quæ nunquam decidunt, quæramus et panes gratiæ, sine quibus nulla alia sufficiunt. In umbra legis non semel figurantur panes isti, in prophetis quoque, non raro inveniuntur.

Quid loquitur Evangelium, nisi septiformem Spiritum? Lege in Evangelio septem beatitudines, tanquam septem gratiæ panes; lege in oratione Dominica septem petitiones. lege septem panes de

quibus pavit Dominus in deserto quatuor millia hominum; lege in Psalmo septem voces; lege in Isaia septem mulieres; lege in eodem septem spiritus in flore requiescentes; lege in Apocalypsi Joannis septem candelabra aurea, lege septem oculos, lege septem cornua Agni; lege in Exodo septem lucernas; lege in Propheta septem oculos in lapide uno; lege septimo die Dominum quiescere; lege septem esse psalmos Pœnitentiales. Septem quoque lege in hominis compositione convenire qualitates, quatuor in corpore elementa, et in anima tres virtutes; rationalitatem, irascibilitatem et concupiscibilitatem. Adhuc etiam præter hæc, plura si requiesceris invenies.

O anima, si esuris gratiam, pulsa ad januam! si pulsaveris, aperietur; si petieris, dabitur; non se abscondit gratia, non latitando fugit, non in fossis se recondit: præsto est, ne quærens fatigeris; occurrit, ne tædio afficiaris; præoccupat, ne conscientie pudore verecunderis; excitat, ne pigriteris; portat, ne labaris; gressus regit, ne exorbites; pascit, ne in via deficiens præ inopia ægrotes. Docet stultum, quia sapiens; dat intellectum, quia intelligens; præbet consilium, quia novit mysteria omnium; confert fortitudinem, quia omnipotens; illuminat scientiam, quia mater est omnium scientiarum; exhibet pietatem, quia mel est omnium affectionum; adhibet timorem, quia conservatrix est omnium bonorum. Quasi enim quidam custos super innumerabiles gazas, sic timor in ultimo charismatum ponitur ad conservandas incomparabiles gratias. Gemma pretiosissima pietas; sed facile ab impietate subripiitur, nisi timore custodiatur. Scientia, *super aurum et topazion* (Psal. cxviii, 27), sed quo melior, eo ab invidis appetibilior. Fortitudo in multis mundinis non invenitur, sed quo rarior, nisi studiosius conservetur, eo ad rapiendum amabilius. Consilio quid melius? Sed nisi abscondatur et servetur, quid vanius? Intellectu, in cœlis nihil charius, sed si depravatus fuerit in homine, quid perniciosius? Sapientia in corde viri, nihil sublimius, sed si sensibus carnis obscuretur, quid vilius? *Homo*, inquit Psalmista, *comparatus est juvenis insipientibus et similis est factus illis* (Psal. xlviii, 2). Melior est igitur bona custodia acquiritorum, quam impensa opera acquirendorum.

Habeamus bonas et pulchras gratiarum puellas, sed sub custodia diligentissimi pædagogi, scilicet timoris. Certe, ornata pulchritudo puellæ meæ appellat concursum impudicæ turbae, adulter ostium sive cubiculum obsidet puellæ. Dicit, ut egrediat; promittit, ut extrahat; lenocinatur, ut pulchritudinem ejus aspiciat. Noli, filia Jacob, noli sine fratribus exire ad mulieres regionis hujus, quia *leo est in via* (III Reg. xiii, 14); Sicheus filius Hemor, juvenis ardens in concupiscentia tui. Saltem Simeon et Levi, id est timor præsentium et futurorum, pudicitie tuæ semper assistant protectores et ultores, ne rapiaris, ne capiaris, ne blanditiis delinita,

A in confusionem nobilitatis tuæ prostituaris. Virgo Israel, si cecideris, Simeon præsentem, Levi futuram interminant poenam; alter habet gladium cominus penetrantem prostitutæ interiora, quia *jam securis ad radicem arboris posita est* (Matth iii, 10); alter ense accingitur utrinque acuto, scilicet feriente posteriora. Unde: *Percussit eos in posteriora, opprobrium sempiternum dedit illis* (Psal. lxxvii, 66). Timor itaque, tanquam auctoritate tutoris, pupillæ suæ diligentiam adhibeat, ne in aliquo lædatur, ne damno afficiatur, ne procacitate alicujus contaminetur.

CAPUT XV.

De pane servorum.

Qui facit peccatum, servus est peccati (Joan. viii, 34); ærumna hujus sæculi panis est servi; tandiu autem durat hic panis quandiu non præterit figura hujus mundi; vanitati enim, ait Apostolus, *creatura subjecta est non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe, quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriae filiorum Dei* (Rom. viii, 20). Ex sententia justii iudicis, collum superbi peccatoris religatur in hoc sæculo, sub jugo periculose vanitatis. Primitivæ namque stipendiorum originalis et actualis peccati sunt retia inextricabilis vanitatis, gravis autem usquequaque est vanitas, quam non levigat sanctitas. Incurvat enim oculum rationis ad inferiora, et suspicere sursum negat oculum contemplationis ad superiora. Meminit servus iste antiquos libertatis discursus, cibaria suspirat angelica, gratissimi aeris commutata deplorat amplissima spatia. Spinam portat in spinam defixas, sagittas sentit natantes per viscerum medullas. Dorsum suum a pessimis super fabricationibus recurvatum gemit et præcordiis palpitantibus abyssum miseriarum se jam absorbere cernit.

Omni desolatione consolatio durior, cibus universis; jejuniis austerior, vestis nuditate asperior. Indignatur magis de tali servitute, quam de servitute; etenim servitus peccati, servitutum servitus. Servus namque peccati, servus est tot dominorum, quot vitiorum. Imperant ei vitia, non domini, sed tyranni; non benevoli sed inimici. Præsunt, sed sine utilitate imperant, sed sine miseratione; mandant, sed sine discretionem; conregnant super uno, sed cum dissensione. Quisque si obtemperatum sibi non fuerit, latus miserum sanguinat, si obtemperatum necat; sub his dominis vita nequior, mors melior, si tamen non amarior. Si enim servus petat panem, accipit lapidem; si piscem, serpentem; si escam, viperam; si vinum, venenum. Rixanter frequenter, quis oculum, quis manum, quis pedem, quis aliud quodlibet membrum servi vindicans sibi abscindat. Se in oculis regnasse luxuria allegat; voracitas in gula, mendacium in lingua, crudelitas in manibus, levitas in pedibus, in auribus vanitas. Econtrario, curiositas oculum, gulam inobedientia, susurrum linguam, manus avaritia, pedes intemperantia, aures injustitia vindicant.

Mallem non habere membra quam tot suppliciorum pendere vectigalia! Inclementius nihil hac exactione, ubi solum semper repetitur, innovata cum cruciatibus repetitione. Excitando ad malum, non satiatur luxuria, expetendo ad supplicium, non finitur miseria. Implet luxuriam, et adhuc esurit; sustinet poenam, et adhuc crescit. Quia vitium non exstinxisti, flammam inextinguibilem tibi infelix succendisti. Bellandum proinde, imo rebellandum, adversus phalanges vitiorum, ne patiaris sine fine tam execrabile super te imperium dæmonum. Quære ergo iudicem, exere causam, postula iudicium, advocatum implora, expone injuriam, refer sententiam, agnosce Domini, abdica tyranni principatum. Adest jam iudex, positum est tribunal, circumstant senatores, profligant litigatores, more suo percurrant allegationes. Serve, dic, age.

SERVUS : Æquitatis iudex et rector justissime apud te, causarum veritas, non lenocinii pensantur blandimenta, falsitatem detestaris, calumniam aspernaris, et temeritatem sive mendacia prævaricatorum punis. Sola oratio veridica, non phalerata, aures tuas penetrat. Jam enim adversarius mendax et pater ejus non semel redargutus de mendacio, adhuc tamen spirat et sperat præsumptuosus in eodem fallaciæ artificio. Me autem tam reverentia tuæ auctoritatis quam amor veritatis, a præsumptione fallendi cohibet. Rogo, hæc oratio mea non reputetur arrogantia, quam exprimit malorum perpeccorum, non morum perversorum intolerabilis patientia. O Domine miserator et misericors, intende animæ meæ, libera eam; propter inimicos meos eripe me. Ecce enim narrabo mira, sed mirabilia; vera, sed severa.

Cum nondum aliquid egissem boni vel mali, præoccuparunt me isti seductores; circumdederunt me et vulneraverunt me (*Cant. v, 7*); tulerunt a me lumen oculorum meorum, pedes meos supplantaverunt, foderunt manus meas, et ossa mea contriverunt: adhuc plagæ recentes, adhuc præ manibus cruor, adhuc livor præ oculis, adhuc plaga tumens, adhuc inflixæ sagittæ. Vide, Domine, et considera, si est dolor sicut dolor meus (*Thren. 1, 12*). Quare ergo non vindicas sanguinem meum, Salvator meus? quare non vindicas me de adversario meo? quare in regno potentis tuæ talia præsumuntur? quare in regno justitiæ injustitia tam effrenate debacchatur? audacia ista adversariorum, certe si prosperata fuerit, alium quam me post hæc tentabit. Certe nisi censura iudicii tui, potestas tam iniqua reclusa fuerit, ipse tuum solium, Domine mi, infestare audebit. Vide, Domine et considera, quomodo tanquam leo paratus ad prædam sic rugit. Jam eximit de pharetra sagittas, jam intorquet mendaciorum jacula, sed obstrue, obsecro, os loquentis iniqua. Judica causam meam, Domine, defensor vitæ meæ. Nolo, Domine, nolo multiplicare loqui, quia tuum scire meum præcurrit narrare. Tandem de vultu tuo iudicium meum prodeat, oculi tui videant æquitates,

A Ad hæc iudex, dicat et adversarius si quid habet.

ADVERSARIUS : Miror, te servi mei pessimi adulatoris ineptias tandiu sustinuisse; cur enim auditor in iudicio qui facile potest argui de perjurio? reprobari denique potest duplici argumento, tam ingratiitudinis quam perjurii. Nam adversus te Creatorem suum ingratus prævaricando existit, contra me emptorem se subtrahendo, infidelis. Nam utrumque fecit et te contempsit, et mihi se ipsum vendidit. Consumpsit quoque pecuniam meam, mores meos induit, frequenter me per idololatriam invocavit; per innumerabiles dies et menses et annos, non nisi usibus meis, in mendacio, in perjurio, in fornicatione, in furto, in ebrietate, in immunditia, in elatione, in invidia, in gula, in avaritia vixit. Forte nunc, quia debitum exigo, calumniæ arguor. Estne justum, ut amittam quem tali titulo et tanto tempore possideo? Servus nequam ex ore proprio juste condemnatur; nam meum se ab utero matris testatur: stabo igitur et ipse sententiæ.

SERVUS : Principium verborum tuorum, Satan pessime, falsitas. Non sum servus diaboli, sed Dei; non sum pessimus adulator, sed veri relator; non meas ineptias, sed tuas severitas sum locutus. Læsum me equidem tam facilitate minoris ætatis quam calliditate tui doli non abnego, utroque vero casu lapsus, et facilitate videlicet ætatis et odio fraudis, a benignissimo et æquissimo iudice peto in integrum restitui. Quia vero dolo me seduxisti ut tuam mutuo acciperem pecuniam contra interdictum perpetuum, volo ut rescisso contractu non teneam, quia dolus causam dedit contractui. Non currit autem in hoc contractu præscriptio, lege divina vetante et indulgentiam prorogante dum vivitur in hoc sæculo. Sic namque cavetur in legibus æternis: *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur a via sua et vivat* (*Ezech. xxxiii, 11*); et alias, in quacunque hora peccator ingemuerit, salvus erit (*ibid.*), hoc jure utitur omnis homo. Domine Jesu, legem dedisti et in lege sic docuisti; decidat ergo sententia tua, quæstionum ambiguitates, ut calumniam patiens liberetur, et injuriam faciens condemnetur. Ne autem de dolo dubitetur, contractus si placet seriatim recitetur. *Cur*, inquit serpens iste ad Evam matrem omnium, *præcepit vobis Deus ut non comederetis de omni ligno paradisi?* cui respondit mulier: *De fructu lignorum quæ sunt in paradiso rescimus, de fructu vero qui est in medio paradisi præcepit nobis ne comederemus et ne tangeremus, ne forte moriamur. Dixit autem serpens ad mulierem: Nequaquam moriemini. Scit enim quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, et eritis sicut dii scientes bonum et malum* (*Gen. iii, 1*).

Ecce contractus, ecce dolus; si placet, omni probatione firmiora debent ista esse, nam Moyses publicus tabellarius, in actis publicis scripsit, sufficere itaque debet hoc ac dolum comprobandum. Si tamen et testes proferre debeo, Joseph probatissimum virum ad medium deduco: Job quoque

qui notus iudici, multum commendatur ab ipso iudice, ut sic dicat de eo: *In omnibus his non peccavit Job labiis suis, neque aliquid stultum contra Deum locutus est (Job 1, 22).* Isaiam insuper, nobilissimum et iudici familiarissimum, causæ meæ testem adduco. Dic, Joseph, testimonium pro me, imo pro genere nostro tanquam de te ipso: *Furto, inquit, sublatus sum, et hic innocens in lacum missus sum (Gen. xli, 14);* quid tu, Job? *Non peccavi, inquit, et in amaritudinibus moratur oculus meus, si declinavit gressus meus de via, et si secutus est oculus cor meum, appendat me in statera justa, etc. (Job xxi, 25.)* Isaias quoque audet et dicit: *In Ægypto descendit populus meus, et Assur absque ulla causa calumniatus est eum (Isa. xxxii, 4).* Præter hos testes qui satis sufficient, quia *in ore trium stabit omne verbum, omnes etiam veraces homines sunt in hoc testimonio consentientes.* Judica me itaque, Domine, secundum justitiam meam salva me.

JUDEX: In sententia oris mei, circumventum puerum qui non præsenferat propria experientia, vel exemplo alterius non exploraverat quanta sit pœna peccati, a seductoris potestate libero, præcipue propter atrocitatem pœnæ perpeſsæ et doll malignitatem; tali tamen conditione ut luat interim servus, quod prævaricatus est pactum meum, agens penitentiam in favilla et cinere, et cilicio, et pane hordeaceo, donec veniat qui pro eo sortem totius debiti cum usura centesima solvat. Confirmata igitur sententia, cœpit æstuarè homo, attendens paupertatem suam, et de pretio diffidere, clamans: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? (Rom. vii, 24.)* His vero assistens spectaculis, Filius iudicis, imo Filius olei, miseris miseri hominis compatiens: Accipe me et universum debitum redde, penes me namque sunt thesauri omnes sapientiæ et scientiæ absconditi. Ecce ego vado immolari pro te, nequaquam vero exhorrescas mortem meam, si vis recuperare vitam tuam; nam vita tua pendet ex morte mea.

SÆVUS: Si sic necesse est, fiat voluntas non mea, sed tua.

CAPUT XVI.

De pane mercenariorum.

Pictor ille, cujus sedes cœlum, cujus scabellum terra, cujus albi et optimi colores bonum nativum, cujus nigri et tetriores voluntas rationalis desiciens a bono principio in finem teterrimum, cujus palatium cœli cœlorum, cujus secretarium est quod præ omni intellectu et cogitatione est excellentissimum, tam mirabiliter quam sapienter ordinationem suam disponens, prius in Ecclesia instituit patriarchas et prophetas, *deinde apostolos et evangelistas (Ephes. iv, 31),* postea doctores et pastores bonos, ad ultimam etiam servos et mercenarios, ad utilitatem familiæ suæ habere non recusavit. Ut autem nulla in pictura abusus videtur si post album etiam subniger color supponitur, similiter si cum bonis apostolis, pessimus proditor Judas invenitur, vel Satan

A cum filiis Dei adsit, considerata patientia Dei, sine stupore suscipitur. Mercenarius est qui Deo non pro Deo servit; mercenarius est, qui occasione non veritate Christum annuntiat. Mercenarius est, qui *quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi (Phil. ii, 21),* quærit. Hujus panis est sapientia carnis, seu commoditas temporalis. Hic non comedit panem similaginis filiorum, non hordeaceum servorum, sed panem porcorum furfuris, sive palearum. Filius enim granum gratiæ, servus stipulam litteræ, sed mercenarius, accipit paleam sæcularis philosophiæ vel gloriæ. Filius in sententiis, servus in sentibus, mercenarius sub sentibus degit. Moyses filium, populus Israel servum; Heliab cognatus Moysi, mercenarium significant. In Numeris enim legitur quod rogavit Moyses hunc Heliab, ut eos duceret per desertum, dicens: *Veni nobiscum ut beneficiamus tibi, quia promisit Dominus bona Israeli (Num. x, 29).* Cumque illi respondisset: *Non vadam, sed revertar ad terram meam de qua natus sum; noli, inquit Moyses, relinquere nos, tu enim nosti in quibus locis per desertum castra apponere debeamus, et eris ductor noster, cumque nobiscum veneris, quidquid ex opibus quas Dominus daturus est nobis, dabimus tibi (ibid., 30).*

Aspirant plerique ad prælationem non ut alios ducant, sed ut seducant, non ut jam ostendant, sed offendiculum ponant: hi malitia pleni sunt. Plerique quidem ostendunt semitam, sed sedentes præmonent faciendâ, nihil tamen facientes: hos possidet pigra negligentia. Alii lucrum temporale tantummodo neglecta commissorum salute, in sublimatione culminis sui cupiunt: hos trahit avaritia. Alii bona docent, aliquando honesta comparant, sed non bene, sed non caste, quia non pro Deo hoc faciunt, sed pro vana gloria; hos nominat Dominus hypocritas et mercenarios. Intende hypocritam. Oculum attendit hypocrita non Deum, faciem non fidem, pecuniam non gratiam. Non fruitur Deo, sed utitur tanquam nummo, et nummo fruitur tanquam Deo. Deo emit mundum, fide nummum, religione sæculum, lacrymis vinum, jejuniis convivium, cilicio linum, silentio plausus hominum. Mirabile dictu! latet iste ut appareat, tacet ut audiatur; non sequitur ut consequatur, recedit ut præcedat, fugit ut apprehendat, plorat ut rideat, jejunit ut satiatur. Sic *cancer serpit (II Tim. ii, 17),* sic obliquando anfractus suos vulpis fraudulenta incedit. Excubat iste ad templum sanctæ vanae gloriæ, et solemnes vigilias celebrat sanctissimæ avaritiæ. Sic enim orat: Deus, da mihi honorem illum, pecuniam illam, gloriam illam! Commendantur vero orationes istæ multa falsarum lacrymarum effusione et corporis extenuatione.

¶ Potitur forte aliquando effectu petitionum sanarum; sed tunc quid? Commutantur vigilæ in soporem continuum, abstinentia in comessionem assiduam, fletus in cachinnum, silentium in multiloquium, mœror in subsannationem. *Revera oculi*

hujus ad Dominum (*Psal.* xlv, 15) non semper, sed A temporarie donec misereatur ejus. Nam, etsi in germine, quasi vitis hypocrita floreat; labruscam tamen facit non uvas. Vere simulacrum nefandum optimis coloribus fucatum, et pessima rubigine plenum! Polita enim falsitas, pene superat in oculis insipientium, ficta similitudine, veritatem contentam nuda simplicitate. Elaboratum quoque mendacium, foliis ficulneis sive tunicis pelliceis relectum (*Gen.* iii), pompa ambitiosiori gloriatur, quam simplex verum; virtus vero, in occultis suis pretiosior, emendicatis recusat offuscari nitoribus. Pudet eam alienis onerari magis quam honorari splendoribus. Nuda formosior est, aperta decentior intuita coruscis luminibus pulchrior, repetita iterum iterumque appetibilior. Plane ad hoc solum vestitur, ne B intemperanter contemplata, oculorum lippitudo reverberetur. Tactum molliorem aspernatur, blandimentis lenocinantium exasperatur, repudiat simulatorem, hypocritam anathematizat, nescit mercenarium, non reclinat caput in sinu meretricio, sed in reclinatorio aureo. Luce lustrata, potius ipsam illustrat quam ab ipsa illustretur. Virtus bravium est agonizantium, triumphantium palma, sceptrum repugnantium, corona sanctorum, Deitatis instrumentum. Hæc nunquam senescit, sed augmento temporis proficiens adolescit.

CAPUT XVII.

De pane subcinericio.

De pane subcinericio jam tractandum est; ac C primum qui sint cineres panem operientes, et quid sit, panem cunctum cineribus (juxta prophetam (*Ose.* vii, 8) non reversari, explanandum est; quis etiam ignis et in qua materia cinerem conficiat investigandum est. Ut planius autem et compendiosius summam hujus rei prælibemus, ignem esse dicimus concupiscentiam, materiam animam; cinerem mortalitatem; panem hominem, panem versatum hominem in peccatis lapsum; panem non reversatum et subcinericium, hominem peccato mortali aggravatum, nec per poenitentiam relevatum. Dicimus etiam legem Moysi panem subcinericium esse, quæ dum carnaliter intelligitur quasi cinere operitur, nec eatenus reversatur, quousque velamen ignorantæ conversis ad Dominum auferatur. D Dicimus et animam sæcularibus negotiis occupatam, panem esse subcinericium; ut enim cinis excæcat oculos corporis, sic curiositas obnubilat visum rationis seu contemplationis. Inspiciamus ergo, quo sufflante ignis in flammam erupit et quid voraverit et quatenus, videlicet usque ad cineres mortalitatis; quis denique panem cineri supposuerit, scilicet Deus in sententia æternæ maledictionis. Nam donec atteratur hoc mortalitatis oportorium, a tineis quotidie corrosum et a vermibus conscissum, cinis nostræ mortalitatis non relevabitur et panis non reversabitur.

Supponitur itaque quanquam nolens panis cineri,

dum subjacet homo naturaliter vanitati et mortalitati. Naturaliter autem dixerim hominem subjacere mortalitati, non ex infirmitate creationis sed ex pœna transgressionis. Nam posse non mori habuit ex creatione; mori vero inevitabiliter, habet ex prævaricatione. Expandit autem ramos suos et propagines suas, ab Adam primo usque ad ultimum in carne futurum hominem, hæc prævaricatio: *Operuitque montes*, id est prioris ævi homines, *umbra ejus*, quæ est mortalitas, et *arbusta ejus* (*Psal.* lxxxix, 41) quæ est passio mortalitatis, cedros Dei, id est apostolos Christi. Adam enim cum omnibus patribus qui fuerunt ante diluvium, licet priorioris vitæ fuerint, quasi in superiori vertice temporis, tamen mortui sunt. Apostoli quoque in plenitudine temporis, licet sanguine Agni redempti, licet cum Christo resuscitati, licet vitæ æternæ participes effecti, tamen mortui sunt. *Quis est enim homo qui vivet et non videbit mortem?* (*Psal.* lxxxviii, 49.) Nam etiam *Domini Jesu exitus mortis* (*Isa.* lxxvii, 21); nec mirum si morimur, qui cum peccato nascimur, nam *natura omnes* (ut ait Apostolus) *filiis iræ sumus* (*Ephes.* ii, 3). Cum enim Filius gratiæ nihil debens morti, tamen debitum moriendo pro debitorum suscepta conditione solvit, quæ ratione mortis nexus effugere filius iræ poterit? Nonne pro semetipso solvere censum mortis debuit? Hoc autem est debitum, ut homo cinere operiatur mortalitatis, quousque a peccato et pœna peccati prorsus liberetur.

Simul autem in fine, et *cælum revolvetur et terra renovabitur*, et homo reversabitur. Cælum quidem revolvetur, quia ab officio hujus administrationis absolutum, nubes, tenebras et tempestates ultra nullas patietur. Serenissima proinde tranquillitate et amœnitate perpetua vernabit hoc quoque aerium innovatum cælum in tremendo adventu, quod interim multis injuriatur concussionibus et spiritualium nequitiarum fœdatur malignitatibus. *Terra quoque salsuginis a sanguine et pollutione inhabitantium in ea*, igneis vaporibus purificata, gloriæ et deliciis deinceps comparabitur et denuo, ut in antiquitate sæculorum fuerat, terra pacis et vitæ nominabitur. Tunc homo de sepulcro vocabitur, tunc de sinistro latere in dextrum convertetur; D tunc *quod seminatum fuerat in corruptione, surget in incorruptionem; quod seminatum erat in ignobilitate, surget in gloriam; quod seminatum fuerat in infirmitate, surget in virtutem* (*I Cor.* xv, 42). Cum itaque venerit commutatio talis, tunc fiet reversatio; tunc, inquam, panis subcinericus reversabitur, quia omnis homo resuscitabitur. Sed unde cinis tam durus, tam vilis, tam odiosus? Durus, propter asperitatem passionum; vilis, propter abominationem vitiorum; odiosus, propter exaggerationem. Durus in morte, vilis in nativitate, odiosus in mysteriis [*forte ministeriis*] hujus vitæ. Vilis propter culpam, durus propter poenitentiam, odiosus propter pœnam.

Unde, inquam, cinis nisi ab igne, unde ignis nisi a serpente? Et quid ignis cinerem faciens, nisi concupiscentia mortem gignens? *Concupiscentia enim cum conceperit, parit peccatum, peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem* (Jac. xv, 15). Ut enim ignis vorans pene omnia usque ad cineres consumit, sic ignis concupiscentiae animam quam tentando tetigerit urit, quam in consensum trahendo præcipitaverit comburit; quam in fornacem operis recluserit, in cineris combustionem convertit. Lingua viperica, in animam Evæ hunc ignem suggerendo, vetitum accendit, pomum ostendendo afflavit, immortalitatem promittendo conflagravit, ac demum in peccatum inducendo combussit, et promulgata sententia mortalitatis in cinerem redegit. Hoc cinere non solum legitur, sed etiam sepelitur omnis prævaricatorum progenies; hoc, inquam, cinere, omnis peccans conspergitur, cibatur, sepelitur. Conspergitur originaliter reus; cibatur actualiter malus, sepelitur interminabiliter damnatus. Neque post mortem, miseratione Dei a pœnalibus flammis ereptus reversatur, qui ante mortem confessionis et pœnitentiæ conversione, aspiratione misericordissimi Creatoris non reversatur. Ecce, dives ille purpuratus, quia versatus in convivio, non fuit reversatus elemosinæ beneficio, *sepultus tandem in inferno* (Luc. xvi, 22), reversari non meruit vel uno aquæ stillicidio; Lazarus vero, quia paupertate, ulcere et fame est reversatus, in sinum Abrahæ ab angelis est sublevatus.

Job equidem decies, in camino tentationis suæ, cinere percussione opertus, reversatus est, ut ipse testatur ad amicos suos, loquens: *En, inquit, decies confunditis me* (Job xix, 31); et rursum: *Versa est in lactem cithara mea, et organum meum in vocem flentium* (Job xxx, 31). Econtrario, Pharaõ manu Domini, propter cordis sui gravitatem, quamvis decies motus, nequaquam tamen est reversatus. Primo enim convertit aquas ejus in sanguinem, et non est reversatus a duritia; secundo ranas in penetrabilibus eorum multiplicavit, nec sic reversavit; tertio ciniphes musculas sævissimas quæ morsu urente in æstate capillis hominum inferuntur produxit (Exod. viii); quarto muscas caninas, alumnas putredinis, vermium matres adduxit, nec emollivit cor Pharaonis; quinto jumenta eorum occidit, et cor lapideum insensibile stetit; sexto tollentes Aaron et Moyses manus plenas cineris de camino, sparsit Moyses in cælo coram Pharaone, et ecce ulcera et vesicæ turgentes in universa terra Egypti, nec tamen ab oppressione pestilentiae suæ reversari potuit; septimo in grandine cuncta quæ fuerunt in agro vastavit, nec de vastatione sua cor induratum revocavit; octavo locusta venit, et quidquid residui erat a grandine corrosit, nec a loco iniquitatis suæ emortuum cor commovit. Nono, horribiles tenebræ factæ sunt in universa terra Egypti, ita ut tribus diebus nemo videret fratrem

suum, nec se moveret de loco in quo erat, nec illuminari potuit: cor a malitia excæcatum. Ad extremum, decimo percussit omne primogenitum Ægyptiorum, et tunc licet motus et commotus vehementer fuerit, non tamen ad pœnitentiam seu fidem reversus vel reversatus est.

O quam ponderosum, quam grave ad levandum seu revelandum cor hominis! Laborat manus omnipotens eripere, nec liberat, verbis præmonet et verberibus urget, nec tamen de fovea sua bestiam sævientem extrahere prævalet. O quam pia manus Dei, quæ ideo verberat misericorditer ne puniat crudeliter, ideo flagellat temporaliter ne conficiat æternaliter! Pie nunc sævit ut impios ad pietatem convertat et impietatem malorum ad justitiam bonorum reflectat! *Quis enim æst, ut ait propheta, si convertatur et ignoscat Deus, et relinquat post se benedictionem?* (Joel. ii, 14.) Convertamur igitur et revertamur quasi reversati ad Dominum Deum nostrum, *quia benignus et misericors est, et præstabilis super malitia* (ibid. 13). O quanti sanctorum prius versati et etiam aversati, postea mirabiliter sunt reversi et reversati: ecce David *impulsus eversus est ut caderet* (Psal. cxvii, 4), et cum adulterio conjungens homicidium, pene devolutus est in infernum; hinc enim ait: *Nisi Dominus adjuvisset me, paulo minus habitasset in inferno anima mea* (Psal. xciii, 17). Sed manu fortis, quid fecit? quomodo se reversavit? Statim certe vulnere suo manus apposuit, et medico curandum humiliter et fideliter, tam celerrime quam celeberrime confitendo peccatum exposuit. *Peccavi, inquit, Domino* (II Reg. xii, 13); ecce quem versaverat concupiscentia, ad consensum trahendo, confessio et pœnitentia reversat, peccatum indulgendo.

Malum equidem est versari, sed pessimum est non reversari; vulneratur qui versatur, curatur qui eversatur; versatur fugiens; reversatur rediens. Probrum est versari, sed opprobrium non reversari. Diabolus me versat, sed Christus me reversat. Male versat diabolus quia in mortem, bene reversat Christus quia in vitam; in infernum versat diabolus, in paradisu reversat Christus; in desperationem versat diabolus, in spem vivam reversat Christus. Impatientia quoque versat, sed patientia reversat. Non bene decoquitur panis semel versatus, nisi frequenter fuerit reversatus; offuscatur superjecto cinere una facies panis, non reversati crudescit alia; removendus cinis, et reverendus est panis, ut cor tollatur a terra et illustretur a gratia. *Nunquid enim qui cadit, non adjicit ut resurgat?* Nam Christus, utquid mortuus est nisi propter peccata nostra, aut resurrexit nisi propter justificationem nostram? (Rom. iv, 25.) Elapsa quidem, o anima, de manubrio justitiæ, per peccatum prævaricationis in limo profundi (Psal. lxxviii, 3)olvebaris; sed ecce Christus, de manubrio corporis animam suam post te, non persequeandum, non demergendum, sed redimendum emi-

sit. Venit usque ad abyssum pœnarum, quo te perluxerat abyssus vitiorum. Protulit lignum ut enatares, porrexit manum ut evaderes; de pœnis in quibus versabaris, revocavit te ad pœnitentiam quam aversabaris.

Ecce, quare mortuus est Christus; videlicet ut mortuus mortuum resuscitaret. Sed quare resurrexit? Certe ut vivens mortuum resuscitaret; certe ut ferrum nostrum ad suum manubrium reduceret; certe ut secum corpora sanctorum resuscitaret; certe ut viam reversionis et formam reversionis edoceret. O peccator, si sub Pilato (qui interpretatur *os malleatoris*) passus es cum capite, animæ distractionem et condemnationem, confixionem, irrisionem, acetæ degustationem, crucis suspensionem, spiritus emissionem vel potius amissionem, ad inferos descensionem; cur non et resurrectionem? cur non vitæ manifestationem? cur non clavorum et lanceæ offensionem? cur non novæ vitæ commutationem? cur non denique imitaris gloriosam ascensionem? Sed quis animam vendidit? imo, imo, Jesu, proditor quis fuit? *homo unanims, dux ejus, et notus ejus, qui simul cum eo dulces capiebat cibos (Psal. LIV, 14).*

O anima mea! unanims tuus qui dormit in sinu tuo, caro videlicet tua et os corpus tuum, triginta argenteis appendit pretium tuæ æstimationis, dum, ut impleat concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum et superbiam vitæ, velut terdenos argenteos lucrum avaritiæ suæ reputat dispendium animæ. Sicut Judas, Jesum Judæis (*Math. xxvi*); sicut Dalila (*Judic. xvi*), Samsonem Philistiim (*II Reg. xvii*), sicut Absalon, David patrem suum affligendum tradunt: sic te malignis spiritibus prodit carnalis concupiscentia ut perdat vitam, ut fortissimum enervet, ut de solio regni regem et patrem suum depellat. Denique Pilato traderis ad crucifigendum cum Satanæ condemnaris ad puniendum. Hic te flagellis et scorpionibus cædit, cum præsentibus et futuris pœnis affligit: clavis suis manus tendit et pedes configit, cum affectus et operationes tuas aculeis concupiscentiarum illicitarum compungit. Costarum et viscerum interiora lancea sua transfigit, cum malorum tuorum verecundiam tollens gloriandum in malis persuaserit. Ad extremum in cruce suspendit, cum tam in malitia quam in pœna spiritualibus nequitiis consortem efficit. Qui enim desperat de pœnitentia, quasi pendens desperat de vita. Hujusmodi anima in inferno sepelitur, et cum iniquis dæmonibus reputatur.

Sic processeras, imo excesseras, anima, et nisi ad tenebras tuas Jesus misericorditer accessisset, tu æmpet miserabiliter discessisses et nunquam ad lucem veram rediisses! Igitur accessit et excepit plagas tuas in corpore suo, ut de plagis sui corporis plagas sanaret tuæ mentis. Præcessisti quidem ad mortem sive ad plagas Dominum tuum, sed sequere ad vitam redemptorem tuum! Si non

est dedignatus usque ad sterquilinum tutum, cur declinas illum sequi ad cœlum suum? Sequere jam resurgentem quia secutus est te morientem. Versatum secutus est, sed subsequendus est a reversato. Primo itaque surge a mortuis, deserendo peccata; appare viventibus, confitendo prælati mala tua. Ostende deinde loca clavorum, ostende quomodo latus sit perforatum, age pœnitentiam, renova vitam ut ultra non moriaris peccato, sicut *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mori illi ultra non dominabitur (Rom. vi, 9)*. Tandem cœlum conscende, ut sedeas ad dexteram Patris; raptus per contemplationem et infixus in cœlestibus per dilectionem. Ecce quam malum est reversari, sed quam jucundum est reversari!

CAPUT XVIII.

De pane multarum specierum ex Ezechiele propheta.

Ad Ezechielem de confectione panis, qui de malis et diversis efficitur speciebus, loquitur Dominus sic: *Et tu, inquit, sume tibi frumentum, et hordeum, et fabam, et lentem, et millium, et viciam et milles ea in vas unum, et facies tibi panes numero dierum quibus dormies super latus tuum, trecentis et nonaginta diebus comedes illud (Ezech. iv, 9)*. Quanto panis iste inusitator, tanto de illo expositio difficilior. De frumento quidem et hordeo panes fieri, non est mirum quia consuetum: ex faba vero et lente, et millio et vicia non panem sed pulmenta sibi homines faciunt; nec ea tunc quoque commiscere, sed separare consueverunt, ut fabam separatim et lentem separatim, et sic de cæteris singulari separatim refecionem habeant. Quid ergo ex tam dissimili specierum genere, jubente Domino, commistio facta innuit, nisi forte quod populus ille cujus prædicator hoc agebat, naturalem sensum humane mentis cum irrationalium pecudum animalitate prave vivendo confuderat? hic enim prævaricator erat, tam naturalis quam scriptæ legis; hic, inquam, unquam secundum legem non fidebat, quia non recte dividebat (*Lev. xi, 3*), quia pretiosum a vili non (*Jer. xv, 19*) separabat, quia scorium ab argento non secernebat, quia aquam vino immiscebat, denique non in charitate manebat, in qua pendet omnis ordo, sed in captivitate D carnis et animæ exsulabat, in qua solus est error et horror.

Plane horrenda et abolenda commissio fidei et infidelitatis, tenebrarum et lucis, vitæ et mortis, boni et mali. Cum Creatorem adorat quis in spiritu et veritate (*Joan. iv, 25*), habet frumentum; cum pro temporalibus servit Deo, hordeum; cum de divitiis suis sive gloria, sive scientia sæculari inflatur, fabam; cum gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem hominis corruptibilis commutando hebetatur, lenticulam; cum supra quam decet subtilia de Deo investigando evanescit, millium; cum non intelligendo, se ad imaginem Dei factum jumentis insipientibus comparatur, viciam sive avellanam. Anima vero sive populus tam inconstans

propositi, tam varii consilii, tam lubrici ordinis, pro confusione quæ in ejus versatur mente ordinata pascitur refectione. Ut enim incompositum habitum sui cordis advertat, parat in oculis ejus prædicator inusitatam confectionem (ne dicam refectionem) necio, panis an leguminis, aut simul panis et leguminis. *Mittes ea, inquit Dominus, in vas unum.* Vas unum in quo reponitur incomprehensibilis varietas tam cogitationum quam affectionum sive bonarum sive malarum, cor humanum est. Et bene mitti jubentur in vas unum, quia omnia hominis bona et mala recipit sive concipit cor unum. Est enim receptibile justitiæ et injustitiæ, veritatis et falsitatis, religionis et superstitionis, odii et amoris. *Et facies tibi panes, numero dierum quibus dormies super latus tuum.* Præceptum fuerat prophetae, ut dormiret super latus sinistrum, et postea ut dormiret super latus dextrum: animadvertendum igitur utrumque latus quid significet, et quis dormiat super sinistrum, quisve super dextrum. Duo igitur sunt in quibus vel ad bonum, vel ad malum dilatatur cor, charitas scilicet et cupiditas. Charitas est latus dextrum, cupiditas est latus sinistrum. Dormit autem in dextro latere, cujus cor dilatatur in charitate. In sinistro vero dormit, qui frena suæ cupiditatis in avaritiam usquequaque porrigit. Sive autem in dextro, sive in sinistro dormias, panes tibi numero dierum quibus dormies, facies ut sive æternitatis gloriam, sive præsentem et momentaneam delectationem appetas; panes virtutum aut vitiorum promerendo in diem bonorum vel in diem malorum tibi in præsentem via constituas.

Ut vero æterna est gloria justorum, sic infinita supplicia malorum, et ut habent singulapiorum opera dignam pro meritis remunerationem: sic reprobi pro numero et modo malorum suorum, æternam sustinent damnationem. Intelligitur quoque sacramentum baptismatis, vas unum in quo Filius hominis indifferenter congregat bonos et malos, tanquam fruges diversorum ordinum. In uno enim vase regenerantis baptismi, divina consecratio insertum quodcunque hominum genus, quasi frugum et leguminum diversas species misericorditer reponit. Satis enim corporaliter tam morum quam studiorum dissimilitudine, hominum alii frumento, alii hordeo, alii fabæ, alii lenticulæ, alii millio, alii vicicæ conferuntur; dum alii grano frumenti, id est Verbo incarnato quod misit Dominus in Jacob et cecidit in Israel, per charitatis imitationem conformantur. Alii hordeo legis Mosaicæ, per assiduum meditationem divinæ severitatis pascentur; alii fabæ, qui per vanam gloriam mundanæ sapientiæ inflantur. Alii lenticulæ sophisticarum argumentationum, præsumendo de ingenii sui viribus, excæcantur; alii millio exquisitarum ratiocinationum usque ad exinanitionem veritatis evanescendo, extenuantur; alii belluinæ fœditatis tam vita quam sensu, ultima quasi viciarum vel avenæ

A vilitate oculos ad terram deprimendo, confunduntur.

Curatrix itaque omnium contritionum, et omnium morborum medicina, reparatrix Dei pietas, Ecclesiæ vas construit amplum, solidum latum et rotundum. Amplum ut capere non utilia solum sed inutilia usque ad emundationem aræ, non munda tantum sed et immunda sufficiat; solidum ut omnem impetum tam ab intrinsecis, quam ab extrinsecis casibus patiens eludat; latum in inferioribus ut etiam aquarum fluctuationibus non titubet; rotundam in superioribus, ut unitatis sectionem nullatenus formidet. In hoc vase, bene credendo intrant homines, bestię et pecora carnaliter conversando congregantur. Semina (id est mandata evangelica) prædicando inferuntur et victualia ad omnem animam quæ, per fidem, Ecclesiam ingreditur, promissiones scilicet vitæ quæ nunc est et futura secundum diversitatem meritorum, satis ordinate providentur. In hoc, *ursus et agnus, leo et vitulus (Isa. xi, 7)*, celumba et corvus, fidelis et reprobus, *donec transeat diluvii iniquitas (Psal. lvi, 2; Gen. vii)*, continentur. In hujus quoque significatione, Petro apostolo oranti ostensum est *vas lineum, quatuor initiis submissum de cælo (Act. x, 11)*, in quo erant omnia quadrupedia et reptilia, animalia et bestię terræ, dictumque est illi: *Macia et manduca (Act. xi, 7)*. Eo autem nondum intelligente mysterium vasis et continentię ipsius, ac, cum Ezechiele dicente: *Quia commune non intravit in os meum, audivit, quod Deus mundum fecit, tu ne commune dixeris (Ezech. iv, 14)*. Legitur ut cum digna reverentia pallium literæ removeamus, sicut sapiens et fidelis Ruth in libro Judicum fecisse legitur quæ a parte pedum Booz (*Ruth, iii*), stratum discooperuit, tirrens scilicet manum ad caput mittere, et contra legis sanctionem caput sacerdotis discooperire; quid significet hoc vas unum in quo Ezechiel propheta, frumentum, hordeum, fabam, lentem, millium et viciam commiscet (*Ezech. iv*), iterum instantius videamus.

Corpus Christi quod est Ecclesia (ut supra ostensum est) vas est pretiosissimum, amplissimum, solidissimum, latum et rotundum: et pretiosius quidem est auro, argento et lapide pretioso, quia ut lutum platearum sive ut stercora hæc omnia Ecclesia reputat ut Christum lucrifaciat. A cujus succinctorio, fimbriæ aureæ dependent et ipsa astat in *vestitu deaurato circumdata varietate (Psal. xlv, 10)*. Locus quoque in ea speciosus est ad manendum, quia cænaculum in quo discipuli parant pascha, grande est et stratum, et secundum prophetam: *Magna domus Dei, et ingens locus possessionis ejus (Baruc. iii, 24)*. Revera *extendit palmites suos usque ad mare, et usque ad flumen propagines ejus (Psal. lxxix, 12)*; extendit denique pelles suas et dilatavit funiculos suos in præclaris, ut attingeret a fine usque ad finem fortiter

et disponeret omnia suaviter. Mittit etiam in mari legatos suos in vasis papiri, ad gentem convulsam et dilaceratam, ad populum ultra quem non est alius (Isa. xviii, 2). Ecce quam ampla est Ecclesia quæ clamat a finibus terræ, et dominatur a mari usque ad mare, et a finibus usque ad terminos orbis terræ! (Psal. lxxvii, 8.) Solidissimum quoque est vas Ecclesiæ, quia orbis est qui non commovebitur (Psal. xcvi) a sæculo et usque in sæculum, quia tunica inconsutilis (Joan. xix, 23) est quæ scindi neque ab Ario, neque a Photino, neque a Nestorio sive Eutyche, sive aliis innumerabilibus hæreticis potuit, qui quasi pisces mali, rete Dei rumpere voluerunt, sed non prævaluerunt; subintroierunt enim quidam in vestimentis ovium, intrinsecus autem erant lupi rapaces (Matth. vii, 15), ut perderent et demolirentur tanquam vulpes vineam Domini Sabaoth, sed portæ inferi non (Marc. xvi, 18) prævaluerunt, sed mallei universe terræ contriti sunt, sed arbores autumnales bis mortuæ eradicatæ sunt.

Vas itaque tam pretiosum, tam amplum, tam solidum est, figurative etiam arca Noe in diluvio aquarum est in veritate (Genes. vi), Ecclesia in medio nationis pravæ et perversæ, seu pressurarum multarum. De celo autem submissum est quatuor inittis (Act. x, 14), tum propter quatuor Evangelia quibus initiatur fides Ecclesiæ, tum propter principales virtutes quibus perficitur, tum propter quatuor animalia quæ apparuerunt prophetæ juxta fluvium Chobar (Ezech. i), vel Joanni in Apocalypsi; tum propter quatuor plagas terræ a quibus congregantur electi a summis cælorum usque ad terminos eorum. Continet autem omnia animalia quadrupedia, reptilia et bestias terræ, quia Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere (I Tim. i, 15), non tantum eos qui de Judæa sunt, sed de omni gente, lingua, tribu, populo et natione. Ipse enim est qui vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire (II Tim. i, 4). Salvat siquidem superbum, sed prius humiliatum; salvat avarum, sed prius ab avaritia liberatum; salvat luxuriosum, sed castificatum; salvat impium, sed pium prius factum; salvat injustum, sed justificatum. Sic namque dicitur: *Macta et manduca* (Act. xi, 7), id est converte impios ab impietate sua, et sic convertendo trajicias ad viscera tua.

Petri namque viscera sunt divinæ salvationis receptacula. Non equidem in visceratur Petro, qui masticatus non fuerit conversionis exemplo; dentibus vero Petri comminuitur, qui fide recepta, se ab errore convertit: torquet vero interiora Petri non fovet; qui conversus ad fidem et Ecclesiam ingressus non corrigit mores, sed iterat abdicatos errores. Tolerandus inde est, quia converti in melius potest, et nondum tempus est eradicandi, sed plantandi. Quicumque ita baptizatur, vas Petri ingreditur. Baptizatorum vero, neque uniforme est studium, neque eadem mansio, neque unus et in-

A dissimilis gradus meritorum; sed alia gloria stellarum, et alia caro volucrum, alia piscium (I Cor. xv, 39). Diversa itaque semina sunt, et plures panes in uno vase, quia ex multis facterum personis (II Cor. i, 11) unum corpus colligitur, una Ecclesia ædificatur, sicut ait Apostolus: *Unum corpus multi sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra* (Rom. xii, 5). Nec mirum, si una et multiplex Dei Ecclesia, ut Joannes in Apocalypsi (cap. i) septem scribit Ecclesiis, et in Canticis una columba nominatur (Cant. vi); cum ipse etiam Spiritus, quo replente, divinitati per matrimonium copulatur et uxor Agni appellatur, non solum unus, sed et multiplex a Salomone describatur.

B Unus quidem est Spiritus, scilicet per essentiam, sed multiplex per dona. Alii enim per Spiritum datur sermo sapientiæ, alii scientiæ, alii fides in eodem Spiritu (I Cor. xii, 8). Item alias: *Divisiones ministrationum sunt, idem autem spiritus, et divisiones operationum sunt, idem autem spiritus, et divisiones gratiarum sunt, idem autem Deus qui operatur omnia in omnibus* (ibid., 5). Quid igitur? Non superbiat frumentum de nobilitate generis; non desperet hordeum de grossitudine ignobilitatis; non infletur faba vento elationis; non elevet oculos ut palpet in meridie lenticula terrene hebetationis; non elevetur super se millium ingeniosæ presumptionis; non computrescat in corpore suo avena ultimæ extremitatis. Si de stirpe patriarcharum frumentum es, noli extolli. Quod si extolleris, non tu radicem unitatis et gratiæ portas, sed radicem, te (Rom. xi, 18). Si comparatus jumentis insipientibus (Psal. xlviii, 13) hordeum es, non dejiciaris, quia benignus est spiritus sapientiæ, et novit ferrum tollere de terra et in argenteo commutare, et humilem de stercore erigere, et cum principibus collocare. Si fama et nobilitate carnis vel sensu carnis inflatus, detumesce et præsepium seu crucis Jesu recordare. Si lenticula es propter quam Esau perdidit primogenita sua (Gen. xxv), visum fidei propter inanem philosophiam amittens, clama ad Jesum, dicens: *Jesu præceptor, miserere mei*, quia lumen oculorum meorum non est mecum (Luc. xvii, 13). Si millium es, nimia ingenii tui presumptione, plus quam justum sit, subtiliatus incurvare et adora summitatem virgæ Joseph (Gen. xlvii, 31); adorans non discutis sacramentum incarnationis ejus, quia factus est pro te qui fecit te, ut reficeret te. Si vicia vel avena seu spelta es niger videlicet sicut facies ollæ combustæ, levis super faciem aquæ, asper sicut spina de sepe; apprehende bonitatem et disciplinam, et scientiam de lege Dei, et habebis locum in vase sive in Arca, sive in Ecclesia.

Ecce tempus et locus non separationis sed commistionis, non eventilationis, sed flagellationis; non repositionis in horreo, sed excussionis in area. Non est in præsentem latus dextrum in quo quiescentes, pane mundo et nudo, facie ad faciem, sed

gloriam Dei contemplando satiabimur, non in mensura et pondere sicut nunc accipientes brevem et modicam retributionem, sed sine mensura totum videntes et totum bibentes, quod est gloriae, quod est gratiae, quod est pacis et quod est jubilationis. Interim super sinistram quiescentes, quibus nos possumus consolationibus foveamus, quibus possumus consolemur, donec a latere sinistro in dextrum convertamur. A praesenti namque tribulatione et dolore liberari, est a sinistro latere in dextrum converti; futuris gaudiis et beatitudine recipi, est in dextro latere dormire. Supponitur laeva sponsa interim sub capite nostro, ne deficiamus in via, panes apponuntur, et si non quales erunt in patria exsultantium, saltem quales meretur inopia exsultantium esurientium: *Animae enim esurienti, etiam amara dulcia sunt* (Prov. xxvii, 7); nam hoc appetit esuriens quod satur fastidit.

CAPUT XIX.

De pane plebeo et communi.

Plena est manus Dei, cui tam in promptu est universae creaturae suae desideria reficere, quam etiam singulorum votis respondere. Ex profusione enim sua nunquam fit pauperior, qui donativorum suorum largitione exstat semper gloriosior. Recipit enim cum erogat, refluit cum effluit, quia idem donat et donando accipit, quia et suum est quod dat et suus est cui dat, suum est quod creat, suum est quod creaturae suae donat. Cum aliquid creat, suum est, cum aliqua creata creaturae suae donat, nec vires excutuntur creantis in creatione omnium, nec opes exhauriuntur donantis in distributione suorum munerum. Is ergo universae familiae gentium panes frangit miserationum suarum, et cum incomprehensibili quidem aeterni mysterii profunditate, tribubus, et populis, et linguis, et nationibus competentes dimensus esset portiones, unum tandem in quo commanicaret omnis conventus fidelium, panem destinavit ad inferiores partes terrae. Hic et primata singulorum exsatiavit desideria, et uno misericordiae suae gustu, omnes implevit esurientes animas.

Panis iste non venit satiare justos superbos, sed sanare peccatores conversos. *Cum publicanis et peccatoribus manducat* (Matth. x, 11), sive cum eisdem figuraliter manducat, sive cum ab his manducatur. Et tunc quidem cum his manducat, quando dono gratiae suae laborantes, ab his ærumnis liberat. Tunc vero eosdem manducat, cum a peccatis prorsus justificat. Tunc denique ab eis manducatur, cum in corde ipsorum emundato ab operibus mortuis in latitudine charitatis delectatur. O utinam, non sicut Jonas a cete, sed a Jesu, absorberetur anima mea! O dulcedo meritorum Jesu! O calor viscerum Jesu! O secretum pectoris Jesu! Sicut cithara, sonat mihi venter Jesu! harmonia chordarum hilarum in modulis suis, concentum caeli dormire facit. Rapiatur somno delectabili, cui citharizat Jesus sibilo auræ tenuis. Tympanizat quidem fortiter in cruce, sed cantat utiliter in evangelica prædicatione,

psallit sublimiter in resurrectione, jubilat dulciter in ascensione, perorat sapienter causam pauperum suorum in paterna confessione.

Anima Jesu, *phiala aurea est plena odoremantis, quæ sunt orationes sanctorum* (Apoc. v, 8). Præ suavitate hujus, si es in visceribus Jesu, non lanceam expavescis, qua non odio inimici, sed charitate Christi suaviter vulnerata lancearis. A quo vulnere, quæ inter ubera sua sponsum collocaverat, et lancea viscerum ejus perforata, vitaliter non lethaliter languebat, exclamat: *Vulnerata charitate ego sum* (Cant. ii, 14). Visceribus misericordiae suae, charitas Jesu ab effusione, imo a perfusione lateris sibi non pepercit, ut te semel in ipsis cavernis pedum, manuum et lateris, quasi columbam per hanc aperturam receptum, ad omne suum consilium admitteret, gaudiis admisceret, divinitati adjungeret, aeternitati statueret, beatitudini angelicæ adæquat. Penetrent itaque viscera nostra, hæc *misericordiae Dei viscera, in quibus visitavit nos* (Luc. i, 78), qui pinguedine et adipe benedictionum suarum pavit seu reparavit nos. Hæc viscerum Dei et hominis, adinvicem per Dei dispensationem et hominis imitationem, replicatio seu recipiatio, tam firmiter Deum et hominem complectitur, ut ipsum ad nostra flectat tuguria, et nos ad sua sustollat palatia, ut impassibilem Deum reddat nobis misericorditer compatiens, et adhuc mortalem hominem faciat ex Deo constanter invisibilem.

Noli, o anima Deum diligens et dilecta a Deo, brevi et modico acu dilectionis aperiri, quia latus Jesu lancea tanquam ostium magnum in caelo apertum est, ut ad Patrem per eundem Filium populi innumerabiles confluentes nullas sustinerent in ingressu vitæ angustias: *Scindite, inquit propheta, corda vestra et non vestimenta vestra* (Job ii, 13). Si Jesus dilatavit sinum suum, ut per amplius et perfectius possidere sabernaculum non manufactum (id est non hujus creationis), quare et tu non extendis sicut pelles Salomonis cor tuum; ut in eo deambulet et insiliat sine molestia hinnulus cervorum? Extende totum te, ut tota anima, tota virtute dilatatus, eum diligas quem ut haberes totum, totum in cruce distentum consideras: tali vero protensione, rupturam non timeas; incrementum namque, non detrimentum novit gignere extensio amoris.

Cingit etiam corda, non scindit; non enim qui schismate et hæresibus ab unitate Ecclesiae scinduntur, hoc pane vescuntur; sed qui coagulo unitatis moribus et fide Catholica, id ipsum convertuntur. De hoc enim pane (ut jam dictum est) ait Apostolus: *Unus panis, unum corpus multi sumus* (I Cor. x, 17). Et alibi: *Omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, et omnes eundem potum spiritalem biberunt* (II Cor. x, 3). In canticis quoque: *Una est columba* (Cant. vi, 8); quia una Ecclesiae charitatis, una soror, una tunica Christi. Separationem non recipit, scissionibus non assentit: divisioni, qua filius meretricis partiri a Salomone decernitur, ut *revelen-*

tur ex multis cordibus cogitationes (III Reg. III, 25), obsistit, renovata parturitione innovati doloris, ex compassione in cruce pendens, quem una uni unum, unica unicum peperit, in partes secari conspexerit (Luc. II, 45). Mavult namque filii solatio carere quam unitatem scindere, juxta illud: *Si manus dextera scandalizat te, abscinde eam et projice abs te* (Matth. v, 24). Mavult retinere viscera pietatis, amore unitatis, postponendo filii solatium, quam consentire crudelitati, dividendo unum.

Hæc unitas fidei et religionis communis panis est, sed fidelibus communis est, sed cui non communicat alienus, sed de quo non gustat hæreticus; habet quidem prophetarum quisque, habet propheticum panem appositum sibi, sed non soli. Habet nihilo minus apostolica mensa panes evangelicos, in omnem terram manifesta prædicatione diffusos. Habet quisque ordo sanctorum, secundum merita virtutum suarum, panem privilegiatum quidem pro spiritali devotione, sed non privatum singulari ambitione. Quomodo enim cives cœlestes, in republica sua, usurparent peculiariter peculium beatitudinis, cum tota hæreditas illa, unum sit cohabitantium omnium patrimonium pro meritis? Equidem hæreditas servorum Domini una est, sed mansiones sanctorum, pro varietate meritorum, multæ sunt, quia *unus panis, unum corpus multi sumus* (I Cor. x, 17). In cœlo unus panis, vita æterna, unus panis, fides vel summa Trinitas. Refice animam tuam unitate fidei, ne vel Deo infidelis, vel proximo importabilis sis.

Ubi Lucifer qui mane oriebatur, superbiendo humilitatem exiit; charitatem simul cum unitate bonorum spirituum amisit. Ubi Adam charitatem Creatoris, uxoris voluntati postposuit, paradisi humilitate expollatus, ad se ipsum in se ipso conturbatus: turbam magnam, multiplici cogitationum dissidentia in se uno fecit, quam mediator Dei et hominum ut tolleret et pacificaret naturas diversas (hoc est divinam et humanam) in se ipso univit et unitione illa, cœlestia simul et terrena confœderavit, quatenus omnis anima (tanquam per fidem Christum induta et renovata) communicaret angelicorum spirituum societati, et unum efficeretur cum spiritu Dei. Hic est ille panis qui in medio terræ salutem operatus est, pendens in medio duorum animalium, qui natus in medio terræ, salutem operatus est pendens in medio Ecclesiæ et Synagogæ. Hic est ille qui in medio Ecclesiæ aperuit os suum, quique princeps sacerdotum, semper est in medio eorum. Hic est ille fructus qui in medio paradisi positus, sanat omnes contritiones, relevat ægritudines, pascit vincentes, dispersos congregat, leprosos mundat, claudos curat, mortuos vivificat, cæcos illuminat, paralyticos consolidat.

Hic est hostile candelabri quod habet tres calamos, hinc, et tres inde: nam innocentes per innocentiam adhærent ei, et justi per justitiam, peccatores per pœnitentiam, virgines per castitatem, martyres per sanguinis effusionem, conjugati per elemosynarum

largitionem. Hic lapis est angularis factus in caput anguli (Psal. cxvii, 23); ut hinc angelus, inde homo a remotis partibus convenientes unum caput haberent et esset *unus pastor et unum ovile* (Joan. x, 16). Quare non confundatur meretrix lavari in fossa altaris quam aperuerunt milites, quando *foderunt manus et pedes* (Psal. xxi, 18) Salvatoris. Currat deique Naaman, a planta pedis usque ad verticem lepra perfusus (IV Reg. v); et aquis Jordanicis, septenaria purificatione mundatus, gratias referat mundatori suo. Occurrat cæcus a nativitate, et linitis oculis a luto incarnationis Dominicæ (Joan. ix), agnoscat a regalibus sedibus missum omnipotentis Patris Verbum. Ascendat paralyticus domum, et quia non potest per ostium, intret per tectum sua peccata detegendo (Marc. II), non de meritis præsumendo. Per ostium namque intraret, si vestimenta sua non contaminaret; sed per tectum ascendit, quando (regno cœlorum vim faciendo) corpus mortificationi substernit, spiritum humilitati.

Adultera ab accusatoribus proferatur, sed a digito scribentis in terra legem misericordiæ, misericorditer absolvatur. Nuntietur languens Lazarus (Joan. viii), deinde pronuntietur dormiens, tandemque inveniatu fetens, sed animetur lacrymis, sed voce revocetur, sed jussu vitæ ad vitam resuscitetur. Pascatur turba esuriens, tranquietur aura sæviens, tangatur simbria et sanetur mulier menstruis fluens; a quacunque detineatur infirmitate, liberetur omnis accedens et credens. In ora vestimenti latro positus unguentum quod a capite in barbam Aaron defuebat tangat, et de ipsis mortis faucibus salubriter respiret. O quam communis panis qui eis qui citra castra propter multitudinem et animarum immunditiam exsulabant se assimilaret et sibi associaret! Denique sic dicit: *Venite, inquit, ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos* (Matth. xi, 28). O Jesu, quem Pater misit pascere populum suum, da nobis panem nostrum, te ipsum da alimentum vitæ in innocentia cordis tui et intellectibus manuum tuarum! O Domine Jesu, non vivit anima nostra, nisi cibo tuo; non satiatur, nisi corpore tuo. Hic cibus solummodo implet omne animal benedictione. Hic agit, ne egeat qui comederit.

CAPUT XX.

De pane sanctificato et sacerdotali.

Utinam forcipe de altari unus de summo ordine seraphim (Isa. vi), labia mea emundaret tam ad loquendum quam ad edendum panem sacerdotalem! Ausu namque temerario tam periculum quam præsumptuosum est, immundis labiis sive illotis manibus contrectare sacrosancta mysteria, quæ digna tantum ministeriis contingi apostolicis, arguunt irreverentes, condemnant impudentes, deificant humiles. Novis denique et variis vestiendus est indumentis, sacerdos oleo ungendus, multiformi sanctificatione expiandus, et omni tempore in sanctis recipiendus ut panibus sanctificationis reficiatur. Quid

enim supplicii vel pœnæ, sacerdos non sacerdotaliter administrans, incurrat, vel lex ipsa demonstrat in ultione seu ustione filiorum Aaron, Nadab et Abiud, qui dum ignem alienum accendunt, incendantur (*Lev. x*), vel exemplum evangelicum manifestat, cum in tenebras exteriores ejicitur qui ad convivium non vestitus veste nuptiali discubuisse legitur (*Matth. xxii*).

Prius itaque explicandus est habitus sacerdotalis, ac deinde cibus contemplandus; quia honestus cultus morum cibum meretur angelorum. Ait Dominus, agens de indumentis pontificalibus, in Levitico: *Pontifex, id est sacerdos magnus inter fratres suos, super cujus caput fusum est unctionis oleum, et ejus manus in sacerdotio consecratæ sunt, vestitusque est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet, et ad omnem mortuum non ingreditur omnino, super patre suo non contaminabitur, nec egredietur de sanctis, ne polluat sanctuarium Domini, quia oleum sanctæ unctionis Domini Dei super eum est (Lev. xxi, 10)*. Allegorice, Christus pontifex est, id est Sacerdos magnus inter fratres apostolos suos, cujus auxilio, mortalitatis flumina, a ripa natiuitatis usque ad litus mortis quaquaversum profusa, ponte crucis imposito, siccis vestigiis transmittimur et accessum habemus ad Deum in navigio sanguinis ipsius. *Fusum est autem oleum super caput ejus; sive quia conceptus est de Spiritu sancto, sive quia non ad mensuram datus est ei spiritus. Manus quoque ejus sacerdotio consecratæ sunt, cum ad populum non credentem, tota die extense et in ligno crucifixæ proprio sanguine ad aspergendos populos consecratæ atque dedicatæ sunt. Vestitusque est sanctis vestibus, id est virtutibus charitate, justitia, patientia, fortitudine in passione, sive gloria et honore in resurrectione.*

Caput suum non discooperuit, quia divinitatem suam in passione celavit, vel in divinitatis natura a Patre se nunquam separavit. Vestimenta non scidit, quia unitus semel homini Deus, Verbum nunquam a carne recessit. Ad omnem mortuum non ingreditur omnino, quia peccatum non fecit vel contraxit, neque in conceptione neque in morte. Super patre suo et matre non est contaminatus, quia Joseph pater ejus (officio scilicet administrationis, non commistione generationis) Virginem non cognovit in contaminatione libidinis, et Maria mater, non de viro, sed de Spiritu sancto, inviolata concepit et incorrupta peperit. Non egreditur de sanctis, quia etiam cum esset cum hominibus in terris, semper tamen fuit et est cum Patre in cœlis. Non polluit sanctuarium Domini, quia caro ejus non vidit corruptionem. Hæc breviter de habitu summi sacerdotis, scilicet Christi prælibaverim. Habet ergo moraliter templum sanctum Dei (quod est anima fidelis) pontificem suum, id est animum qui est sacerdos magnus inter fratres suos. Quot enim ab anima motus procreantur, quasi tot fratres, animo adnascuntur.

A Super caput autem ejus fusum est unctionis oleum, cum pinguedine devotionis mens divinitus refunditur, et suavitate chrismatis assidua meditatione refrixatur. Manus in sacerdotio consecrantur, cum carnis opera mortificantur, et quæ beneplacita sunt Deo sine intermissione operantur. Vestitur sanctis vestibus, cum adornatur sanctis virtutibus. Caput suum non discooperit, cum pravam cogitationem ad mentem non admittit. Vestimenta non scindit, cum sacramenta suæ regenerationis, criminaliter peccando non excedit. Ad omnem mortuum non ingreditur, cum in consensum peccati non ducitur. Super Patre non contaminatur, cum Creatorem suum offendere male credendo vel perverse operando veretur. Super matre etiam non contaminatur, cum intentio bona, nulla corruptionis malignitate vitiatur. Sanctuarium Dei non polluit, cum se immunem a consensu illicitæ delectationis custodit. Hæc de habitu sacerdotali mystico et angelicæ contemplationis non indigno, summatim perstrinximus, ut cum quali veste manducare debeat panem suum sacerdos, exprimeremus.

B Præterea, debet pectus ornare; superhumerali humeros tegere; tunica linea, id est camisia stricta, totum corpus operire; cidari caput redimire; balteo utrumque simul et tunicam et superhumerali, arctius ad corpus aptare; feminalibus, turpitudinem operire, laminamque auream, titulo summi nominis insignitam, super cidarim, ad complementum gloriæ et decoris pontificalis superponere. Linea quoque stricta corpori debet adhærere, ita strictis manicis, ut nulla ruga in ea sit, descendens usque ad crura; quæ Græce *ποδήρης*, id est *alaris* dicitur (*Sap. xviii*). His octo generibus vestium pontifex cum sacrificare, id est panem suum comedere vult, induitur. Omnis autem sacerdos, quamvis non sit pontifex, quatuor ad minus; videlicet feminalibus castitatis, tunica linea charitatis, balteo continentiae, cidari summæ reverentiæ vestitur; pontifex vero omnibus insignitur. Qui enim gradu honoris excellit, merito virtutum, æque transcendere alios debet. Cuncta vero hæc, de auro pretiosisque coloribus fiunt, quia nihil vile ac sordidum in sacerdotis ore, opere vel cogitatione decet apparere.

C Videndum etiam est ubi coquant sacerdotes carnes suas, vel ubi comedant panes suos. Ezechieli ostensus est locus vergens ad occidentem, et dictum est ei: *Iste est locus ubi coquent sacrificium, et non efferent in atrium exterius (Ezech. xlvi, 20)*. Et paulo post: *Et culinæ fabricatæ erant subter porticus per gyrum, et dixit ad me: Hæc est domus culinaram in qua coquent ministri domus Domini victimas Domini (ibid. 24)*. Quid hæc significant? Locus vergens ad occidentem mortis designat cogitationem. Hic sacerdotes pro peccato et pro delicto coquant, cum crudelitatem malorum suorum devotæ Deo mentes divino fervore bulliunt et conflagranti vaporatione spiritus, tam quotidiana quam criminalia pec-

cata consumunt. Pro peccato coquit, qui pro admissis malis anxie gemit. Pro delicto similiter coquit, qui pro negligenter omissis redarguere se acriter novit. In atrium exterius non sunt efferenda sacrificia, quia agi non simulari debet poenitentia; qui enim sine contritione peccatum constitetur, sacrificium suum effert exterius. Qui jejunit ut videatur religiosus, inde polluitur, unde populus sanctificatur.

Seorsum itaque victima Domini abluenda, seorsum coquenda; ne aura populi contingatur, ne concursu carnaliter viventium obruatur. Lavent sacerdotes corda sese immolantium altissimo Deo, per veram confessionem, coquantur per injunctam satisfactionem. Sed ubi? In interiori atrio, ubi sunt quatuor anguli atrii, et rursus atria singula in atriiis singulis. Interioris atrium est latens conscientia; in qua sunt quatuor anguli, timor videlicet et cupiditas, gaudium et dolor. Habet omnis anima istos quatuor angulos per circuitum, quia aliquando timore deprimitur, aliquando cupiditate evagatur, aliquando gaudio effertur, aliquando dolore afficitur. Infra hunc circuitum, tota vitæ humanæ rota semper circumagitur; nunquam ultra, nunquam extra hos angulos anima vivens in corpore et sentiens educitur. Unde Salomon: *Gyrans gyrando vadit spiritus, et in circulis suis revertitur (Eccle. 1, 6)*. Mobilitate namque naturæ suæ, humanus spiritus diversis motibus circulariter agitur, ut modo gaudeat, modo doleat, modo cupiat, modo timeat. Nimirum in uno atrio, quatuor sunt anguli, quia in uno spiritu sive anima quatuor passiones sunt animi. Atriola vero in singulis atriiis disposita privatos motus in generalibus istis affectionibus inesse significant.

Fortè ista animi affectione, rerum varietates notat Psalmista, ubi ait ad Dominum: *Tuus est dies et tua est nox, tu fabricatus es auroram et solem (Psal. lxxviii, 16)*. Per diem enim sancta cupiditas, per noctem dolor, per auroram timor qui est initium sapientiæ; per solem gaudium designatur. In anima quoque Jesu, non fictæ, sed vere, eadem affectiones fuerunt, teste Evangelio ubi legitur, exultasse et doluisse et timuisse, et voluisse; duntaxat ex potestate permittens ad se accedere humanos affectus, non ex infirmitate vel necessitate dominante nolens opprimere. Ecce locus ubi coquent sacerdotes pro peccato et pro delicto, quatenus ignis divinus jugiter quatuor angulos nostros possideat, ut Deum cupiamus, ut Deum timeamus, ut in Deo doleamus, ut cum Deo gaudeamus. Postquam autem, ubi carnes coquantur ostendimus, ubi etiam edantur cum panibus requiramus. Legitur in Exodo, quod obtulerit Jethro cognatus Moysi holocausta et hostias Domino, ac deinde subinfertur: *Venerunt Aaron et omnes filii Israel, ut comederent cum eo panem coram Domino (Exod. xviii, 12)*. Ecce locus ubi sacerdotes et seniores Israel panem comedent, coram Domino, inquit.

Puræ et sanæ conscientia est, posse claritatem

A incircumscripti luminis vultus homini excipere. Primus prævaricator Satan, ideo de cœlestibus sicut fulgur cecidit (*Luc. x, 18*), quia sicut in veritate stare noluit, sic æquitatis divinæ radios, merito tanquam lucis refuga præ confusione apostasiæ suæ exhorruit. Sic Adam latibulum in ficulnea requisivit, quia piaculum confusionis in comestione vetiti pomi in pudendis suis impudenter transmisit (*Gen. iii*). Sic Cain a facie Dei cum omni peccatorum suorum progenie fugit (*Gen. iv*). Sic, *omnis qui male agit, odit lucem (Joan. ix, 20)*. Hujusmodi panem pollutum stercore, absconditum, in abditis comedunt. Unde Psalmus: *De absconditis tuis adimpletus est venter meus, ego autem cum justitia apparebo: conspectui tuo, satiabor cum apparueri, gloria tua (Psal. xvi, 15)*. Hic est panis sacerdotum, scilicet gloria Dei. Apte procul dubio, præmisso habitæ edentium, ostensa officina coquendorum ciborum, loco etiam assignato ubi edant panem sacerdotes, consequenter apponitur panis paratus spiritaliter ad usus eorum. Gloria Dei, o anima sacerdotalis, panis tuus est. Si extra gloriam Dei aliquid quæris, oblita comedere panem tuum, siliquis porcorum vesceris quibus vesci illicitum est.

Quid ergo est quod dicitur de sacerdotibus: *Peccata comedunt populi? (Ose. iv, 8)*. An gloria Dei sunt peccata populi? Absit! Sed gloria Dei est, comedere peccata populi orando ut deleantur, redarguendo ut sanentur. Annon est gloria Dei consumptio peccati? Sumit quidem peccata populi sacerdotes in confessione, sed consumit in oratione. Nam sic destruitur injustitia peccati et statuitur justitia Dei, cum revertitur impius a cogitationibus suis, et derelinquit viam suam, corrigendo errorem et apprehendendo veritatem. Sic vitulum conflatilem quem conflaverat et coluerat populus Israëliticus, Moyses prius in ignem redegit, et tunc in escam et potum populo eidem tribuit, profecto insinuans ardore contribulati spiritus comburendas et comminuendas a se ipso malas adventiones suas, deinde accusatione masticandas atque exsecratione absorbendas, ad ultimum digna ultione, membra peccati puniendi et egerenda. Ecce quomodo comeditur a populo vitulus peccati! Vis denique videre sacerdotem, quomodo comedat peccata populi? *Aut dimitte, inquit, eis hanc noxam, aut dele me de libro quem scripsisti (Exod. xxxii, 32)*.

Revera coram Domino stat iste, et panem suum manducat! Gloriam namque propriam sibi non minuit; et populo sic orans veniam impetravit: fregit panem, cum correxit errorem; comedit, cum orationem fudit. Fregit, inquam, panem cum tenuit peccatorem; comedit autem cum retinuit judicem. Buccella panis sacerdotalis est, Deum iratum mitigare, populum districtissime malis suis coercere. Non vero ante, ad parcendum rogandus est Deus, nisi cervicem doctorum disciplinæ et correptioni supposuerit populus. Primo peccatum destruat, et sic vindictæ divinæ rhomphæa plicabitur, aut

placabitur. Si rubiginem peccati exterminaveris, vires ignis gehennalis extenuabis; flamma enim purgatrix vitæ, si mortem præcesserit, non sequitur post mortem ultrix. Mollius ipse et melius spinam a te extrahere poteris si peccatis renuntiaveris, quam in iudicio manum sustinere zelantem et penetrantem usque ad medullam, si contumaciter in malo perstiteris. Quod si propria manu nequiveris, adhibe linguam et labia sacerdotis: *Labia enim et lingua sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirunt ex ore ejus (Matth. 11, 7).*

Habet itaque in labiis sacerdos scientiam obstetricandi sive abstrahendi dolores vulnerum, cruores plagarum et pruriginis cicatricum, unde et vulnera Lazari lingunt canes divitis (*Luc. xvi*). *Corruptæ sunt, inquit ille, qui celaverat vel reiteraverat peccata sua, cicatrices meæ a facie insipientiæ meæ (Psal. xxxvii. 6).* Inclinet igitur se sacerdos condescendendo infirmitatibus lapsorum, sicut et Christus, *inclinans se digito scribebat in terra (Joan. viii, 6).* Non circumliget *carne[m] sanctificatam in ora vestimenti sui (Agg. 11, 13),* id est non perfunctorie aut verbo tenus compatitur delinquenti et contenti, quia hujuscemodi tactu non sanctificatur quidquid tetigerit. Sic enim legitur in Aggæo: *Interroga sacerdotes legem, dicens: Si tulerit homo carne[m] sanctificatam in ora vestimenti sui, et tetigerit de summitate ejus, panem aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum: nunquid sanctificabitur? et respondebunt: Non! (Ibid. 12, 13.)* Itaque non in summitate pallii caro sanctificata assumenda est, sed in profunditate cordis, quia non species pietatis, sed virtus radicata in medullis animi sanctificat. Panis contentis, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnis cibus non sanctificatur, si tantum de summitate pallii tangatur, quia neque humilitas, neque sapientia, neque devotio, aut quælibet virtus, illum sanctificat qui non *ex toto corde et ex tota anima, et ex tota virtute Deum (Deut. vi, 5),* sed in labiis tantum diligit. Idcirco, inclinet se tota condescensione ad terram contentis peccata sua sacerdos, quia non poterit scribere, nisi studuerit se humiliare.

CAPUT XXI.

De pane qui coquitur in clibano.

Tria quædam proponenda et exponenda occurrunt, ubi tractare de pane qui coquitur in clibano volumus; ac prius inspicendum! quis sit clibanus et quis panis, et quo igne vel clibanus succendatur vel panis decoquatur. Compendiose igitur dicendum est, quia clibanus uterus est virginalis; ignis, gratia sancti Spiritus; panis, incarnatio Filii Dei. Virgo Verbo incarnando, uteri et cordis locum parat, Spiritus sanctus mansionem parat, ipse Filius nuptialia fœdera Verbi et carnis legitima copulatione conciliat, Gabriel archangelus jura connubii hinc inde allegat; Joseph, vices portitoris agens, solatia ministrat et salaria et pretia et legatione sportularum implorat. Deinde videndum quid operetur

A unumquodque horum, et unde sit origo singulorum. A nobis est Virgo, a summa Trinitate, Spiritus sancti obumbratio, ab utraque partium, tam Patris scilicet quam Virginis, Filii generatio. Nam Verbum de Patre, caro de Virgine. Quomodo autem in fine temporum hic figurativus panis flet, ubi quando et a quo, *a diebus æternitatis (Mich. v, 2)* decretum est. Oportuit nempe, hunc prius clibanum, non villi stemmate neque more consuetudinario fabricari, quatenus in plenitudine temporis, panis qui dat vitam mundo de cœlo descendens, pro dignitate sua, congruum inveniret locum ubi posset opportune carnem assumendo decoqui.

B Virgo igitur virginum clibanus [est ad panem suscipiendum, non consumendum vel utendum. Ignem enim urentem nunquam admisit, quæ carnis concupiscentiam non sensit; ignem fumantem non suscepit, quæ non concepit iniquitatem; ignem consummantem non novit, quæ rorem de cœlis in corde et ventre plenissime accepit. Virgo, inquam, hæc non solum clibanus est, Spiritum suscipiendo, sed thalamus, Deum concipiendo, templum quoque caste vivendo. Clibanus est, prorsus digne conversando; thalamus ineffabiliter concipiendo; templum, hostiam vivam, sanctam, Deo placentem se offerendo. Clibanus ad panem præparandum; thalamus, ad Sponsum excipiendum; templum ad pontificem intromittendum. Clibanus ad victum esurientium; thalamus ad sobolem Christianorum, templum ad emundationem delictorum. Clibanus vitæ sustentationem, thalamus amplexus jucunditatem, templum ad novæ vitæ dedicationem. Clibanum inflammat Spiritus sanctus, thalamum fecundat, templum consecrat; ignis in clibano, Sponsus in thalamo, sacerdos in templo; in clibano panis decoquitur, in thalamo uterus imprægnatur, in templo Altissimus pacificatur. Panis novus a clibano, nova progenies a thalamo, plebs renovata preœdit a templo.

D Non ardet clibanus libidinis ardore; non corumpitur vel violatur thalamus virili contaminatione, non profanatur templum infidelitatis conspersione. In clibano recalescimus, in thalamo pubescimus, in templo nativitate bona senescimus; piores circa clibanum, virgines circa thalamum, cantores excubant ad templum. Labor in clibano, quies in thalamo, cantus in templo. A clibano ad thalamum, a thalamo ad templum properamus. In publico exponitur clibanus, in abscondito reponitur thalamus, in excelso templum superponitur. Clibanus est Virgo in Joseph desponsatione, thalamus in Spiritus imprægnatione, templum in Filii nativitate. Quasi plebeia quidem desponsatur, sed tanquam cœlestis virgo, virtute divina, Joseph ignorante, imprægnatur. Tanquam templum, agni carne, in visceribus maternis et sanguine purificatur. Carbones virtutum in clibano, emissiones paradisi in thalamo, thymiamata orationum ministrantur in templo. As:at Joseph clibano, quantum gravidati

uteri videns, sed ignem imprægnantis, cujusmodi sit, non intelligens. Panem quis intromiserit obstupescit, cum signa virginitatis undique clausa et immutilata, sollicitè satagens reperit. Januis clausis, persentit panem angelorum in clibano incepisse jam decoqui; sed quomodo miratur, et quis sine via apertionis intulerit? Sic incredibiliter et extra sensum humanum reputat nescire posse, vel quomodo absque sigilli interruptione extrahere possit?

Sed desinat mirari, quia sic operatur, cujus discutere facta non debemus, sed credere et venerari. Qui præter sensum humanum, humanis visceribus Verbum suum condidit incarnandum, supra intellectum nostrum, proferre potuit incarnatum. Tam denique facile exhibit panis, quam sine obstaculo advenit ignis. Non ignis panem et decoxit et extraxit. Coquens carnis Verbum inseparabiliter univit: extrahens ad instructionem generis humani, mundo, mundi Creatorem et redemptorem obtulit. Ignis iste clibanum illustravit et confirmavit; et panem coxit et confortavit; et panem quidem quodammodo præcessit, dum in Virgine prævenit et supervenit; sed nullo modo deseruit, dum ab eo et a Patre semper procedens, in eo ab ipsa conceptione totus interminabiliter requievit. A calore adhuc hujus ignis tam odorem quam saporem suum panis iste mutuavit, adeo ut si ignem gratiæ senseris, quasi pane fidei gustato reficiantur animæ viscera, et rursus si panem humanitatis sumpseris, recalescant (velut si ignem tetigeris) in teriora tua. Suavissimus odor tam ignis quam panis, unus et indifferens, corruptiones quasque hujus aeris, et malitia principium tenebrarum harum infecti, non dissimiliter medicatur.

Jamjam subeundus est thalamus, et quo lectulo Sponsus cum Sponsa sua cubet et fruatur cupitis amplexibus contemplandum, et ut admittamur, quodammodo attendendum. Ibi certe mutua libantur oscula; ibi Sponso resumuntur verba Sponsæ fragrantia unguentis optimis; ibi texuntur subtilia desideriorum illa; ibi ordiuntur vestimenta tam lineæ purissimæ actionis quam serica angelicæ contemplationis; ibi denique fiunt Sponsus et Sponsa, una caro, una anima et unus spiritus. Sponsus refundit in Sponsam quidquid in se habet dulcedinis, quidquid honoris et potestatis. Denuo, mutua vicissitudine, in se ipso resumit ab ea quidquid paupertatis, quidquid amaritudinis, quidquid contumeliæ est et passionis. Hac commutatione, ipsa procul dubio ditatur, sed ipse non minoratur; ipsa melioratur, nec ipse sua majestate privatur. Nam amarum nostrum vertit in dulce suam, opprobrium in gloriam commutat, de spinis nostris colligit fœcus, de rubo vindemiat uvam (Luc. vi, 44), de morte vitam, de passione mercatur gloriam.

Sponsus iterum, quia gigas est magnitudine, sol pulchritudine, leo fortitudine, abyssus scientiæ profunditate, Deus æternitate. Sponsa vero puella

ætate, parvula quantitate, Æthiopiassa coloris nigredine, femina debilitate, fatua in omni prudentia et arte. Idcirco in thalamo contraxit se, paulo minus minoratus ab angelis (Hebr. ii, 5); exiit se vestimentis gloriæ accinctus cilicio, deposuit fortitudinem, circumdatus infirmitate, abscondit sapientiam, ut (jumentum factus) in derisum esset tota die omni populo, æternitatem dissimulavit, factus sub sole, ut quasi cum tempore temporaliter curreret nec deficeret. Os illud Altissimi collatum et coarctatum est modicitati oris Sponsæ: manus tornatiles (Cant. v, 14) quæ cœlos tetenderunt, affixæ sunt manibus vulneratis convulneratæ, pedes pedibus compeditis adhæserunt, venter ventri conglutinatus est. Res equidem pia, cum infinite immensus abbreviatur ad dejectum, sed nihilominus mira, cum reparatur ad unitatem personæ Filii Dei, natura filiorum Adæ.

Egrediamur jam cum Sponso de cubili, et cum Sponsa de thalamo. Accedamus ad templum inter vestibulum et altare, ut videamus et intelligamus sacerdotem nostrum sacrificiorum officia consummantem. Pontifex hic, secundum ordinem Melchisedech, super cujus caput fusum est unctionis oleum, et cujus manus in sacrificio consecratæ sunt, super patre suo et matre non contemnatur (Lev. xxi, 11). In templo uteri virginalis, in singulis pontificalibus ornamentis ad offerenda redemptionis nostræ sacrificia, ad altare crucis non sine sanguine proprio processit, et quæ in terris sive quæ in cœlis sunt pacificavit. Hic arca sanctificationis, hic tabulæ Testamenti, hic virga Aaron quæ fronduit, floruit, germinavit et nuces protulit. Hic propitiatio sive propitiatorium, hic sanctum et Sanctum sanctorum. Sunt phialæ, thuribulum, incensa multa, altare de terra et sacramentaliter, cuncta hic reperiuntur quæ figuraliter in tabernaculo Moysi seu in templo Salomonis, in umbra veritatis depinguntur. Quid enim est oleum chrisimatis, sive de purissimis olivis quod funditur super caput Jesu, ut merito filius olei vocetur, aut unguentum exinanitum, nisi gratia Spiritus sancti qua unctus est præ participibus suis, ab ipsa die conceptionis? Quæ manuum consecratio, nisi in cruce extensio vel clavorum confixio? Quid est super patre non contaminabitur, nisi quod a Patre, æqualis in omnibus genitus, nequaquam (ut supra dicitur) aliqua minoratione æqualitatis exterminatur? Non enim rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo (Philip., ii, 6). Quid rursus est super matre non contemnatur, nisi quia non de viro, sed de Spiritu sancto concipitur?

Præterea de fœderis arca vel potius sanctificationis quid aliud dicam, nisi quod et mater arca est fœderis, continens in se quidquid est sanctificationis vel creaturæ vel creantis: et Filius in matre similiter arca sanctificationis est potius existens quam continens sanctificationum sanctificationem? Habet autem tabulas Testamenti, quia in corde ejus, universa describuntur mandata vitæ et pacis. Ha-

bet et virgam Aaron : *Virga æquitatis, virga regni* A
ejus (Psal. XLIV, 7). Frondit quoque in nativitate,
 floruit in resurrectione, germinavit in ascensione,
 nuces protulit in Spiritu promissione vel missione.
 Nostra quoque virga seu Virgo frondit credens
 angelo, floruit concipiens in utero, germinavit pa-
 riens ex utero, nuces protulit fugiens in Ægyptum
 cum Filio, vel videns eum pendentem in patibulo.
 Fillus est nostra apud Patrem propitiatio, quia in-
 terpellat pro nobis; Mater apud Filium, quia rogat
 pro culpis nostris; Filius est Sanctus sanctorum,
 quia Deus deorum; et Mater est Sancta sanctorum,
 quia Virgo virginum. Filius habet phialam purissimæ
 carnis, ut ab ea sumatur poculum vitæ; Mater si-
 militer, in omni conversatione sua, casta et munda,
 præbet nobis exemplum conversandi sine querela. B
 De thuribulo Filii Pater odoratur incensum propi-
 tiationis; de thuribulo Matris tota perfunditur do-
 mus angelicæ conversationis. Filius est altare de
 terra sancta, quia corpus habet de Matre sine ma-
 cula, in quo cremantur holocaustomata dum condon-
 antur peccata; Domina nostra nihilominus altare
 est terrenum, quia refugium est miserorum.

Et quid amplius ei assignare possumus divini
 muneris et honoris, quam (ut quod verum est fateamur)
 genitricem eam Dei esse et hominis? Infra hoc
 dicitur quidquid in ejus commendatione offertur. Si
 cœli reginam, si angelorum dominam, vel quodlibet
 aliud excellentissimum, tam ab humano corde quam
 ore excogitatum protuleris, non assurgat ad hunc
 superinducibilem honorem quo creditur et prædicatur
 Dei genitrix. His tandem de clibano dictis, par-
 rum pro materia, conferamus tamen adhuc clibano
 materiali, uterum Virginis et claustrum nostræ reli-
 gionis; in clibano etenim multa lignorum congeries
 succenditur et panis decoquitur; in claustro mul-
 tarum observantiarum disciplina tenetur, ut a cruditate
 veteris vitæ anima sæcularis, in soliditate veri
 amoris confirmetur; in virgine virtutum chorus
 adunatur, ut rex virtutum suscipiatur. Clibanus
 ardet igne materiali, claustrum fervet dilectione
 spiritali, Virgo æstuat amore speciali: totum operatur
 ignis in clibano, virtus charitatis in claustro;
 Spiritus sancti obumbratio vel Trinitatis sanctificatio
 in Virginis utero. Carbonum et cinerum reliquiis
 emundatur a coquente pavimento clibani, a superstitione
 inutili et cogitatione sæculari per rectorem simplicitas
 claustrum, a desiderio carnis invariabile propositum
 Virginis.

Temporalis vitæ subsidium paratur in clibano,
 æternitatis remedium in claustro, universalis
 redemptionis commercium in utero. Vapor ignis ac-
 census conservatur in clibano, fervor religionis in
 claustro, æternitatis amor in Virginis utero. Pasta
 mollis accedit ad clibanum, debilis anima ad clau-
 strum; caro passibilis non quidem aliunde accedit,
 sed de ipso et in ipso utero virginali concedit
 in Christum. Non sparsim seminatur, sed deponitur
 in clibano; non divisim sed conjunctim debet

servari ordo in claustro; non minutatim vel gutta-
 tim, sed totaliter ipsam divinitatem Verbi concipit
 sive parit virginum Virgo: pasta non informis,
 sed tornata et formata coquitur in clibano; ordo
 non sine regula, sed certa forma stabiliri debet in
 claustro; naturam humanam, non sine septiformis
 gratiæ acceptione concipit et edit Virgo; de panibus
 bene spirat clibanus, religio claustralis de virtutibus,
 pium exemplum præbet fidelibus sæcularibus,
 virtutes Virginis, odorem placabilem reddunt
 etiam angelicis stationibus; de pane clibani nutritur
 caro, de instructione claustrali anima, de fructu
 Virginis tota simul Ecclesia. Currant pauperes pro
 pane ad clibanum, humiles pro pietate ad claustrum,
 omnes homines pro communi salute ad Virginis
 templum. Huc usque detinuimus styllum, in assignanda
 comparatione clibani, claustrum et virginalis
 uteri

CAPUT XXII.

De pane friso in sartagine.

Clibani sudoribus facie adhuc madefacta sartaginis
 continuamus frixatram, utiles sed laboriosas
 vexationes, hac tamen una et præcipua consolatio-
 ne artus, ad subeundam sartagine lætiori studio
 opponimus, quia sine oleo similam in ea non frixabimus.
 Nam oleo conspersa simila et absque fermento in
 sartagine coquitur. Quid autem a facie olei non mollescit?
 Virtus lacessita [melius lassa] jamjam expirans olei
 beneficio reparatur, ulcera soventur, aspera leniuntur,
 amara dulcescunt, tenebræ rarescunt [/. clarescunt],
 arida liquescunt. Ignem torrentem, quomodo ferret
 sartago, si non perfunderetur oleo? certe cibum non
 coqueret, si arderet, si absque oleo carbones videret.
 Prius itaque sartago impinguetur oleo, et sic oleo litam
 laganam non consumet pœnaliter, sed coquet utiliter.
 Sed videndum quid sit sartago, intelligitur autem
 tripliciter. Nam crux Jesu sartago ferrea est, zelus
 quoque animarum salvandarum, in rectoribus sar-
 tago est, nihilominus et confessio peccatorum sive
 pœnitentia, sartago ferrea est.

Sed utinam zeli sartago vel confessionis sic
 perfunderetur et impleretur oleo pietatis et pacis, quomodo
 superfusum redundavit in ipsis etiam persecutorum
 carbonibus oleum sartaginis Christi! Fœnique,
 attende supercrescens et effervens oleum
 Dominicæ crucis vel sartaginis. Pungebatur,
 impinguabatur, cruentabatur, crucifigebatur, flagella-
 batur, conspuebatur simila carnis Redemptoris in
 sartagine crucis, et quid ebulliebat nisi verbum
 patientiæ tanquam oleum oliivæ? Quo enim acrius
 fremebat Judæorum quasi carbonum, sæviens
 flamma, eo unctuosius respergebat astantes bul-
 lientis olei unda. Aspice denique undam resilientem
 de sartagine, non præ impatientis murmurio, sed
 præ amanti desiderio. Pater, inquit, ignosce illis,
 quia nesciunt quid faciunt (Luc. XXIII, 34). Implorat
 hæc unda olei illuminationem, non infert excœca-
 tionem. Quasi autem elanguet ante passionem non

minus quidem amando, sed tamen minus propter A oleo et absque fermento, divides eam minutatim et
obstaculum carnis aperiendo oleum in corde Filii fundes super eam oleum (Lev. 11, 5, 6).

Movebatur quidem in sartagine, passionibus in-
flammatum, sed non amovebatur a charitate, dolo-
ribus exacerbatum. Simila quoque corporis immacu-
lati appendebatur in sartagine ferrea, videlicet
cruce dura et contumeliosa; sed superfuso oleo
ungebatur ne uteretur, quia plenitudine gratiæ
consolabatur ne in vindictam persecutorum irasce-
retur. Cum enim Christus moritur magis ungitur;
nam quo fortius premebatur, eo uberius oleum
sine amurca emungebatur, nec exsiccabatur humor
benedictionis, cum undique excandescbat furor
maledictionis. Unde patriarcha Jacob, expavens tam
furorem quam immanitatem sceleris Scribarum et
Pharisæorum, abominabatur persecutores Christi,
dicens: *Simeon et Levi fratres, vasa iniquitatis bel-
lantia, in consilium eorum non veniat anima mea et
in cœtu illorum non sit gloria mea, quia in furore
occiderunt virum et in voluntate suffoderunt murum,
maledictus furor eorum, quia pertinax, et indignatio
eorum quia dura (Gen. XLIX, 5). Per hos Scribæ et
Pharisæi intelliguntur, de Simeone enim Scribæ, de
Levi sacerdotes existunt. Hi sunt vasa iniquitatis
bellantia qui cogitaverunt iniquitates in corde (Psal.
CXXXIX, 3), dicentes: Tollamus eum de terra viven-
tium. Hi denique in furore suo occiderunt virum
tradentes et clamantes Pilato, ut crucifigeret eum,
et in voluntate injusta Judæi suffoderunt murum,
qui se opponebat pro domo Israel, et qui est nobis
turris fortitudinis a facie inimici. Furor eorum perti-
nax, et indignatio dura, quia Pilato judicante illum
dimitti, clamabant: Si hunc dimittis, non est amicus
Cæsaris; tolle, tolle, crucifige eum (Joan. XIX, 12).
Ecce carbones, ecce stridentes fuscinulæ prunas ad-
moventes et sartagine, scopulis linguarum male-
dicarum allidentes.*

Sed quid nihil proficiunt, imo deficiunt; non
effunditur in iræ commotione sartago, non turpem
sonum emittit comminationis, non arescit os ejus,
dilectionis exinanitione, non liquescit inimicorum
condemnatione. Flamma quidem vel Christi diligen-
tis vel populi persequentis, sed illius miserando,
istius occidendo, diffunditur super fornacem, cubitis
quadraginta novem (Dan. III, 47); sed intra sartagi-
nem velut in fornace Babylonio, ros descendit, et
extra solummodo debacchantes incendit, non con-
flatione puerorum se ulciscientium, sed justa et con-
suetâ ultione male agentium. Nam sicut vipera ge-
nitricis vitalia nascendo dirumpit, sic malitia
conscientiam de qua oritur, nunquam punire de-
sistit, et prius destruit locum nativitatis suæ, quam
inficiat innocentiam simplicitatis alienæ. Videamus
itaque jam quid lex loquatur de sartagine: Si
oblatio tua, inquit, furrit de sartagine similæ conspersæ

Sartagine diximus esse crucem, in qua similia
oleo conspersa decoquitur, cum Christus plenus
veritate et gratia pro nobis immolatur. Absque fer-
mento est similia, quia nulla macula originalis seu
actualis delicti in Christo est aliquando reperta.
Dinumeraverunt ossa ejus in sartagine frigentes
eum, ut a planta pedis usque ad verticem, nulla
pars corporis a pœna vacaret, quatenus totum le-
prosum nostrum in culpa et pœna, toto se leproso
in pœna sine culpa, sanaret. Divide minutatim,
modo clavos in pedibus, modo in manibus, modo
spineam coronam in capite, modo velamen in ocu-
lis, modo lanceam in latere, modo flagella et deau-
dationem totius corporis, modo in auribus verba im-
proprii revolvens, et funde super eam oleum, ut
passionibus ejus compatiaris, non ei aliquid confe-
rendo sed tuæ animæ vel fratribus pro quibus mor-
tuus est subveniendo. Nunquam ad sartagine[m] vel
ad similiam quæ coquitur in sartagine, accedendum
sine oleo, quia nunquam sine devotionis compun-
ctione recogitari debet Christi passio. Super eam
funditur oleum, cum pauperibus Christi pro Christo
impenditur beneficium.

De hac sartagine dicitur Ezechieli prophete
(cap. IV, 31): *Sume tibi sartagine[m] ferream, et
pones eam murum ferreum inter te et civitatem; quæ
enim sumenda est nobis sartago ferrea, quæ disci-
plina Christi, quæ quamvis aliquantulum carnalitati
nostræ dura appareat, tamen apprehendenda et pœ-
nenda est inter nos et civitatem, ut hoc signo com-
muniti in frontibus, non pereamus cum civitate
sanguinum quæ occidit prophetas; sed cum Raab
salvemur a generatione pessima, appenso coccino
sanguinis agni in postibus sive in fenestra domus
(Jos. 11). Hoc signum namque exterminator angelus
reveretur, et non interdicat signatos Thau, qui por-
tat vas interfectionis et scriptorium ad renes suos
(Ezech. IX, 2). Hucusque de sartagine crucis; jam
videndum est de sartagine zeli. Dicit Gregorius nul-
lum Deo tale esse sacrificium, quale est zelus ani-
marum. Aptè autem zelus vocatur sartago, quia
sicut caro in sartagine ab humiditate sua desiccatur;
sic zelo sancto anima a superfluitatibus suæ car-
nality evacuatur. Sicut etiam cremium in frixorio
in se quidem arescit, sed aliis viscera suæ pinguedi-
nis tribuit; sic rectoris pia anima sibi austeriora
indicit, et subjectorum imbecillitatibus benigniora
et molliora indulget. Non enim querit quæ sua sunt,
sed quæ Jesu Christi (Philip. II, 21). Ait autem
Moyses in Levitico (cap. VI, 20), ut Aaron in die
unctionis suæ, decimam partem Ephæ offerat similæ
conspersæ oleo in sacrificio sempiterno, medium ejus
mane et medium vespere, quæ in sartagine, oleo
consersa confrigetur, offerat autem sacerdos in odo-
rem suavissimum Domino, sacerdos qui patri successerit,
et tota cremabitur in altari. Hæc auctoritas
refertur et ad sartagine[m] zeli. Ad crucem sic, dies*

unctionis Aaron, dies est unctionis ejus qui conceptus est de Spiritu sancto et natus ex Maria Virgine, qui descendit de stirpe Aaron.

Revera enim tunc Aaron unctus, tunc sanctificatus, tunc in sacerdotium dedicatus est, cum in Christo Jesu, virtus sanctificationis, omnia tam Veteris quam Novi Testamenti consummavit mysteria. Decima vero pars Epbi non incongrue intelligitur caro Christi, quodammodo enim decima pars est, quæ ab angelis (quorum novem sunt ordines) in genere creaturarum quodammodo minor est. In conditione enim creaturæ, corpus generaliter spiritui subjecitur. Quid igitur mirum, si caro quæ mori potuit, minor fuit Spiritu angelico qui jam corrumpi non potest? Hoc secundum Gregorium qui ait novem esse ordines angelorum, hominem vero Jecimum esse creatum. Sæpissime jam dictum est, quare caro Christi dicatur simila, et quare conspersa oleo. Ideo autem in sacrificio sempiterno offertur, quia salvare in perpetuum potest *accedentes per semetipsam ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro nobis* (Hebr. vii, 25). Quid denique sit quod ait, *medium ejus mane, et medium ejus vesperè*; Evangelium docet ubi legitur quod mane adductus sit ad Caipham, in cujus atrio alapis cæsus est, atque multis delubriis [f. ludibriis] ab ea hora usquequo in ligno levaretur: affectus. Ecce *medium mane, vesperè quoque medium*, quia Joseph ab Arimathia cum Nicodemo tulit corpus Jesu, et in monumento novo, cum sero esset, sepelivit (Matth. xvii).

Hanc simillam oleo conspersam, ut supra expositum est, in sartagine calidam offert in odorem suavissimum Domino, sacerdos qui patri successerit, quia Jesus qui et præcessit Aaron dignitate et successit ei tempore carnis, vel qui Deo Patri potius accessit quam successit carnis assumptione, igne charitatis calidissimam hostiam semetipsam obtulit in odorem suavissimum. Quid vero suavius odore humanæ redemptionis? Quod vero ait: *Tota cremabitur in altari*; hoc significat, quia non descendit de cruce antequam spiritum emiserit. Repetenda est sigillatim et exponenda sententia juxta intelligentiam zeli quem exercet rector quilibet circa gregem sibi commissum. Simila est mens munda; sartago, zelus; oleum misericordia; fritura, cordis angustia; calida hostia, fervens charitas; sacerdos qui patri succedit, imitator bonitatis Dei. Simila autem in sartagine frigitur, cum mens justi per zelum sancti ardoris crematur; oleum autem infunditur, cum amat etiam ipsum quem insequitur. Sartago autem necesse est ut sit ferrea, juxta quod ad Ezechiel Dominus dicit: *Ut adamantem et ut silicem dedi faciem tuam, et frontem tuam duriorum frontibus eorum* (Ezech. iii, 9). Non fletilis, quia cito frangeretur, non plumbea quia cito liquesceret, sed ferrea aut ænea debet esse mens rectoris, ut sit durus ad tolerantiam et sonorus ad doctrinam.

Cum transieris per ignem, o rector, non adurat

A te ignis tribulationum; cum per aquam, non penetret te vel absorbeat aqua voluptatum vel blandarum carnis illecebrarum. Æs tuum incalescat quidem pro infirmitate corporali, sed nullatenus liquecat ex dissolutione carnali. *Testa saniam rade* (Job ii, 8), ut virtute patientiæ abstergas maculam corruptionis tuæ vel alienæ. Te mediante, vaporem suaviter decoquentem sentiat; te obstante, ignem crudeliter urentem non sentiat anima fidelis a te gustui divino aptanda. O admiranda patientia sartaginis, quæ fortis ut mors, dura ut infernus, neque vincitur potestate incursantis fortunæ, neque flectitur precibus aut pretio blandientis! Quis, inquit, superabit vel *separabit nos a charitate Christi? Tribulatio?* (Rom. viii, 35.) sed hæc *patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem* (Rom. v, 4); *angustia?* sed hæc dilatat cor; *persecutio?* sed hæc compellit ad Deum; *nuditas?* sed hæc expedit cursum; *fames?* sed hæc parat panem vivum; *periculum?* sed nullum venientis restat periculum; *gladius?* sed est penetrabilior omni gladio acuto.

Hæc omnia contemnit sartago nostra, armatis in occursum pergat audacter, et ait: *Quia neque mors, id est promissio vitæ; neque angeli, vel mali qui vellent, vel boni si quomodo vellent; neque principatus aliquis in cælo vel in terra; neque virtutes, id est facientes miracula; neque instantia, id est neque futura bona vel mala; neque fortitudo, id est violentia aliqua; neque altitudo, id est promissio altitudinis; neque profundum, id est comminatio dejectionis; neque alia creatura, si qua esset quæ nondum creata est, poterit nos separare a charitate Dei* (Rom. viii, 38). Ecce quam fortis sartago. Vide iterum quam prompta ad excipiendam adustionem, ne aliquam sustineat læsionem esca decoquenda. *Optabam, inquit, anathema esse a Christo pro fratribus meis secundum carnem* (Rom. ix, 3). Cujus hæc vox, nisi sartaginis, cujuslibet suppliciorum carbonibus se objicientis, ut sine combustura pareatur cibus Dei. Vis audire, quomodo hæc sartago antequam alterius crudelitatem excoquendam suscepit, se ipsam probaverit? *Castigo, inquit, corpus meum et in servitum redigo, ne postquam alii prædicavero ipse reprobus efficiar* (1 Cor. ix, 27). Sed de his, D hactenus.

Moraliter vero sartagini confessio comparatur. Ut enim multa lignorum congerie supposita sartago superponitur, in sartagine vero, aqua sive oleum aut sagimen infusum bullitur, ut caro vel panis decoquatur; sic memoria undique gebennalibus valvata incendiis, omnia sua præ timore et expectatione futuri judicii fervescere facit. Impetu itaque confessionis, spumam peccatorum suorum projicit, et quidquid crudelitatis inerat, succrescente charitate, decoquit. Attrahit ignem ad interiora, excoquit quæcumque injecta fuerant cruda. Spuma vel scoria ejicitur, cum in vera confessione oris tota cordis immunditia expurgatur.

CAPUT XXIII.

De pane asso in craticula.

Res una multis plerumque vocabulis nuncupatur, multis figuris significatur. Infantiae sensus humani a sapientia Patris in hoc consulitur, ut quia res in abscondito est, et ut est non comprehenditur; saltem multo verborum et sensuum circuitu, qualitercunque tandem attingatur. Tanquam enim multis involucris veritas quandoque circumtegatur, multis spoliis superinduitur. Spoliis igitur suis cum multa reverentia est exspolianda, ut species et pulchritudo ejus tanquam stella matutina, vel sicut sol in virtute appareat. Quid enim aliud agitur, cum figura alicujus rei exponitur, nisi quasi vestis sapientiae explicatur vel tollitur? cum vero aliquid proverbiali similitudine obumbratur, quasi puella speciosa amictu suo tegitur. Hæc ideo dixerim, ut cum audis clibanum, cum audis sartagine vel craticulam, figuras diversas circa eandem rem intelligas; Christus enim in clibano, figuraliter, Christus in sartagine, Christus in craticula; sed sicut ad aliud ponitur panis in clibano, ad aliud in sartagine, ad aliud in craticula; sic aliter exponitur Christus in clibano, aliter in sartagine atque aliter in craticula. Et panis quidem in clibano coquitur, in sartagine vero frigitur, in craticula demum assatur.

Clibanus itaque nativitati, sartago passioni, craticula morti Christi aptantur. Puritatem in nativitate, patientiam in passione, mansuetudinem in morte. Nulla enim corruptio in Christi nativitate, nulla impatientia in passione. Tacet agnus, soporatur leo, Christus in morte non conturbatur. Conformemur itaque capiti nostro nascenti, quia non potuimus per primam, saltem per secundam baptismi nativitatem. Imitemur fratrem nostrum patientem, et si non usque ad sanguinis effusionem, saltem usque ad vitiorum repressionem, ad lateris effusionem; saltem ad desideriorum defossionem. Aspiciamus Redemptorem morientem, et quanta tranquillitate emisit spiritum, tam pacifica jussione accedamus ad moderandum proprii imperii verbum. Non violetur morbo criminali regeneratio baptismatis, non sciatur patientiae amictus furioso impetu irascentis, non inquietetur somnus contemplantis inordinato motu ambitiosæ commotionis! Informandi sunt mores in clibano, roborandi in sartagine, consummandi in craticula. Ait Dominus in Evangelio: *Ecce ego hodie et cras perficio sanitates, et tertia die consumor (Luc. xiii, 32). Hodie, est nobis in illuminatione fidei; cras, in operatione justitiæ; tertia dies, in consummatione gloriæ. Hodie cæcum illuminat; cras paralyticum consolidat; tertia die Lazarum resuscitat.*

In typo hujus mysterii, filii Israel cum egrediuntur de Ægypto, infra trium dierum spatium non immolant Deo suo sacrificium, oblationem et victimam rationabilem, sanctam, Deo placentem. Sub hac quoque figura celebriores solemnitates ab omni populo, tam in deserto, quam in terra promissionis,

A tres in anno Deo redduntur: Pascha videlicet et Pentecostes et Scenopogia, quarum una figuraliter pœnitentibus, alia justis, tertia congruit glorificatis. Sanguine enim Agni abluunt pœnitentium peccata: *Etiamsi fuerint ut coccinum, vel si rubra quasi vermiculus, quasi nix dealbabitur (Isa. ii, 18).* Transit quoque exterminator, postes pœnitentium, per confessionem et pœnitentiam linitos vel potius munitos, sanguine Agni immaculati Jesu Christi. Nequaquam autem in Ægypto, vel in confiniis ejus hoc offertur sacrificium, sed in recessu et mansione valde remotiori. Opere namque sermone et voluntate, prius domus servitutis, id est voluntas peccandi descendenda, ut acceptabilis fiat immolatio victimæ nostræ. Tunc enim gratum Deo est conversorum Pascha, cum omnibus submersis veterorum delictorum Ægyptiis, toto corde, tota anima, tota virtute conventicula malorum procul elongaverimus.

Hic novæ vitæ novus homo, abjectis antiqui serpentis venenosus suggestionibus Deo, vinciatu et a peccatis justificetur. Progreditur deinde tanquam aurora consurgens ad ortum solis et, a frigidibus nivis transit ad calorem nimum, ut post Pascha pœnitentiæ celebret Pentecosten justitiæ. Ut enim Pascha cum lactucis agrestibus comeditur; sic Pentecoste tubis jubilationis illustratur. Redit quoque tunc onnis possessio ad Dominum, servus et ancilla liberantur, nullus alicujus laboris inquietudine vexatur, vox exactoris tollitur, vox sponsi et vox sponsæ, vox exultationis et jubilationis in tabernaculis omnium sanctorum auditur. Hæc præclara solemnitas mentibus aptatur justificatis. Nam sicut contorquere caput suum et saccum et cinerem sternere pœnitentis est, sic justorum animæ est exsultare, gaudere et lætari. Emancipatus a Domino [f. dominio] peccati exsultat, restitutam adiens hereditatem gaudet, pactum pacis cum lapidibus regionum et cum bestiis saltus habens lætatur.

Adhuc diligentius differentiam Paschæ et Pentecostes intueri. In sanguine, azymo pane, carnibus assatis igne, lactuca, baculo, renibus accinctis et pedibus calceatis, agitur Pascha et sanguine profecto, postes tinguntur, Agnus assatur, quod superest de carnibus Agni comburitur; cum lactucis caro Agni editur; baculus in manibus tenetur; renes balteis regum accinguntur, et pedes calceamentis novis induuntur. Quid autem hæc significant? In sanguine cordis contritio, in igne oris confessio, in azymo pane absque vana gloria bona operatio, in baculo inflexibilis propositi sollicitudo, in lactuca lacrymarum compunctio, in renibus accinctis libidinosorum motuum mortificatio, in pedibus calceatis sanctorum imitatio, vel finis sui assidua recordatio intelligitur. Hæc arma sunt pœnitentis, hæc instrumenta in clibano coquentis, hæc necessaria in victu Pascha celebrantis. Fit autem Pascha vespere videlicet cum homo recesserit a fervore concupiscentiæ; unde: *Convertentur ad vespem et famem patientur ut canes (Psal. lxi, 7).* Sola namque est veta et

perfecta peccatorum conversio, qua excluditur malæ concupiscentiæ ardor, et quam devorans præcedentia mala sequitur fidelis confessio.

Inde etiam est quod quicumque de castris ob aliquod animæ contagium egreditur, non nisi ad vesperum, lotis vestibus ad eadem mundus regreditur. Non immerito igitur Pascha incipit vespere, quia tunc inchoatur salus animæ. Pentecostes vero clarescens habet tonitrua, fulgura, nubes densissimas, clangorem buccinæ, montis verticem fumigantem, Moysen loquentem et Dominum respondentem. In mane cognitio sui, in tonitruo sonus prædicationis, in fulgure increpatio malorum, in vocibus exhortatio bonorum, in lampadibus claritas miraculorum, in clangore buccinæ fortis prædicationis sanctorum, in fumo despectio sanctorum, vel excecatio malorum, in nube densissima protegens humilitas, in Moyse loquente conscientia petens, in Domino respondente gratia adjuvans. His circumornatur splendoribus anima justæ; his prætitulatur honoribus templum Spiritus sancti ubi oleum charitatis tanquam in sartagine fervet, ut sicut pœnitens Agni sanguine a sordibus mundatur, sic justus oleo Spiritus sancti a doloribus unguatur. Ecce Pascha pœnitentis, ecce Pentecoste justificati.

Sequitur deinde Scenophegia, quæ est feriæ tabernaculorum, in quibus lætandum non militandum est, die primo et die octavo, cum Filius tradiderit regnum Deo et Patri, ut sit Deus omnia in omnibus (I Cor. xv, 14). Hæ feriæ tabernaculorum sunt a Domino, a decimo quinto die mensis septimi septem diebus. Dies primus vocatur celeberrimus atque sanctissimus. Dies quoque octavus erit celeberrimus atque sanctissimus. Hæ sunt, inquit Dominus, feriæ quas vocabitis celeberrimas atque sanctissimas, offeretisque in eis oblationes Domino. Felix confinium, sed longum, primi, septimi et octavi diei. Primus dies est initium substantiæ Dei quæ est fides, septimus perfectio justitiæ, octavus inchoatio gloriæ. Prima dies propitiationis, septima sanctificationis, octava glorificationis. *Omnis qui de genere est Israel, habitabit in umbraculis* (Lev. xxiii, 42); bona umbracula alarum seraphim, cherubim etiam alas suas extendit et protegit: *gallina nihilominus congregat pullos suos sub alis* (Matth. xxiii, 37); et Dominus: *Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, et super eos volitans, expandit alas suas, et accipit eos atque portat in humeris suis* (Deut. xxxii, 11). Obumbratio autem alarum Jesu æmulatio est virtutum ejus. Virtutum enim pennis, sive alis utitur Rex virtutum ad revolandum super astra cœli ad dexteram sedis magnitudinis Dei ut dicatur ei: *Sede a dextris meis* (Psal. cix, 1).

Qui igitur de genere Israel est, in umbra ista vivat inter gentes, donec ascendat ad populum accinctum nostrum. Feriandum est interim in tabernaculis, sed ab operis mortuis; primo die per fidem, septimo per operationem, ut sit fides sine errore, et sint opera sine simulatione. Sit fides collyrium

A illuminans oculos; sint velut antidotum opera fidelia, ad vitam revocantia mortuos. Habitat Christus per fidem in nobis, et per opera justitiæ, *regnum Dei sit intra nos* (Luc. xvii, 21). Si enim intra te fuerit regnum sive gaudium Domini, in octavo eris; *erit namque mensis ex mense, Sabbatum ex Sabbato* (Isa. lxxvi, 23), cum transierimus ex fide in fidem; cum revelata facie transferemur a claritate boni operis in claritatem (II Cor. iii, 18) divinæ remunerationis. *Melior est dies ista in atris Domini super millia* (Psal. lxxxiii, 11), in qua exultabimus et lætabimur, non memores per revelationem uberum (Cant. i, 4) sponsæ; sed cernentes per præsentem contemplationem vultum sponsi et sponsæ, non adhuc per speculum in ænigmate, sed facie ad faciem, quia evacuabitur quod ex parte est, consummabitur quod perfectum est, ubi ardet clibanus, sed dilectionis; ubi sartago, sed laudationis; ubi craticula, sed consummationis; ubi Pascha, sed in vita Agni; ubi Pentecostes, sed in tranquillitate et manifestatione consiliorum Dei; ubi feriæ tabernaculorum, sed in æterna possessione altissimi cœli; ubi umbracula, sed Dei; ubi non prima dies, sed una, non septima, sed sempiterna; ubi non octava, sed æterna.

Adhuc tamen aliquid specialiter dicendum de craticula; in superioribus enim continuavimus, vel etiam copulavimus clibanum, sartagine et craticulam. Assignanda est itaque craticulæ proprietas, et quid mysterii contineat, explicandum. Zacharias propheta vidit *inter myrteta*, virum ascendentem super equum rufum, et post eum sequebantur equi rufi, varii et albi (Zach. i, 8). Mystice igitur vir qui ascendit super equum, Christus est qui corpus assumpsit humanum. Supersedit enim in corpore suo tanquam in equo Dominus, quia vallem nostram visibiliter non visitaret vel perambularet, nisi corpore assumpto, Deus. Aptavit autem Pater Verbo corpus non cujuslibet coloris vel habitudinis, sed quale Deum decuit, sed quale ad peragendum cursum necessarium fuit, sed quale nostra redemptio ex postulavit. Inde namque est illud in Psalmo: *Corpus aptasti mihi, vel aures perfecisti mihi* (Psal. xxxix, 7; Hebr. x, 5); aptavit, inquam, equum D equiti, ut nobilissimo corpori nobilior associaretur anima et super utrumque sederet divinitas. Forte equus iste idcirco rufus est, quia dignitatem sessoris non sine verecundia contuetur, et ita propter suam reverentiam rubore perfunditur. Imo equus iste rufus est, quia factus in agonia prolixius orabat et factæ sunt guttæ ejus, quasi guttæ sanguinis decurrentis in terram (Luc. xxii, 44).

Sed hoc parum forte. Vide et ubi prorsus non sparsim, sed toto corpore, a planta pedis usque ad verticem (Deut. xxviii, 35) sit rufus; *chlamidem coccineam* in passione sua circumdederunt ei milites (Matth. xxvii, 28), et hic rufus est. Clavis tandem affixus est et *latus lancea* apertum, unde *erit sanguis et aqua* (Joan. xix, 34); ecce quomodo vermi-

culatus est, ecce quomodo rufus est equus noster, sicut et David juvenis erat rufus et aspectu decorus (1 Reg. xvi, 2). Joannes vero evangelista, alias hunc eundem equum vidit album, utique sub alio sacramento, videlicet, quia Agnus sine macula peccati erat, et ut diceretur ei in Canticis: qui sedebat super equum, totum quidem album propter immunitatem culpæ, sed et rufum propter afflictionem pœnæ: *Dilectus meus candidus et rubicundus* (Cant. v, 10); et in Evangelio: *Exivit Jesus portans spineam coronam et purpureum vestimentum*, et ait: *Eccæ homo* (Joan. xix, 5). Sequebantur autem hunc equi rufi, varii et albi. Rufi sunt martyres, semper mortificationem in corpore suo pro nomine Jesu (II Cor. iv, 10), usque ad finem sustinentes; albi, confessores, semper in pace Ecclesiæ virtutibus et doctrina florentes; varii qui aliquando cruciabantur, aliquando relaxabantur, nec continue persecutionem patiebantur, nec assidua pace utebantur.

Horum vita sive passio, craticulæ non immerito comparatur. Est enim craticula instrumentum habens velut quasdam costas, et inter ipsas, quasdam aperturas per quas vapor ignis penetret in interiora ejus quod desuper extenditur. Assatur enim quodcunque superponitur, et forte non solum panes, sed et carnes assi agni, assantur hic. De carnibus namque agni, nec crudum quid, ut Judæi, nec coctum aqua, ut philosophi, sed ut veri Catholici faciunt, assum tantum igni, edere licitum est. Revera mansuetus Agnus ille in quo *beneplacitum est Deo habitare in eo* (Psal. lxxvii, 17), *super quem vidit Joannes, Spiritum descendentem et manentem super eum* (Joan. i, 33), ab omni contagione peccati immunis, carnes suas in craticula assavit, quia cum voluit, tetigit eum ignis persecutionum, et cum voluit, prohibuit ne accederet ad eum *flagellum*, sive laqueus pœnalis venantium. Potestatem enim habebat ponere animam suam, et iterum sumere eam (Joan. xvi). Quare enim cum vellent eum tenere, *nemo in eum misit manus* (Joan. vii, 44); et cum auditur: *Ego sum: ceciderunt retrorsum* (Joan. xviii, 6), nisi quia ibi non erat apertura potestatis humanæ, Deo permittente, qua penetraret vis penetrabilis ignis, usque ad carnes Agni? Alias vero, et *lapides tulerunt in eum* (Joan. viii, 59), et comprehenderunt, et crucifixerunt: ubi scilicet apertura patuit in craticula, divina permissione. Hic, *panis qui de celo descendit* (Joan. vi, 33), decoquitur, et caro Agni sive piscis qui de mare ascendit, duræ passionis ignibus assatur. Mortificantes igitur carnem pro Christo, ne deficiant, reficiuntur hoc cibo. Lenit enim dolores patientis Christiani, assidua recordatio in cruce pendentis. Telum a corde excutit impatientiæ, dulcis memoria incrassatæ orationis perfusæ de pinguedine gratiæ et de virtute patientiæ. *Pater*, inquiens, *ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt* (Luc. xxiii, 34). Sanat omnes amaritudines mentis, fatus distillans de labiis olei; sanguis defluens de venis misericordiæ venena exstinguit ma-

litæ et nequitix. Fauces delectatione, venter satietate, ossa medullis, nervi robore replentur, cum de craticula panis tota fide assumitur.

CAPUT XXIV.

De pane inuncto oleo.

Spiritus noster triplici vexatus hactenus labore, clibano videlicet internæ tentationis, sartagine acerrimæ persecutionis, et craticula quotidianæ mortificationis: totus lassus, aridus et extenuatus pane inuncto refici, inungi et impinguari, totis suspiriis non immerito inhelat. Contritis enim corde medetur, sanat omnes animi contritiones, et confovet quantumlibet anxietatum passiones. Igitur si de torrente hiemalium inundationum, clibano scilicet, sartagine vel craticula, laborando in via hujus nostræ peregrinationis, gustavimus: quid nisi unctum panem remunerationis in patria, ab eo qui vivificabit mortalia pectora nostra, exspectamus? Qui enim in exilio legem dedit evangelicam pro fide patiendi, dabit in celo benedictionem angelicam cum Christo regnandi, ut *secundum multitudinem dolorum* (Psal. xciii, 19), æquo modio justoque sextario appendatur in statera, justa retributio bonorum. Congrue proinde, sartaginis fritura, ubi viscerum arvina effluerat in pœnis, recompensatur pane uncto redemptionis quo immortaliter nostra vivet anima: et craticula in qua usque ad mortem substitit, pane consperso æternæ glorificationis; passibilitas enim impassibilitate, mortalitas commutatur immortalitate. Separatim proinde apponendus est panis uterque, quia esurientium viscera unusquisque replere sufficit in die suo.

Et alius quidem est panis unctus, alius conspersus; non tamen usquequaque diversus. Nam unus quidem est Christus, propter conjunctionem duarum naturarum in unitate ejusdem personæ; sed duo in eo considerantur secundum mutuam distributionem in eadem persona singularum proprietatum. Similiter una caro sunt sponsus et sponsa; sed tamen alius sponsus et alia sponsa: sicut, aliud caput et aliud corpus, et tamen una est persona, caput et corpus. Unus itaque est Christus, *Verbum caro de Virgine factum* (Joan. i, 14), cum Sponsa sua universali Ecclesia cunctorum fideliam. Sed tamen aliquando sigillatim, de Christo capite: aliquando conjunctim, de Christo capite, et corpore tractantes agimus. Assignamus namque ipsi capiti aliquando quod soli attribuendum est corpori; et aliquando corpori ascribimus quod nisi capitis participatione veraciter ei attribuendum non intelligitur. Cum igitur de Christo dicatur, quia ipse est *panis qui de celo descendit, quem Pater signavit et misit in mundum* (Joan. vi, 33), de capite intelligendum est. Cum vero aliter, ubi appellatur Ecclesia quæ est Sponsa, vel panis conspersus, vel panis similagineus, specialius hoc propter Sponsi sui conjunctionem, non propter suam dignitatem dicitur; habet enim Ecclesia potius refici a Deo, quam se

reficere propria virtute. Sed jam redeamus ad panem, sive unctum sive conspersum.

Panis itaque inunctus, est Jesus quem Spiritus Domini inunxit et sponsum Ecclesie constituit; panis vero conspersus, Sponsa quæ una est cum Sponso, et hoc ipsum habet a Sponso, in cujus desponsatione sacro conspersa est chrismate. Sequestrato itaque pane consperso non fide credendi; sed ratione tractandi, et in alium diem reservato: juvante gratia videamus nunc de pane inuncto. Primo tamen considerandum est quod profunditatem mysterii, tam in conceptione quam in natiuitate mirabilis facta est hæc unctio supra nos, confortata quoque est super angelos clarificatione resurrectionis, nec possumus ad eam, quandiu habitamus domos luteas et terrenum incolimus sensum, præ ascensione ad dexteram Patris in excelsis. Quis enim cognoscit unguentum bonitatis Domini, in consilio disponentis se incarnari; aut quis in conficiendo ipsam assumptionem nostram consiliarius ei fuit, aut quis in redemptione humani generis, pigmentarias species salvationis nostræ dedit illi? Ex odore quidem huius unguenti repleta est, et Ecclesia quæ in terris peregrinatur, et sequitur Sponsum in odore huius unguenti, et ipsa aula cæli, quia in initio viarum Dei, cum diceretur: *Fiat lux, et facta est lux* (Gen. 1, 3), genere sublimiori, bonitate excellentiori, usu et munere propensiori ditata est creatura cælestis, id est angelico divinæ cognitionis dono, et in ipsa nostra reparatione restaurata pleno numero.

Aliter porro ungitur vel utitur deliciis paradisi Dei ipse filius olei, sed qualiter, non est nosse alicujus, præter te, Domine, cujus nomen *oleum effusum* (Cant. 1, 3), et de cujus cornu, id est humanitate glorificata, supereffluunt impetu redundanti, ad homines, emissiones gratiarum. Totum siquidem cornu olei, id est gratiæ plenitudo, funditur in capite Filii hominis, quia benedictio Domini effusa est super caput iusti justificantis omnes justificatos totaliter et originaliter non particulariter. Totum, inquam, ei infunditur unguentum, cui non ad mensuram dat Deus Spiritum (Rom. xii, 3). Tingit præterea etiam pedem suum in oleo, quia usque ad oram vestimenti, scilicet ultimi fidelis, exundat infusio gratiæ distillantis de monte sancto. Sic enim benedicit pusillos cum magnis; a capite namque definit, sed non deficit oleum, fons enim insiccabilis, quem nec ventus dæmonum, nec intemperantia hominum a sæculo et usque in sæculum absorbere potest: *Misericordia enim ab æterno, et usque in æternum, super timentes eum* (Psal. cii, 17). Derivatur hoc oleum per semitas iustitiæ, quia nulli digno negatur, nulli indigno salubriter datur. Hoc oleum *potabunt omnes bestię agri* cui benedixit Dominus, sed *expectant onagri in siti sua* (Psal. ciii, 11). Mirabiliter hoc oleum, et potat et pascit, et ungit. Potat sitientes, esurientes pascit, ungit agonizantes. Potentes potenter pascit, debiles mi-

PATROL. CCII.

A sericorditer potat, delicatos et in excelsis nutritos ungit. Operantes pascit, desiderantes potat: præ amore languentes et in semetipsis deficientes ungit. Pascit decertantes in sartagine, potat desudantes in clibano, ungit defixos in craticula. Martyres denique ligno vitæ pascit; confessores potat fonte scientiæ, virgines ungit privilegio castitatis et gloriæ singularitate.

Ita non simplex gratia olei, sed multiplex. Una quidem causa, sed effectus multiplex, sicut unus Spiritus, sed multæ gratiæ. Jesu soli, tota simul gratia adfuit, et tota gratia, Jesus totus, infinite affluit. Totus unctus, quia totus sanctus; totus unctus, quia totus desiderabilis, totus unctus, quia Spiritu sancto totus plenus: *Vidimus enim gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre plenum gratia et veritate* (Joan. 1, 14). Hunc Joannes Baptista tingit aqua, hunc Deus Pater unxit Spiritu sancto; a Deo enim non ab homine accepit oleum deitatis; ab homine vero, aquam humanitatis. Oleum miraculorum a Patre; aquam passionum recepit ab homine; oleum suavitatis, a summitate cælorum; aquam doloris, a natura hominum. Ab inferioribus quoque tingitur aqua Jesus, si in eum homines vel tenuiter crediderint; a superioribus ungitur oleo, si fidem suam sublimi devotione, sancti consecaverint. Invenitur præterea penes Patrem unicum, unguentum mirabile et incomparabile, redolens super omnia aromata, collectum, non de montibus aromatum, sed de primis virtutibus supercælestium mansionum. Sentit quidem supra se nec usurpare præsumit ad unguendum se hoc unguento, omnis ordo supernarum virtutum. Satis namque beatificos se reputant illi cælestes spiritus, si vel odorem senserint, cujus unctionem non sibi, sed proprio Patris Filio paratam et debitam recognoscunt.

Fur et latro diabolus porrexit manum ad hoc unguentum, sed leprosam retraxit, sed aridam, sed contractam, unguentum enim hoc, *in ruinam et in resurrectionem multorum est* (Luc. ii, 34). Præsumentium et superborum ruina est, humilium et contritorum resurrectio: *Super quem, inquit, requiescet spiritus meus, nisi super humilem et trementem sermones meos?* (Isa. lxxvi, 2.) Fervet et bullit, sicut acetum in nitro Spiritus, rumpendo et concremando utrem veterem, si ad malivolam descenderit animam; requiescit et ungit, si ad simplicem et castam. Si portionem quæ sibi competeat, Lucifer moderate exposceret, et non totam unguenti substantiam tanquam musca moriens, rapina usurparet, forte adhuc in odore ejus cum sodalibus Sponsi feliciter viveret. Usibus sapientiæ suæ, Pater, hoc unguentum æternaliter destinavit, et, ut singulariter præ omnibus consortibus suis confrueretur ordinavit. *Filius, inquit, meus es tu, ego hodie genui te* (Psal. ii, 7). Hoc æternæ et singularis generationis unguentum adoræt, non tangat creatura: *qui enim tetigerit, lapidibus obruetur; manus non tanget eum* (Exod. xx, 13), quia tangere vo-

luit, quod tangere non licet manum discussionis humanæ. Sed, si quæritur quis unxerit panem istum inunctum, unde unxerit, et quomodo unxerit, docet Psalmista, loquitur Isaias, Petrus apostolus demonstrat. *Unxit te*, inquit Psalmista, *Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis (Psal. XLIV, 8)*. Isaias vero ait : *Requiescet super eum Spiritus Dei, Spiritus sapientiæ, etc. (Isa. XI, 2)*. Petrus quoque in Actibus apostolorum : *Quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto (Act. X, 38)*. Et hæc est unctio qua Pater unxit Filium.

Mirabilis hæc unctio Patris, quia Filium suum unigenitum unguento unico unxit ! Pretiosum revera hoc unguentum, quod nulla fuit creatura idonea ex creatione suscipere ; nulla ex meritis emere. Quidquid namque creatum est, sive in cælo, sive in terra, sive corporale, non sic diligit Patrem quomodo Filius, nec sic a Patre diligitur. Unice enim et indifferenter ad se recurrit amor Patris et Filii, cum toto se Pater qui amor est, diligit Filium et Filius toto se, qui nihilominus amor est, diligit Patrem : nec minus Filius diligit Patrem quam Pater Filium, quia Filius in nullo minor est Patre. Quod si quæris quomodo ungat Filium Pater, et Filius non ungat Patrem, si dilectio est ipsa unctio, et Filius sic amat Patrem, quomodo Filium Pater ? Respondeo, quia Filius a Patre est, non autem Pater a Filio, vel quia Pater genuit Filium, non autem Filius Patrem. Sic namque alius est qui ungit et alius qui ungitur, quia alius est Pater, alius Filius ; sed eadem unctio est qua ungitur Pater et qua ungitur Filius, quia idem Spiritus sanctus sicut a Patre procedit, similiter et a Filio. *Unxit et istum quæ erat in civitate peccatrix (Luc. VII, 37)*, unxit namque pedes, unxit caput. Grata certe Deo est unctio, a peccatis conversio, hæc pedes ; multo autem acceptabilior ad virtutes progressio ; ista caput. Frange esurienti panem tuum, et egenos et vagos induc in domum tuam, unguento unxisti pedes Jesu. Da eleemosynam, non ex tristitia aut ex necessitate, sed ex multa hilaritate, et effudisti unguentum super caput. Pane ergo inuncto reficitur, qui in hilaritate miseretur.

CAPUT XXV.

De pane consperso.

Sicut capiti corpus, et Sponsa Sponso conjungitur ; sic panis conspersus, post panem inunctum non immerito sequitur. Ut enim Jesus in pane uncto, sic Ecclesia in sanguine Christi lota, in pane consperso significatur. Quanquam igitur dulces cibos ab ipsa manu Verbi jam non capiamus, tamen Ecclesiæ charismata tanquam frusta panis aspersi, cum omni aviditate sumamus. Et quia non semper nobiscum præsentia visibili adest panis ille inunctus, qui exivit a Patre et venit in mundum : iterum enim relinquens mundum rediit ad Patrem ; saltem panem conspersum, tanquam quotidianum, non cum fastidio propter assiduitatem, sed cum desiderio, propter nutritivam animarum nostrarum virtutem edamus. Illic enim panis de adipe et pi-

guædine panis uncti conspergitur, quia, ut ait ille qui de pectore ejus buccellam panis oleati gustavit : *Omnes de plenitudine ejus accepimus et gratiam pro gratia (Joan. I, 16)*. Pro gratia, videlicet unctionis in capite, gratiam consperisionis in corpore ; pro gratia, non ad mensuram data, gratiam ad mensuram acceptam. Sicut enim in populo priori, eodem oleo ungebatur summus pontifex, sed largiori infusione, et inferiores sacerdotes, sed rariore asperisione ; sic in Novo Testamento, Christiani, eodem Spiritu regenerantur quo caput suum de intemerata Virgine concipitur et nascitur ; quanquam dissimili proportione et operatione. In Jesu Christo namque mensura bona, et conferta, et superagitata, velut fons plenus plenis gurgitibus oleum gratiæ Spiritus sanctus superinfudit, ut ipse membris, imo compauperibus suis refluere eandem gratiam quam sine præcedenti merito acceperat homo ; vel potius pro voluntate erogaret, tanquam Deus. Nequaquam autem minuitur ei gratia sua ex largitione, sed semper crescit in effusione.

Aliter vero hi qui ab eo nomine derivato Christiani cognominati sunt. Nam pro capacitate et virtute sua, de fonte benedictionis gratiarum rivulos sumunt, largientis pietate, non præsumunt ex arbitrii sui potestate, ab uncto conspergantur, vel potius ab Unigenito intingantur. Unde Isaias : *Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum (Isa. LII, 15)*. Ubi tanquam edocet propheta Christum, Ecclesiam de gentibus aspersisse. Sed, cum multiplex sit aspersio, non expressit, qua aspersione. Est enim alia aspersio aquæ, alia sanguinis, alia cineris, alia hyssopi, alia denique aspersio olei. Aspersio aquæ in baptismo celebratur, aspersio sanguinis in passione, aspersio olei in chrismatism confirmatione. Unam quidem salutem operantur diversæ aspersiones, sed ex diversis affectuum meritis, diversas præparant fidelibus mansiones in perpetuas æternitates. Ecce enim Ninivitæ asperguntur, sed cinere, ut quasi opposito scuto, iræ Dei vindicta ejus aut compescatur placata, aut mitigetur indulgentius exercenda. Ecce velum quoque templi aspergitur sanguine, ut paterna commotio moveatur magis ad parcendum quam ad puniendum, dum videt vestimentum carnis Filii sui rubricatum aspersione proprii sanguinis, vel crudelitate Judaici populi, cujus vox est : *Sanguis ejus super nos et super filios nostros (Matth. XXVII, 25)*. Ecce tam sacerdotes in consecratione sua quam altare in dedicatione ; panes quoque quidam in oblatione oleo asperguntur, quatenus sacerdotes quidem, et imitatione Christi sanctificantur, et participatione potestatis sublimentur ; altare vero quanquam insensibile, divinissimis sacramentis ratione consecrationis visibilis aptetur ; panes denique, ad configurandos illos panes qui in verum corpus et sanguinem Christi convertuntur, divinitus apponantur.

Ecce populus Christianus suscepit asperisionem aquæ sanctificatæ per invocationem sacerdotalem et

summi nominis adjurationem, ut sumpta virtute illius aquæ quæ de templo ejus egrediebatur a latere dextro (*Ezech. LXVII, 2*), demergat tam originale peccatum, tanquam Pharaonem, quam omne delictum velut Ægyptium insequentem. Præterea templum vel etiam altare, ad hoc figuraliter in dedicatione hyssopo aspergitur, ut qui membra corporis sui, caste vivendo templum Dei sanctum dedicare voluerit, hoc in se sentiendo quod in Christo Jesu, humilitate resarciat damnum superbiæ, et defluat tumor culpæ per correptionem justitiæ. Sed ad quid hæc omnia? Ut Sponsa his aspersionibus totam se abluat, ut sit munda per aquam, ut sit sancta per sanguinem, ut sit placens per cinerem, ut sit sana per hyssopum, ut sit devota per oleum. Cum enim peccatorum suorum formidine commota fuerit anima, adhuc peccatrix et denigrata a sole tentationum et spiritualium nequitiarum, aspergit caput cinere mortificationis, cinerem tanquam panem (*Psal. CI, 10*), manducans, ut sic in fine pœnitens delectetur in afflictione, quomodo effluerat aliquando male vivendo in concupiscentia carnis et superbia vitæ. Accepit itaque contra concupiscentiam carnis, cinerem in ore; contra concupiscentiam oculorum, cinerem in ventre; contra superbiam vitæ, cinerem in capite: in ore ut confiteatur peccatum manifeste, in ventre ut convertatur vehementer in corde, in capite ut humilietur usquequaque. Hoc erit efficax remedium cum aliquis peccator excussus sicut locusta, vel sicut ligna silvarum quæ moventur a facie venti, *A timore Domini conceperit, et pepererit Spiritum salutis. (Isa. xxvi, 18)*. Sic namque dicitur: *Noli timere a duabus caudis fumigantium istorum (Isa. vii, 4)*, quia taliter pœnitens et peccata sua consumens neque præsentialiter anathemate, neque æternaliter gehenna condemnabitur. Et hoc, de aspersione cineris.

Quod si lepra luxuriæ, animam tentatione, vel carnem delectatione commaculaverit, Elisæus propheta, de fontibus Salvariorum locum lepræ jubet perfundi aqua, ut misericordia et miserationibus Domini, lepra depellatur; et non solum caro renovata sicut caro pueri parvuli, cujus nomen est Emmanuel, restituatur; sed etiam anima Christi rediens ab inferis illustretur. Et hoc de aspersione aquæ. Quod si animam pertransierit gladius tentationis, et pede moto, jam in inferno malæ consuetudinis sepulta fuerit, non liberabitur, nisi aspersione sanguinis, de costa in cruce dormientis. Petiit purpuratus evangelicus ardens, in pœnis generalibus, guttam aquæ quærens cum dixit: *Pater Abraham, mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam (Luc. xvi, 24)*; sed parum petiit, et ideo forte non impetravit; parum, inquam, petiit, quia non in aqua, sed in sanguine, flamma infernalis exstinguitur. Non enim levi et momentanea compunctione gravis culpa detegitur, sed eo usque penetrare debet vis

A doloris, quousque accessit iniquitatis. Plenam itaque manum sanguine Redemptoris, non extremum digitum in aqua tinctum exposcat conscientia de gravibus confitentis. Nec alterius tamen, sed proprio digito velit movere et amovere pœnam, quam male animum movendo, sibi admovit. Lavet manus suas non in sanguine peccatoris, sed in morte Redemptoris. Tingat digitum in locum clavorum, et mittat manum suam in latus Salvatoris, ut sicut animam suam pro nobis posuit moriendo et redimendo nos a morte ipse Dominus, sic iste conscientiam suam pro se exponat confitendo et pœnitendo.

Quod si causarum sanguinis copiam deesse, et ideo digitum non posse tingere, attende oculis fidei quia ecce Agnus anniculus, ecce vitulus saginatus jugulatur, et occiditur. Effusa est copiosa redemptio, decurrit sanguis per crepidinem crucis et per omnia cornua altaris. Tinge igitur, tinge digitum, et asperge septies contra velum (*Lev. iv, 17*), sanctuarii, ut sit tibi clavis reserationis cœli, sanguis passionis Domini. Non obstruunt valvas suas cœli, cum viderint sanguinem ad se levare de visceribus Christi. Aperiuntur denique portæ paradisi, ut ad ipsum sanctificetur meliori et puriori sanctificatione, quam in creatione mundi, ne deinceps admittat prævaricatorem cum sustinuit Satanæ transgressionem. *Tollite portas, principes, vestras (Psal. xxiii, 7)*, quia nobiscum deferimus claves non manu factas. Revolvatur velum, appareat propitiatorium, deponat alas seraphim, stent et submittant alas suas omnia quæ moventur in astris, quia vox sanguinis Christi melius loquitur quam Abel (*Gen. viii*) et est, vox tonitruum in rota (*Psal. lxxvi, 19*). Ecce agnoscit milvus in cœlo tempus suum, ciconia et hirundo, ut præparent nidum, et angeli non recognoscunt Dominum suum, pretium nostrum, ut faciant locum? O quanta reverentia reveretur, imo cedit velum angelicarum virtutum, digito Agni sanguine madefacto! imo procumbens tremit in occursum cruoris viscerum Dei et Creatoris sui. Festinant reserare clausa, petita præstare; nondum intellecta accumulare. Allambunt digitum, osculantur et designant omni benedictione plenum et Patris contuitu dignum.

Intinge itaque non tantum digitum, sed cum Petro, et pedem et caput, o anima, ut pes affectionis et digitus operationis, et caput intentionis intinctum hoc sanguine passionis Christi: digitus operetur justitiam, pes currat ad gloriam, et caput videat majestatem glorificam. Pes enim tuus et digitus tuus si intingantur imo immergantur in sanguine, amando et operando justitiam usque ad sanguinis effusionem; non videbis æternam corruptionem. Deo enim consecratur quicquid sanguine Agni vel vituli aspergitur. Vitam et sanctificationem confert sanguis, quia omnis anima, id est vita, in sanguine Christi est. Tolle sanguinem et recedit anima. Si negas mortem Christi, necatur vita Christiani.

Hunc sanguinem condemnaverunt, qui *pretium nostrum repellere cogitaverunt* (*Psal.* lxi, 5); hæc de aspersione sanguinis. Quod si multum est ad te et supra facultates animæ tuæ, sanguis Agni: quære saltem hyssopum herbam, humilem, nec ad invenendum difficilem: *Descende, sede in pulvere, filia Babylonis, quia non est solum filia Chaldæorum* (*Isa.* xlvi, 1). Tulerat te Deus de stercore corruptionis humanæ, laverat te, vestierat te, et in regnum profecerat, sed discooperuisti lectum tuum, sed adulterum super maritum induxisti, sed virum pubertatis tuæ contempsisti, sed lanam et linum alienis vendidisti, et tamen post omnes abominaciones istas, post tergum manet pietas et indulgentia maritalis, ut ad virum priorem revertaris. Vult autem ut hyssopo propter fornicaciones innumeras idolorum, seu phantasmatum cordis tui, aspergaris, et ita super nivem dealbata, ad thronum [*f. torum*] maritalem recipiaris: *Cor enim contritum et humiliatum Deus non spernit* (*Psal.* i, 19). Exteriorius quidem hyssopo aspergaris, interiorius autem vino inebrieris. Hæc de aspersione hyssopi.

Sequitur aspersione olei, quo magis rara, eo magis cara est. Præ omnibus enim aliis; oleum suavius, penetrabilius et mollius est. Et sciendum quia iste panis aspersus de quo nunc agimus, non sanguine, non cinere, non hyssopo, non aqua, sed tantum oleo conspergitur, quia in eo, non incipientium, sed perfectorum vita describitur. Igitur anima bene progrediens a minoribus ad majora, ab inferioribus ad superiora, a cinere incipit, et in oleo justificationem suam perficit. A cinere namque incipit, cum se in cinerem et pulverem ab æternitatis immarcescibilitate per peccati prævaricationem redactum genuit [*f. gemit*]. Inde procedit ad lacrymas, si forte de pulvere mortalitatis reformari posset, vel saltem ad limum alicujus tenacitatis. In eo, melior limus quam pulvis, quia vaga levitate et dissolutione vana non circumferitur *omni vento* (*Ephes.* iv, 14), sicut pulvis, sed conglutinatur et coarctatur ad unitatem in pondere humoris. Habet itaque pondus, quo erat sine pondere; habet unanimi-
 tem, quod carebat unitate, est etiam molle, quod erat siccum et absque humore. Potest exinde jam aliquid formari: cum prius ex pulvere nihil aliud nisi oculus posset cæcari. Jam igitur disciplinam apprehendit, jam præcepta suscipit, jam ad omnem obedientiam, per profectum conjunctionis, jugum submittere novit, deinde usu et consuetudine, aqua ista vertitur in sanguinem; non tamen Ægypti, sed Christi, ut jam promptus sit homo non lacrymam, sed animam, non undam sed vitam, si sit necesse pro Christo vel fratribus ponere. Sed ne non ex humilitate, sed ex præsumptione ad passionem prosiliat, fortissimæ et supra petram fundatæ humilitatis hyssopus sequitur; ut non solum usque ad mortem, sed usque ad mortem crucis, jure hæc pertingat. Jam ad ultimum sequitur oleum exsultationis, ut videlicet non jam humiliter, non fortiter tan-

tum; sed libenter et exsultanter in adipe et pinguedine, hostia Christi in carbonibus passionum non aduratur, sed decoquatur, non luceat, sed rideat; non patiat tormentum, sed regno potiatur. Hoc aspersi oleo apostoli et martyres, quasi ad epulas currunt. Et hæc de aspersione olei.

CAPUT XXVI.

De pane frigido.

Non uniformiter unius diei unicam gratiæ dulcedinem omnes degustant, sed secundum meritum suorum capacitatem et affectuum aptitudinem, unusquisque de invisibili verbo Dei, portionem sibi congruam accipit. Sic enim manna quod de cælo descendit, variatur in ore edentium, pro varietate desideriorum. Aliter enim in ore incipientium, aliter in ore perfectorum, aliter in ore esurientium, atque aliter in ore jam saturatorum, aliter in ore lugentium, atque aliter in ore lætantium, aliter in ore servorum, aliter in ore filiorum, aliter in ore mercenariorum, aliter denique sapit panis fermentatus, aliter azymus, aliter panes primitiarum, aliter panes propositionum, aliter similagineus, aliter hordeaceus, aliter communis, aliter sanctificatus, aliter coctus in clibano, aliter in sartagine, aliter in craticula, aliter unctus oleo, aliter conspersus, aliter durus, aliter calidus. Utcunque autem balbutiendo potuimus, explicavimus cujusmodi sint saporis omnes isti panes, præter frigidum et calidum, de quibus nondum tractavimus. Non autem irrationabiliter in finem convivii, hos reservamus, et post panem conspersum in oleo collocavimus, quia dura restant nobis semper certamina, licet mentem nostram perfuderit gratia. Unde Moyses cum benediceret Aser dicens: *Tingat pedem suum in oleo*, subjunxit: *Ferrum et æs calceamentum ejus* (*Deus.* xxxiii, 25). Animadvertite pedem tinctione madefactum, molliorem et teneriorem effici.

Commodius itaque calceamentis uteretur mollioribus quam ferreis, nisi per sacramentum, subintelligeretur spiritale mysterium. Quid igitur per pedem intinctum in oleo, nisi mens inspirata Spiritu sancto? Et quid per calceamentum ferreum et æreum, nisi laboriosum iter per præsens sæculum ad cælum? Plane tanquam calceamento, quotidie conteritur pes viam hujus sæculi perambulantis, et nisi relevaretur perfusione olei, prorsus conquassaretur asperitate calceamenti. Ut itaque, cursu celeriori, et præsentia contemnuntur, et futura ambitiosius appetantur, gratiarum dulcedini admiscetur interim amaritudo hujus exsili; quatenus, tam superna irrigatio incitet, quam infirma exacerbatio compellat animum nostrum, ad Deum. Duplex enim incendium repatriandi, est desiderium paterni solii, et tædium hujus exsili. Admonet hoc redire, cogit illud exire. Emollit animum desiderium, ut confluat ad Deum liber factus: exasperat tædium, ut fugiat hinc amaricatus. Sic educuntur et reducantur animalia Dei, ut egrediantur et pascua inveniant, non solum in sibilo attractata, sed etiam

in flagello verberata. Interdum itaque prævalet spiritalis æternæ jucunditatis, interdum ardentius movet ærumna præsentis calamitatis. Hac consideratione, modo duro et frigido pane vescuntur; modo uncto vel consperso; ne, si semper unctus apponeretur, securi redderemur, vel, si semper frigidus, desperati et tepidi.

Hæc autem commutatio; sit nobis aliquando ad correptionem, semper vero ad utilitatem. Cum enim illustratur anima spiritali benedictione ad diligendum Deum, pane uncto vel asperso utitur, cum vero propriis compungitur aculeis ad fugiendum mundum, pane frigido et duro. Utrumque vero contingit, alterum ex dono cœlesti, alterum ex merito hominis. Nam, sicut nonnunquam gratia ex operibus, alicujus mentem præveniendi ungit in exultatione futuri præmii, sic, ex sua bonitate, Deus quandocunque hominem immeritum, tam ad meritum quam ad præmium, clementer excitat, Sed quale vel ad quid est meritum nostrum? Sine dubio, meritum nostrum per se tam malum est, ut a Deo merito deseramus, tam pessimum, ut non immerito condemnemur. Ex dono autem Dei, sit bonum per prævenientem gratiam; sit melius per cooperantem, ut ex Deo sit panis unctus ex homine, panis durus in mensa deferatur, ut Deo attribuas unctionem illuminationis, tibi peccatori duritiam excæcationis. De cœlo suo profundit Deus tibi lucem, et tu de abyso tua propinas tibi immensam confusionem. A Deo tibi bonum, a te tibi malum est; a Deo tibi unguentum sanitatis a te tibi venedicium mortis.

Illud igitur omnimodo a te suscipiendum, hoc non usquequamque respiciendum. Nam donum Dei indifferenter ubique semper, et ab omnibus suscipiendum, malum vero nostrum, quod est poena non quod malitia, a Dei justitia illatum patienter est sufferendum. Nimirum in Jesu capite nostro, hanc vicissitudinem miraculorum et passionum, tota Evangelii series narrationibus verissimis intermiscet, ut citharædi evangelici, modo sonum grossiorem et obscuriorem in cithara corporis Jesu asserendo tribulationum contumelias inferant, modo fulgurationes divinorum operum et sermonum representando subtiliorem et acutiorem insonent. In de quoque est quod quidam Psalmi intitulantur sic: *Psalmus Cantici*, alii, *Canticum Psalmi*. Inde rursum est quod aliquando præcurrunt passiones Jesu, ipsam ejus glorificationem, aliquando sequuntur. Præcurrunt, ut ipse Dominus post resurrectionem ait apostolis: *Oportebat Christum pati, et ita intrare in gloriam suam* (*Luc. xxiv, 20*); Et Apostolus: *Christus, inquit, factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod et Deus exaltavit illum, etc.* (*Philipp. ii, 8.*) Hinc etiam Petrus apostolus posteriores appellat *glorias resurrectionem et ascensionem*, quæ sequuntur passionem et crucem. Sequuntur autem glorificationes, ejus passiones, ut cum angelus ap-

A paret sive stella, in gloriam pueri, ac deinde fugit in Ægyptum sævitiam Herodis, et plura his similia inveniuntur, quando præcedunt opera divinitatis, et sequuntur passiones humanitatis. Unde est illud: *Post gloriam misit me ad gentes*, quasi dicat, prius facio miracula, ut sciant gentes me esse Verbum quod erat in principio apud Deum (*Joan. i, 1*), et post, passione consumor, ut nihilominus firma sit et vera fides Christianorum, quæ credit Verbum carnem factum.

In miraculis enim unde venerim; in passionibus adverti potest ad quid venerim. Unus tamen idemque Christus, et qui patitur, quia homo passibilis; et qui non patitur, quia Deus impassibilis. Quando autem Deus dicitur passibilis, non hoc dicitur secundum naturam Verbi assumptis, sed secundum passibilitatem assumptæ carnis. Potes autem sine injuria Dei, tollere quod tuum est, poenam videlicet peccati; non vero quod Dei est, sine Deo præsumendum est, gloria scilicet regni. In laboribus itaque Dei intraveris, non glorieris quasi de labore tuo factum sit, sed sufficientiam præsentis necessitatis accipe humiliter, salutem tuam ei resignando; extra nihil efferas, de libero arbitrio præsumendo. Nam pes liberi arbitrii, sine pede gratiæ Dei, nec stare, nec ambulare aliquando potuit vel poterit. Extra enim, cum pes superbiæ, vel liberi arbitrii sese efferre tentavit, collisus vix multis remediis sanari potuit ulterius. Attende sponsi ventrem ubique distinctum saphiris (*Cant. v, 14*), ut modo cœlestia operetur, modo humana patiatur. Ne mireris pro eo sumere contumeliæ absinthium, si prælibasti gloriæ oleum, nam de tuæ naturæ hortulis, colligitur in fasciculis, tam myrrha quam absinthium; in areolis divinis, non nisi oleum et balsamum. Amara et dura sunt quæ tu seminas, dulcia et mollia quæ Deus. Quid autem mirum si quæ seminavit homo comedendo vetitum, hæc et metat (*Gal. vi, 8*) eundo in interitum? Sic certe interfectores Christi, a gratia deserti, sanguinem ejus seminaverunt, imo sparserunt super capita sua dicentes: *Sanguis ejus super nos et super filios nostros*. Ecce quomodo isti seminatores pessimi, non faciunt fructum nativitatis (*Psal. cvi, 37*) obediendo, sed perditionis et captivitatis occidendo, quare cibati sunt isti et strangulati a Vespasiano et Tito, ex hac messe et in farina collecto pane simul frigido interemptionis, et duro perpetuæ devastationis.

Est et alius modus quo membra Christi cibantur frigido et duro pane, nam sive a Satana colaphizentur stimulis carnis, sive in torculari pressurarum sæcularium affligantur tribulationibus variis, pano duro et frigido reficiuntur. Hinc Jacob diutina lassatus peregrinatione, lapidem quieturus capiti supposuit, et mane surgens visionisque mysteria intelligens eundem lapidem inunxit. Lapis namque cum quiescere volumus in via hao qua ambulamus ad domum æternitatis, frequenter occurrit, cum in

ipsa quiete nostra, plena molestiarum et sollicitudinum conscientia, sua duritia qualemunque lassitudinem animæ excipit. Sed mane eundem lapidem inungimus, cum spem ad mercedes sanctorum, quæ pro laboribus hujus noctis recompensabuntur attollimus; spes enim perventionis levigat dispendia itineris. Amor quoque semper quiescendi, levi volatu perfert quodcumque infortunium, cito finiendæ peregrinationis. Hoc unguento vulnera sua ungit Paulus lapidatus, hoc flagellorum lacerationes, hoc multimodas passiones tanquam lapidem supponerat, totum enim se morti exposuerat. In hac vero duritia passionum suarum amplius reficiebatur quam afficiebatur, ut eo magis spiritus ejus roboraretur, quo durius premeretur. Virtus enim, ut ipse testatur, in infirmitate perficitur (II Cor. xii, 9). Non respuit igitur panem quantumlibet durum, qui nullum formidat laborem quantumlibet asperum. Dentes habet exercitatos ad frangendum, non solum panem durum, sed et lapideum et ferreum; non enim tantum carnis et sanguinis novit subigere infestationes, verum etiam hujus aeris principatus et potestates. Mortem contemnit, diabolum non expavescit. Tam ea quæ ferre, quam ea quæ nullo modo ferre valet humana fragilitas, libenter, si sit qui inferat, excipit, dicens: *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis (Rom. viii, 18).*

Et nos itaque imitatores ejus effecti, sicut filii charissimi; non succumbamus tentationibus carnis, non dejiciamur adversitatibus mundi. Refricetur in mansuetudinem animi asperitas; unctione suavissimi olei, miserationum videlicet Domini, remolliamus eor lapideum, dispersione visceralium pietatum filii olei ad elationes maris tranquillius evitandas. Mirabiliter enim unctio ista solidat non enervat, ad laborem erigit non in molliem resolvit, habiles non debiles ad omne opus bonum efficit. Percepta denique spiritus unctione, apostoli ad agones prorumpunt et nominis Jesu insignia ubique gentium referunt. Inde pane duro et frigido a persecutoribus Ecclesiæ cibati, corporis duras et asperas mortificationes sustinuerunt. Inde in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in mortibus frequenter. Inde pericula fluminum, pericula latronum, pericula ex genere, pericula ex gentibus, pericula in civitate, pericula in solitudine, pericula in mari, pericula in falsis fratribus, etc., tolerantur.

Merito igitur prius panem conspersum oleo, deinde panem frigidum et durum supponimus, quia post acceptionem gratiæ non carnis delectationes, sed mundi amaritudines sperare debemus. Unde venter sponsi *distinctus sapphiris (Cant. v, 14)* memoratur, quia nunc consolatione a Deo erigimur, nunc tentatione erudimur; sodalesque sponsi sub eodem mystico sensu sponsæ promittunt, *murenulas aureas vermiculatas argento (Cant. i, 11)*; per murenulas videlicet et ornatum aureum, ipsa divina præcepta intelliguntur, quæ ideo vermiculata

A sunt argento, quia distinguendum est ubi sit præceptio exercens, ubi promissio refovens; demulcet namque promissio, sed terret præceptio. Unde Joannes in vultu sedentis in throno, hoc utrumque simul notavit: *Et qui sedebat, inquit, similis erat aspectui lapidis jaspidis et sardinis (Apoc. iv, 3).* Jaspis viridi coloris est et aquosi, et significat promissam immortalitatem. Sardis, rubei et significat præcepti laborem; unde Psalmista: *Qui fingit laborem in præcepto (Psal. xciii, 21).*

Non diffidamus ergo de labore si tendimus ad requiem, quia *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei (Judith viii, 23).* Unde post pascha, post manna, post multiplicem consolationum suarum visitationem, non statim introduxit Dominus populum suum in terram lacte et melle manantem, sed quadraginta annis per deserti dispendia circumduxit, et cum difficultate itineris paucos introduxit. Unde sic loquitur Scriptura: *Quia filios Israel cum emisisset pharao de terra Ægypti, non eduxit Deus per viam terræ Philisthiim, reputans ne forte paneretur eum, si vidisset adversum se bella consurgere et reverteretur in Ægyptum, sed circumduxit per viam deserti quæ est juxta mare Rubrum (Exod. xiii, 17).* Satis plane in hoc exemplo edocemur, quod prius panis conspersus vel unctus et postea ad Domini obedientiam conversis apponitur. In suavitate namque spiritus quæ noviter ad veram doctrinam venientibus prælibatur, vires paulatim enutriuntur, ut cum grave ingruerit bellum, congesta manu vitiorum, non deficiat fides modica et nondum confortata alimentis spiritualium charismatum. Non igitur statim per viam terræ Philisthiim educit egredientes de Ægypto Dominus, quia non permittit insurgere intolerabile certamen tentationum, nisi docuerit manus nostras bellum. Si enim Philisthiim doctus ad pugnam, populum Domini adhuc elementa spiritualis militiæ non attingentem præoccupaverit, superabit eum et reducet ad Ægyptum. Si autem didicerit et consueverit in armis, nec capi, nec decipi facile ab inimicis poterit.

CAPUT. XXVII.

De pane calido.

D Ad ultimum et supremum panem, qui neque frigidus, neque tepidus est sed calidus; manum Deo cooperante, jamjam applicuimus, ut ex eo et operis fatigatio et desiderabilis reflectio feliciter compleatur. Panis iste cordis non ventris, non in secessum emittitur, sed in ingressu tabernaculi, non manu facti, sed de medio rotarum, fervente spiritu Cherubim præsumitur. Rhomphæa vel gladius versatilis non tangit quemcumque hunc panem, vel in ore, vel in ventre habentem invenerit. Quando enim æ ipsam oppugnabit charitas, quæ parcit et inimicis, quando adversabitur amicis? Sed jam an charitas panis? Imo quid melius quam panis? Nam si initium vitæ humanæ panis, multo magis initium et consummatio animæ, panis dilectionis. Reficit panis

esurientem et charitas perficit deficientem. Panis corpus hominis confirmat, sed charitas cor vivificat. Cum pane cætera utiliter eduntur, cum charitate omnia salubriter sumuntur. Specialis cibus hominum panis, singularis virtus animarum charitas. Sine pane vilis est mensa, sine charitate contemptibilis est anima. Cum labore panis de terra educitur, cum multa instantia charitas possidetur. Panis inveteratur et neglectus induratur et refrigeratur: charitas si ab operatione cessaverit, succrescente iniquitate, aut aboletur, aut minoratur.

Itaque jam recalescamus, et calidum panem si non habemus, a matre nostra Jerusalem quæ sursum est, cum omni instantia reposcamus. Si enim Rebecca, quæ est Ecclesia, panem calidum, id est charitatem, quem coxerat in meridiano suæ fidei fervore, Isaac apponit, non Isaac utique Abraham secundum carnem jam vetustissimo temporum anosa revolutione, sed unigenito Patris altissimo Filio æterno et immortalis Jesu Christo, ut Jacob minori filio, paternam tam benedictionem, quam hæreditatem acquireret. Nisi enim a nobis acceperit escam, non dat ampliorem gratiam. Dignum siquidem est ut paternam desiderantes benedictionem, desiderio præcurramus clementiam Domini, ut scilicet de jam acceptis Deum glorificantes, meliora et viciniora saluti accipiamus. Petentes igitur majora, minora non recusemus præstare, ut qui gratiam remuneratricem quærimus, cooperatricem non abjiciamus. Ut habeamus hæreditatem offeramus panem. Hædos quoque confessionis et pœnitentiæ offeramus, ut terræ pinguedinem, id est remissionem peccatorum, accipiamus. Vinum nihilominus devotionis propinemus, ut rorem gratiæ supernæ vindemius. Aliter enim potius ad maledictionem quam ad benedictionem Jacob supponeretur, nisi calidissimis panibus et vino atque hædorum carnibus senior pater abundanter reficeretur, hisque satiatus memoriam abundantiæ suavitatis suæ largiretur et redderetur pronior ad benedictionum infusionem. Hanc proinde cœnam a matre eductus filius parat, et primogenita quæ natura negaverat, paterna benedictione comparat.

Ministrat igitur Jacob patri suo panem calidum, cum humilis et simplex anima carbonibus desolatoris accensa, præbet Creatori suo fidele et servens obsequium. Quo enim devotior est spiritus eo calidior, et quo calidior eo divinis operibus aptior. Forte Deo, seraphim obsequia, ideo gratiora quia fervidiora. Qui enim approximant ei, approximant igni qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos

A *flammam ignis* (Hebr. 1, 7). Juxta ignem vero, nil frigidum residet, nil tepidum. Si enim aliquod solidum corpus ante faciem ignis statueris, aut uritur, aut inflammatur. Si liquidum, aut subintrante ignea vi cito calefit, aut desiccante evanescit. Horum alterum ad lucrum, alterum ad detrimentum est. Quid enim ustio, nisi consumptionem operatur? quid inflammatio, nisi illuminationes? Durum itaque est, sic accedere ut comburaris; optimum vero et jucundum, sic inhærere ut illumineris. *Accedite*, inquit Psalmista, *ad eum, et illuminamini* (Psal. xxxiii, 6). Sic accedit emundata et simplex conscientia, non ut maledictionem sentiat æternæ combustionis, sed ut hæreditatem obtineat perennis felicitatis. Hæc sunt primogenita omnis creaturæ, novissimis in vinea cultoribus, sicut et primis indulta, ut sint *primi novissimi, et novissimi primi* (Matth. xx, 16).

B Primogenita igitur dabuntur, si panes calidi et fervidi spiritus Isaac offerantur, carnes hædorum cum panibus apponantur, ut cordis et carnis motus inordinati, mactatione spiritali extincti, saporibus exquisitis, ori divino aptentur. Vinum postremo his omnibus addendum, ut non per spiritum servitutis, sed per spiritum adoptionis filiorum, serviamus Creatori omnium. Quo spiritu si concaluerit animo et in meditatione sua exarserit ignis qui perpetuus in altari, sollicitudine sacerdotali continuatur, amore non necessitato obtemperans divinis mandatis, panem calidum et suavissimum Deo Patri offeret, et benedictionem accipiet. O anima ad vocem sponsi liquefacta, hic tuus est cibus! o cor ardens in Jesu, hæc tua est refectio! Cujus vestimenta secundum Job, cujus aromata secundum Salomonem austro perfiantur, ei talia fercula præparantur. Frigidum non novit, abhorret tepidum, quærit calidum, acutum et superfervidum. Fide namque calescit, sive coalescit; spe ad veram sublimitatem acuitur sive excrescit; eharitate in virtutum plenitudinem supercrescit. Hæc manum fidei quæ per dilectionem operatur, de prunis ignis quæ sunt in medio cherubim implere præsumit. Hæc thuribulum conscientiæ angelicis naribus apponere non erubescit. Hæc labiis impatiens ore avido, de furno gloriæ panem suavitatis rapit. Hæc præ impatientia impatientis desiderii prosilit in medios carbones, et vapores quidem sentit non urentes, sed lucentes; non afficientes, sed reficientes, non comburentes, sed illuminantes. Hæc vultus suos, alacritate faciæ Dei effigatos, rediens a contemplatione reportat, et de amplexibus sponsi tota redolens, ubera superomnia aromata fragrantia. ***